

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Analytický podklad: Brno-sever

Jana Mair

Leden, 2025

Agentura
pro sociální začleňování

Dokument vznikl v rámci realizace projektu „Desegregace vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním“, Registrační číslo projektu dle MS2021+: CZ.02.02.04/00/23_018/0008472

Terénní šetření realizovaly: Jana Mair, Veronika Šimková

Na formulaci doporučení se podíleli: Veronika Šimková, Zdeněk Svoboda

Kontakt:

Jana Mair, Oddělení výzkumů a evaluace (jana.mair@mmr.gov.cz)

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) MMR ČR

www.socialni-zaclenovani.cz

Text neprošel jazykovou korekturou.

Obsah:

Obsah:	2
1 Manažerské shrnutí	7
2 Kontext, cíl a metody	10
2.1 Metodologické ukotvení	10
2.2 Hlavní pojmy a konceptuální východiska	11
2.3 Standardy výzkumné práce ASZ	13
3 Sociodemografická struktura městské části Brno-sever	15
4 Sociální vyloučení v městské části Brno-sever	17
4.1 Sociálně vyloučené lokality	21
5 Základní školy	24
5.1 Žáci se sociálním znevýhodněním a jejich rozmístění na ZŠ v Brně-sever	26
5.2 Pohled vedení základních škol v MČ Brno-sever na možnosti desegregace	34
6 Přechody žáků ze ZŠ na SŠ	37
6.1 Kariérové vzdělávání a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků	37
6.2 Ukončení povinné školní docházky na ZŠ v Brně-sever	44
6.3 Přechody na SŠ	47
7 Mateřské školy	50
7.1 Děti se sociálním znevýhodněním a jejich rozmístění na MŠ v Brně-sever	53
8 Závěr	57
8.1 Přehled zjištění a doporučení k desegregaci – Brno-sever	59
9 Seznam literatury	62
10 Přílohy	65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Seznam respondentů	11
Tabulka 2: Index sociálního vyloučení v Brně	17
Tabulka 3 Příspěvky na živobytí v městské části Brno-sever	18
Tabulka 4 Příspěvky na živobytí v městské části Brno-sever dle ulic	18
Tabulka 5 Doplatky na bydlení v městské části Brno-sever	20
Tabulka 6 Doplatky na bydlení dle ulic	20
Tabulka 7 Zřizovatel, typ školy a počet tříd a žáků, školní rok 2024/2025	25
Tabulka 9 Aktivita v rámci kariérového vzdělávání na ZŠ v MČ Brno-sever	38
Tabulka 10 NZDM v Brně-sever	43
Tabulka 11 Ukončení PŠD v běžných třídách v Brně-sever ve školním roce 2023/2024	45
Tabulka 12 Střední školy, kde studovalo v 1. ročníku nejvíce žáků ze ZŠ v Brně-sever	48
Tabulka 13 Počet tříd, dětí a dětí se SVP v MŠ v Brně-sever ve školním roce 2024/2025	52
Tabulka 13 Příspěvky na živobytí v Brně	65
Tabulka 14 Doplatky na bydlení v Brně	65
Tabulka 15 – Počet nezaopatřených dětí v SPO v domácnostech příjemců DnB podle typu bydlení (2016-2023) Brno	65
Tabulka 16 – Počet nezaopatřených dětí SPO v domácnostech příjemců DnB podle typu bydlení (2016-2023) Brno-sever	65
Tabulka 17 Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ a MŠ J. A. Komenského	66
Tabulka 18 Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci z Masarykovy ZŠ a MŠ	67
Tabulka 19 Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ZŠ a MŠ Milénova	69
Tabulka 20 Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ Janouškova	71
Tabulka 21 Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ a MŠ Merhautova	73
Tabulka 22 Střední školy, kam v 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ a MŠ Blažkova	74

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel v Brně v letech 2014–2023	15
Graf 2 Věková struktura městské části Brno-sever	16
Graf 3 Vzdělanostní struktura – nejvyšší dosažené vzdělání	16
Graf 4 Vývoj počtu žáků ZŠ v Brně-sever	24
Graf 5 Vývoj počtu žáků v běžných a speciálních třídách v Brně-sever	24
Graf 6 Naplněnost základních škol v Brně-sever	26
Graf 7 Podíly žáků se SVP na ZŠ v Brně-sever	27
Graf 8 Podíly žáků se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek na ZŠ v Brně-sever	29
Graf 9 Podíl romských žáků na ZŠ v Brně-sever	31
Graf 10 Podíl žáků s jiným než českým státním občanstvím na ZŠ v Brně-sever	32
Graf 11 Podíl žáků s ukrajinským státním občanstvím na ZŠ v Brně-sever	32
Graf 12 Ukončení PŠD v 7. a 8. ročníku na ZŠ v Brně-sever	45
Graf 13: Podíl žáků, kteří přešli do SŠ z 5. ročníku ZŠ zřizovaných MČ v Brně-sever	47
Graf 14 Podíl žáků, kteří přešli do SŠ ze 7. ročníku ZŠ zřizovaných MČ v Brně-sever	47

Graf 15 Vývoj počtu dětí v MŠ v Brně-sever	50
Graf 16 Vývoj počtu dětí v běžných a speciálních třídách v MŠ v Brně-sever	51
Graf 17 Podíly dětí se SVP na MŠ v Brně-sever.....	53
Graf 18 Podíly dětí se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek na MŠ v Brně-sever	54
Graf 19 Podíl dětí s jiným než českým státním občanstvím n MŠ v Brně-sever	55
Graf 20 Podíl dětí s ukrajinským státním občanstvím na MŠ v Brně-sever	56

Seznam obrázků

Obrázek 1: Ulice s koncentrací příjemců PnŽ.....	19
Obrázek 2: Ulice s koncentrací příjemců DnB	21
Obrázek 3: Vymezení „SVL 1“ a „2“ podle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR.....	22

Seznam zkratek

Agentura, ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování MMR ČR

BT – běžné třídy

ČR – Česká republika

DnB – doplatek na bydlení

KP – kariérové poradenství, kariérový poradce/poradkyně

MČ – městská část

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠ – mateřská škola

MU – Masarykova univerzita

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

NNO – nestátní nezisková organizace/nevládní nezisková organizace

NZDM – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

OU – odborné učiliště

p. o. – příspěvková organizace

PPP – pedagogicko-psychologická poradna

PnB – příspěvek na bydlení

PnŽ – příspěvek na živobytí

PŠ – praktická škola

PŠD – povinná školní docházka

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SES – socio-ekonomický status

SŠ – střední škola

SPO – společně posuzované osoby

SPŠ – střední průmyslová škola

ST – speciální třídy

SVL – sociálně vyloučená lokalita

SVP – speciální vzdělávací potřeby

ŠPP – školní poradenské pracoviště

ŠPZ – školní poradenské zařízení

ÚP, ÚP ČR – Úřad práce České republiky

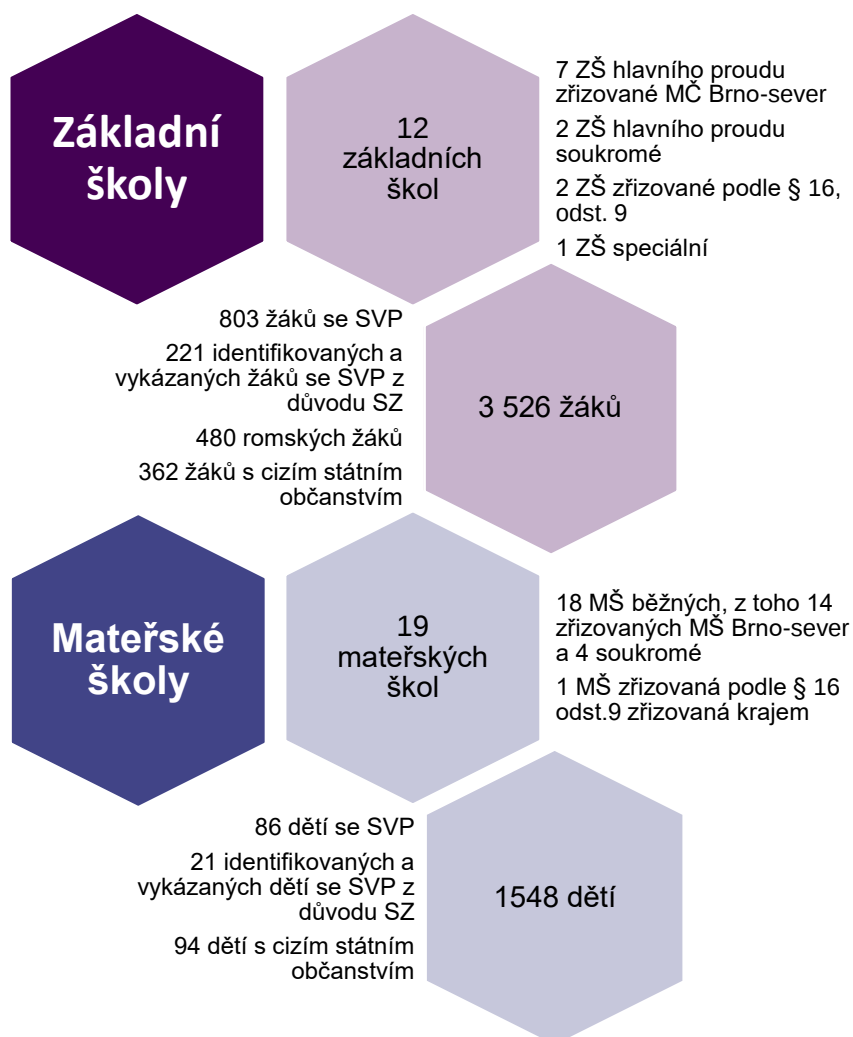
VP – výchovná poradkyně

ZŠ – základní škola

1 Manažerské shrnutí

Vstupní analýza vznikla v rámci projektu *Desegregace vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním* a představuje analytický podklad pro činnost koordinátorky desegregace a dalších aktérů angažovaných při realizaci projektu. Cílem analýzy je popsat stav školské sítě v městské části Brno-sever s ohledem na problematiku segregace a vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním. Pozornost byla soustředěna také na problematiku přechodů žáků ZŠ na SŠ, včetně kariérového poradenství.

Školy a žáci v MŠ Brně-sever (MŠMT, k 30. 9. 2024)

Analyzovaná data MŠMT i rozhovory se zástupci škol ukazují, že v městské části Brno-sever dochází k segregaci žáků na ZŠ a MŠ Merhautova a ZŠ a MŠ J. A. Komenského, a to jak **na základě jejich etnicity, tak na základě sociálního znevýhodnění a cizí státní příslušnosti**. Šetření ale také ukázalo, že dostupná data o počtech žáků se SVP, a zejména o počtech žáků se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek, reflektují spíše různou praxi evidování a vykazování. V případě mateřských škol jsou **data, na jejichž základě bychom mohli zhodnotit, zda dochází či nedochází k segregaci dětí v jednotlivých školách, ještě méně dostačující**. Na jejich základě lze říct, že k velké kumulaci **dětí se sociálním znevýhodněním dochází na ZŠ a MŠ J. A. Komenského**. V minulosti vyšší podíl

evidovala ještě ZŠ a MŠ Merhautova, a soukromé MŠ Semínko a MŠ Hrášek. Ve svých spádových obvodech mají SVL kromě již zmíněné ZŠ a MŠ J. A. Komenského, MŠ Černopolní, ZŠ a MŠ Merhautova ještě MŠ Tišnovská.

Městská část Brno-sever již zavádí identifikaci žáků se sociálním znevýhodněním dle jednotné metodiky (NPI) na všech jimi zřizovaných školách, která by měla přinést v tomto ohledu spolehlivější data. Pro pravidelný monitoring aktuálních kapacit a pohybu žáků mezi školami bude důležité zaměřit se ještě na aktualizaci kapacit jednotlivých škol, sjednocení metodiky pro vykazování žáků se SVP ve výkonových výkazech, jejich ověřování a zjišťování příčin, pokud dojde k významným meziročním změnám.

Velký vliv na kumulaci žáků se sociálním znevýhodněním na dvou výše uvedených školách má rezidenční segregace, ale vliv mají i další faktory, které segregaci prohlubují: **kumulují se zde obtížné případy žáků, kteří sem přechází z jiných škol, kde jejich potíže nedokázali řešit** (i z jiných městských částí). Už tak náročné kolektivy se stávají ještě náročnějšími. I z těchto důvodů pak následně těžko hledají personální kapacity, případně se setkávají s jejich odchody. Zároveň vedení obou škol zavádí vzdělávací metody a koncepty, které mají lépe odpovídat potřebám žáků se sociálním znevýhodněním a potřebám „náročných kolektivů“, ale zároveň se jedná o modely **a změny v oblasti výukových metod**, které by mohly sloužit jako příklady dobré praxe a přinést **pozitivní impakt pro všechny žáky**.

Otázka desegregace vyvolávala u části vedení ostatních škol obavy, zároveň ale většina deklarovala **ochotu se na diskusích a hledání řešení podílet**. Obavy se **týkaly přiměřeného počtu žáků se sociálním znevýhodněním na třídu, personálních a kapacitních limitů** na straně učitelů a ochotě způsobu výuky měnit, **rychlých změn a reakce rodičů**. Pozitivní je, že v rámci rozhovorů zazněl i názor, že by mohlo jít současně i o **příležitost ke změně a inovaci a zvyšování kvality** vzdělávání celkově. Z výše uvedeného vyplývá, že klíčová bude **komunikace, a to ve směru k rodičům, ostatní veřejnosti i školám**, která bude **všem cílovým skupinám vhodnou formou vysvětlovat**, proč je desegregace **nutná i výhodná** pro všechny.

Co se týče přechodů na SŠ, pozitivně lze hodnotit, že ve městě Brně i MČ Brně-sever se **podíl žáků, kteří ukončují PŠD v 7. nebo 8. ročníku, dlouhodobě drží pod celorepublikovým průměrem**. Žáci v segregovaných školách se ale více hlásí na nematuritní obory, méně na maturitní obory a gymnázia spíše výjimečně a vybírají z užšího spektra škol než žáci na ostatních školách. A také jsou více ohroženi předčasnými odchody ze vzdělávání na středních školách. Důležitou roli přitom hraje včasná identifikace žáků ohrožených předčasným odchodem ze vzdělávání, která umožní s nimi dlouhodobou individualizovanou práci. Zástupci škol by ocenili **zpětnou vazbu o úspěšnosti žáků na středních školách**. Hovoří o **potřebě druhých šancí** a potřebě tyto předčasně odcházející žáky vyhledat a pracovat s nimi. Klíčovou roli v období těchto přechodů (kdy žák již odešel ze ZŠ a nastupuje na SŠ) hrají NZDM.

Ve zprávě byla analyzována data MŠMT, MPSV, ČSÚ a z polostrukturovaných rozhovorů se zástupci ZŠ zřizovaných MČ Brno-sever, se zástupci NNO a využita byla i data z dotazníkového šetření školního klimatu Pedagogické fakulty MU.

Stručný souhrn doporučení

Základní školy

- supervize a metodická podpora učitelům
- individuální podpora žákům
- analýza potřeb škol

Mateřské školy

- podpora pedagogů
- předškolní kluby
- propojení MŠ a ZŠ
- analýza potřeb škol

Kariérové poradenství

- zvýšení kapacit
- včasná identifikace ohrožených žáků
- informační kampaně
- dlouhodobé individuální poradenství
- mentorský program

Přechody na střední školy

- spolupráce mezi ZŠ a SŠ
- přípravné kurzy
- podpora motivace

Sociálně vyloučené lokality

- komunitní centra
- zapojení NNO
- propojení MŠ a SAS
- preventivní aktivity

Infrastruktura škol

- aktualizace kapacit
- regulace kapacit
- optimalizace spádových oblastí
- monitoring pohybu žáků mezi školami
- úprava spádovosti

2 Kontext, cíl a metody

Tento analytický podklad vznikl v rámci projektu *Desegregace vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním* a bude sloužit pro činnost koordinátorky desegregace a dalších aktérů angažovaných při realizaci projektu zejména za účelem tvorby strategického dokumentu *Plán desegregace vzdělávání*. Cílem analýzy je popsat stav školské sítě v městské části Brno-sever s ohledem na problematiku segregace a vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků. Pozornost byla soustředěna také na problematiku přechodů žáků ZŠ na SŠ, včetně kariérového poradenství. Rozsah zpracování analytického podkladu byl zvolen tak, aby tematicky doplňoval další výzkumná šetření a projekty realizované v oblasti vzdělávání v Brně-sever (např. projekt Obec pro všechny, mapování klimatu v základních a mateřských školách realizované Pedagogickou fakultou MUNI).

Analytický podklad se tedy zaměřuje na tyto výzkumné otázky:

- Jsou základní a mateřské školy v Brně-sever segregované (vykazují znaky segregace)?
- Jaké podpory se dostává žákům, včetně žáků se sociálním znevýhodněním, zejména v oblasti kariérového poradenství a přechodů na SŠ?
- Na jaké střední školy žáci ze ZŠ v Brně-sever přecházejí?

Zpráva navazuje na předchozí strategické dokumenty a výzkumy realizované Agenturou v Brně v oblasti vzdělávání, zejména na Vstupní analýzu v oblasti vzdělávání města Brna (Staveník & Stejskalová, 2019). Předkládaná analýza je ale zaměřena specificky na MČ Brno-sever, navíc aktualizuje dostupná data, mapuje vývoj a podrobněji cílí i na téma přechodů na SŠ.

2.1 Metodologické ukotvení

Ve výzkumu byla využita kombinace výzkumných metod. Byla analyzována jak kvalitativní, tak kvantitativní data sbíraná s využitím několika různých technik:

- Desk research, analýza dat poskytnutých pro účely této analýzy relevantními institucemi a organizacemi (např. MŠMT, MPSV, Pedagogická fakulta MU) nebo získaná z veřejně dostupných zdrojů (např. ČSÚ).
- Polostrukturované rozhovory:
 - se zástupci ZŠ zřizovaných MČ Brno-sever (rozhovory se uskutečnily s ředitelkami a řediteli, případně zástupkyněmi nebo zástupci ředitelů a výchovnými poradci, kteří mají na starost oblast kariérového poradenství)
 - se zástupci některých NNO realizujících programy v oblasti kariérového poradenství

Tabulka 1 – Seznam respondentů

Název školy/organizace	Počet respondentů
ZŠ Janouškova	2
ZŠ a MŠ Blažkova	3
ZŠ a MŠ Merhautova	2
ZŠ a MŠ Milénova	3
ZŠ J. A. Komenského a MŠ	2
ZŠ Zeiberlichova	2
Masarykova ZŠ a MŠ	2
IQ Roma servis	1
DROM	1
Celkem	18

Zdroj: ASZ

2.2 Hlavní pojmy a konceptuální východiska

Segregace ve vzdělávání

V případě segregace ve vzdělávání dochází k rozdělování žáků do různých skupin na základě určitých vlastností např. socioekonomického statusu, zdravotního stavu, etnicity. V České republice se tento jev týká zejména segregace romských žáků a jak ukazuje řada studií, naposledy např. PAQ a STEM (Hoření et al., 2022), segregaci žáků ve školách na základě jejich romské etnicity, kdy vznikají etnicky homogenní žakovské kolektivy, a to jak na úrovni škol, tak na úrovni jednotlivých tříd (jak běžných, tak speciálních), se řešit nedaří. Autoři výše zmíněné studie uvádějí, že počet škol s třetinovým zastoupením Romů se nemění, těch s alespoň 50 či 75 % od roku 2017 dokonce mírně vzrostl. Celkem mají Romové 22% podíl ve speciálních třídách běžných škol a 15% ve speciálních školách, přičemž podíl romských žáků v celkové populaci se stabilně pohybuje okolo 3 % (Hoření et al., 2022). Veřejný ochránce práv (2022) jako etnicky segregované označil 262 škol, které mají víc než 34 % romských žáků (tj. 6,2 % všech škol).

V tomto výčtu ale nejsou zohledněny školy se segregovanými třídami. Segregace na úrovni tříd v rámci jedné školy, tzv. „intra-školní“ segregace (Němec, 2020), ke které dochází na školách, kde se vyskytují třídy s nadprůměrným zastoupením romských žáků, je přitom ještě hůře statisticky postihnutelná. Ty se často vyskytují ve školách zřizujících speciální třídy. Některé formy *intra-školní segregace* se přitom blíží spíše segregaci mezi jednotlivými školami. K tomu dochází, když jsou děti v těchto třídách vzdělávány v prostorově oddělených lokalitách, (v rámci různých budov), s omezenou nebo žádnou možností vzájemného osobního kontaktu.

Příčiny nadměrného zařazování romských žáků do tříd nebo škol pro žáky vzdělávané v rámci programů pro žáky s mentálním postižením mohou být různé. Tou hlavní je ale neinformovaná diagnostika, která nebere v potaz sociokulturní odlišnosti romských/žáků se sociálním znevýhodněním (ať již se jedná o samotné diagnostické nástroje, tak jejich využívání) a následné zaměňování sociálního/kulturního znevýhodnění s mentálním postižením (Němec, 2020). Jednat se může ale i o strategii školy, jak předejít odchodu dětí z majority do jiných škol (tzv. „white flight“ fenomén původně popsany Jamesem Colemanem v americkém kontextu)

(Kašparová & Souralová 2014; Čada & Hůle 2019; Němec 2020). Veřejný ochránce práv tento typ segregace označuje za jako *segregaci nepřímou*, neboť je podkládána testy a znaleckými posudky (Veřejný ochránce práv, 2018).

Podobně komplexní a propojené jsou příčiny segregace na úrovni škol. Němec pojmenovává dvě základní: *rezidenční* a *výběrovou* (Němec, 2020). Rezidenční souvisí s přítomností lokalit s vyšší koncentrací sociálně znevýhodněných/vyloučených rodin a/nebo nastavením spádovosti. Výběrová souvisí s rodičovskými strategiemi ovlivněnými předsudky panujícími ve společnosti vůči Romům a skepsí vůči pozitivním dopadům inkluzivního vzdělávání (Cichá et al 2016, Davidová a Uherek, 2014, Tuček, 2023). Do volby školy přitom zasahují jak „kvalita“¹⁴ (ať již skutečná, nebo domnělá) a pověst dané školy, tak strategie samotných škol (Nekorjak, Vomastková & Souralová, 2011). Ty se mohou profilovat například jako výběrové a cílit na určitý segment žákovské populace, nebo jako pro-inkluzivní. Tyto školy přitahují rodiny žáků se speciálními potřebami (Němec, 2020).

Sociální znevýhodnění a žák se sociálním znevýhodněním

Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzv. Školský zákon) pojem žák se sociálním znevýhodněním přímo neužívá². Je to dáno snahou zákonodárců vyhýbat se potenciálně stigmatizujícím (statickým) definicím a pozornost přenést spíše na identifikaci potřeb žáků a rozpoznávání překážek, které žákům proces vzdělávání znesnadňují. Školský zákon rozeznává pouze kategorii žák se SVP (§16, odst. 1):

*Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, **kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta**. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.*

Pojem sociální znevýhodnění může být obtížně uchopitelný a měřitelný, ale také potenciálně stigmatizující. Někteří experti proto navrhují jeho negativní vymezení. Z tohoto pohledu je žákem se sociálním znevýhodněním ten jedinec, který nemá podmínky potřebné pro úspěšné vzdělávání z jiných než zdravotních důvodů³.

V předkládaném textu vycházíme z pojetí, které sociální znevýhodnění chápe jako kategorii označující širokou škálu příčin školní neúspěšnosti žáků, které mají původ mimo školu

¹¹ Vnímání kvality školy je v řadě ohledů subjektivní (každému rodiči/dítěti vyhovuje něco jiného). Ojedinelý výzkum na toto téma popsal, že rodiče o dobré škole hovoří ve vztahu k dobrým školním výsledkům, individualizovanému přístupu, pocitu bezpečí (dobré školní klima) a možnosti podílet se na utváření podoby vzdělávání svých dětí (Simonová 2017).

² Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, hovoří pouze o žácích s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek, případně o odlišném kulturním prostředí nebo jiných životních podmínkách žáka.

³ [Mají na to! \(majinauto.cz\)](http://majinauto.cz)

v přirozeném sociálním zázemí dítěte nebo pramení z jiných životních okolností v životě dětí mimo půdu školy (Habrová, 2015). Jedná se přitom o stav, „kdy dítě v důsledku dlouhodobého života v prostředí, jež je charakteristické nízkým socioekonomickým statutem, silnou přítomností vlivů rizikových pro jeho vývoj, prvky sociokulturní odlišnosti, případně kombinací těchto jevů, nemá dostatečně rozvinuté kompetence pro adekvátní naplnění svého potenciálu v rámci vzdělávacího procesu“ (Zíková et al., 2011, s. 14). Životní okolnosti dítěte přitom nevnímáme jako automatickou predikci sociálního znevýhodnění, ale spíše jako rizikové faktory, které zvyšují pravděpodobnost jeho vzniku (Seifert, 2019).

Z výše uvedeného je zřejmé, že identifikovat žáka s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění nemusí být vždy snadné. Jedním z metodologických nástrojů, který má školám usnadnit tento proces, je metodika NPI⁴ „Identifikace žáků se sociálním znevýhodněním v základních školách“ (Němec, 2023). V té se uvádí, že z pohledu učitele lze za žáka s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění pokládat žáka, u kterého se projevuje minimálně jeden z výše uvedených jevů: nedostatečná podpora ve vzdělávání v domácím prostředí, nedostatečná znalost vyučovacího jazyka, nedostatečné zajištění finančních prostředků na hrazení nákladů spojených s účastí na vzdělávání, nedostatečné zajištění základních (fyzických nebo psychických) potřeb žáka a/nebo absence spolupráce rodičů se školou (Němec, 2023, s. 5).

Žákům, kteří mají SVP z důvodu sociálního znevýhodnění, by měla škola poskytovat podporu v rámci prvního až třetího stupně PO, přičemž od druhého stupně je potřeba doporučení školského poradenského zařízení (dále pouze „ŠPZ“). Jak ale uvádí Němec (2023) „řada žáků se sociálním znevýhodněním tímto vyšetřením neprojde, a proto podporu získat nemůže“.

V odborných textech se setkáváme s různou terminologií, např. *žák s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění*, *sociálně znevýhodněný žák*, *žák ze sociálně znevýhodněného prostředí/rodiny*, z důvodu lepší čtivosti textu zde budeme používat termín *žák se sociálním znevýhodněním*.

2.3 Standardy výzkumné práce ASZ

Agentura pro sociální začleňování (dále jen ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno dlouhodobým šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu (scénáře rozhovoru, karty checklistů a indikátorů sociálního vyloučení, příp. výzkumnického deníku) i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. metodu triangulace zdrojů, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace min. 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standartní

⁴ Národní pedagogický institut České republiky (NPI) vydal tuto metodiku ([2024_NEMEC-Zbynek-Identifikace-zaku-se-SZ_final_web.pdf](#)) v rámci projektu Podpora rovných příležitostí (PROP). Hlavním autorem metodiky je Zbyněk Němec z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, který NPI ČR dlouhodobě spolupracuje. K textu metodiky NPI ČR nabízí zájemcům také bezplatný webinář, volně ke stažení jsou také interaktivní tabulky pro záznam výsledků identifikace a jednoduché formuláře pro reportování výsledků identifikace u žáků objednaných na vyšetření do školského poradenského zařízení.

použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (desk research), skupinové rozhovory, příp. dotazníková šetření. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

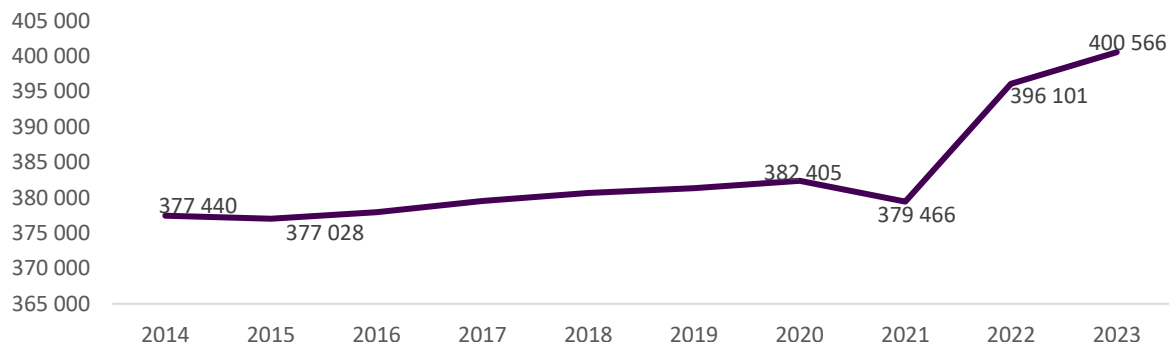
Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat. Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. nasycení (saturation) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí i Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

3 Sociodemografická struktura městské části Brno-sever

Statutární město Brno čítalo k 31. 12. 2023 celkem 400 566 obyvatel. Na počátku sledovaného období, mezi lety 2014 a 2020 (viz graf č. 1) se počet příliš neměnil a většinou docházelo k velmi mírnému nárůstu. Větší nárůst, ke kterému došlo mezi roky 2021 a 2022, byl dán tím, že ČSÚ připočetl dlouhodobě registrované obyvatele Ukrajiny (data.Brno). Podrobnější údaje o vývoji počtu a struktuře obyvatel poskytuje na svých stránkách město Brno, které spustilo dne 21. března 2018 datový portál ([data.Brno](https://data.brno.cz)).

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel v Brně v letech 2014–2023

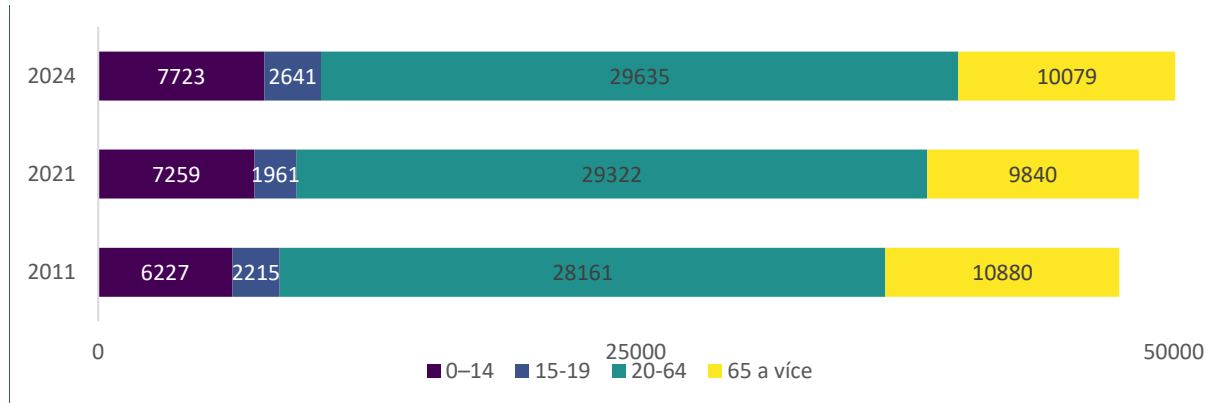
Zdroj: ČSÚ

Pozn: stav k 31.12. daného roku

Městskou část **Brno-sever** tvoří katastrální území Husovic, Lesné a Soběšic, většina katastrálního území Černá Pole a část katastrálního území Zábrdovice. Městská část je druhou nejlidnatější z 29 městských částí statutárního města Brna. Podle dat ČSÚ k 26. 3. 2021 počet obyvatel městské části činil 48 382 obyvatel (město Brno mělo ke stejnému datu 398 510 obyvatel, tzn. obyvatelstvo městské části Brno-sever tvoří zhruba 12 % obyvatel Brna). V datech ČSÚ nejsou údaje o počtu obyvatel za městskou část dostupné každý rok, ale pouze ze SLBD, tzn. jednou za 10 let. Dataportál Brno využívá kromě dat ČSÚ také data z Registru obyvatel (tyto dvě databáze ale nejsou zcela srovnatelné), dle kterých činil počet obyvatel v lednu 2024 celkem 50 078.

S vědomím nekompatibility obou databází lze sledovat i vývoj věkové struktury v MČ (viz graf č. 2). Na začátku roku 2024 žilo v městské části Brno-sever 7 723 dětí (osob ve věku 0-14 let), tj. 15 % populace a 10 079 osob ve věku 65 + let, tj. 20 % populace. Město Brno na svém webu uvádí, že nejvyšší podíl dětí se nachází v okrajových městských částech města s rezidenční výstavbou, nejnižší naopak v městských částech s převažující sídlištní zástavbou. Brno-sever je co do zastoupení dětí ve věku 0–14 let (15 %), tak i seniorů (20 %) mezi městskými částmi někde uprostřed, přičemž jejich podíl se ve sledovaném období od r. 2011 výrazně nezměnil: v případě dětí mírně narostl, a to z 13 % na 15 % obyvatel.

Graf 2 – Věková struktura městské části Brno-sever

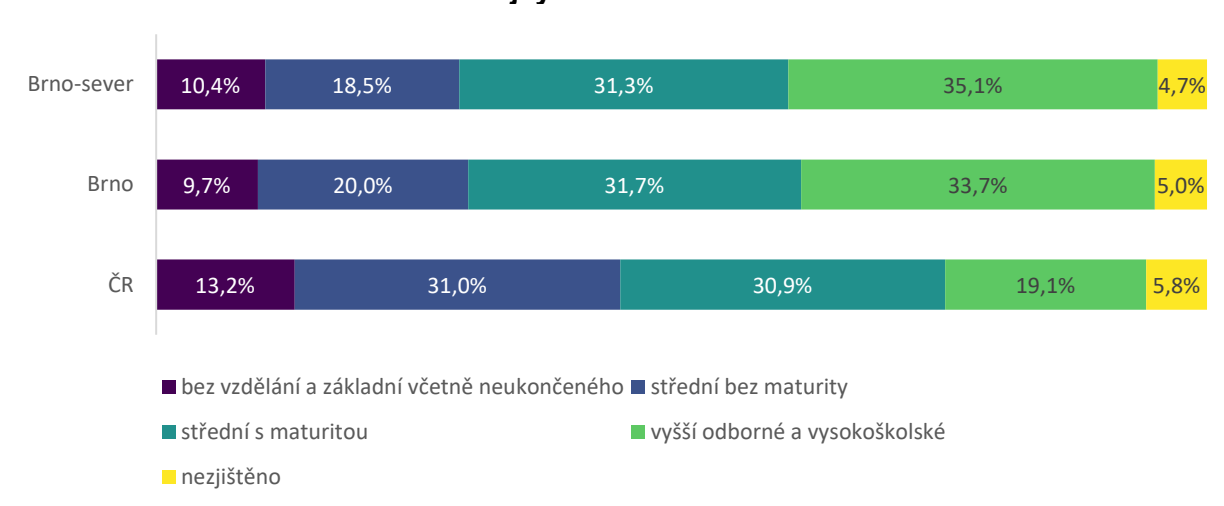

Zdroj: ČSÚ, SLBD, k 26. 3. 2011 a 26. 3. 2021, dataBrno, k lednu 2024

Dle statistiky Ministerstva vnitra ČR bylo v městské části Brno-sever k 27. 10. 2024 evidováno celkem 2 991 osob (562 ve věku 0-14 let, 181 ve věku 15-18 let), kterým bylo uděleno pobytové oprávnění v souvislosti s válkou na Ukrajině⁵.

Úroveň vzdělanosti v městské části Brno-sever i v celém Brně je ve srovnání s celorepublikovým průměrem příznivá. Brno-sever má nižší podíl obyvatel bez vzdělání nebo se základním vzděláním včetně neukončeného (o necelé 3 p. b. méně než je celorepublikový průměr). Naopak podíl obyvatel ve vyšších vzdělanostních kategoriích je ve srovnání s ČR vyšší. Podíl osob bez vzdělání nebo se základním vzděláním činil v městské části Brno-sever 10,4 %, 18,5 % osob má středoškolské vzdělání bez maturity, 31,3 % s maturitou a 35,1 % má vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání. U necelých 5 % obyvatel nebylo nejvyšší dosažené vzdělání zjištěno. Více viz Graf 3.

Graf 3 – Vzdělanostní struktura – nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: ČSÚ, SLBD, 2021, k 26. 3. 2021

⁵ Od 24. 02. 2022 do 21. 03. 2022 bylo těmto osobám uděleno dlouhodobé vízum za účelem strpění. Od 22. 03. 2022 je těmto osobám udělována dočasná ochrana. Dle zákona č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace, se všechny tyto osoby, považují za osoby s dočasnou ochranou (MV ČR). Viz online: [Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině - archiv 2024 - Ministerstvo vnitra České republiky](#)

4 Sociální vyloučení v městské části Brno-sever

Jedním z nástrojů, který umožňuje posoudit míru zatížení sociálním vyloučením jednotlivých obcí je **index sociálního vyloučení**⁶. Brno spadá do kategorie obcí s nejvyšší mírou sociálního vyloučení (kategorie 12 až 30 bodů), kam patřila v roce 2022 3 % obcí. Mezi lety 2016 a 2023 hodnota indexu v Brně kolísala mezi 13 a 15. V roce 2023 index sociálního vyloučení v Brně měl hodnotu 14, což představuje nárůst o jeden bod oproti předchozím čtyřem letům. Situace na úrovni celého Brna se tedy v tomto ohledu výrazně nemění, což je pro velké obce charakteristické (viz Lang, 2024).

Tabulka 2 – Index sociálního vyloučení v Brně

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Index sociálního vyloučení	15	15	14	13	13	13	13	14

Zdroj: ASZ

Index ale hodnotí situaci na úrovni obce a neumožňuje se podívat hlouběji na úroveň jednotlivých městských částí. Za tím účelem lze využít dat dostupných na této úrovni, která odkazují k ohrožení různými rizikovými faktory jako je chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, zadluženost (například počet vyplacených příspěvků na živobytí, doplatků na bydlení, počet registrovaných uchazečů o zaměstnání, podíl/počet osob v exekuci), na jejichž základě lze stanovit přibližnou velikost cílové skupiny v dané lokalitě. Zde bude využito **údajů o počtu příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi** (konkrétně počtu vyplacených příspěvků na živobytí a doplatku na bydlení), které umožňují sledovat i počty nezaopatřených dětí mezi společně posuzovanými osobami (SPO) a prostorovou koncentraci příjemců.

Příspěvek na živobytí

Nárok na příspěvek na živobytí (PnŽ) vzniká tehdy, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem osoby nebo rodiny tzv. částky živobytí. Jak ukazuje tabulka 3 a tabulka 14 v příloze, počet příjemců PnŽ v celém Brně i v městské části Brno-sever mezi lety 2019 a 2022 postupně klesal⁷ a to v případě Brna-sever z 507 příjemců v roce 2019 na 392 v roce 2023. Podíl příjemců PnŽ v Brně-sever činí v Brně zhruba 16 % ze všech příjemců v Brně (podíl obyvatel MČ je zhruba 12 %). V červnu 2024 činil počet příjemců 346, počet příjemců a společně posuzovaných osob (SPO) 941, z toho šlo o **394 nezaopatřených dětí**.

⁶ Index sleduje stav, resp. rozsah sociálního vyloučení prostřednictvím indikátorů pokrývajících dimenze chudoby, vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti (Lang & Matoušek, 2020). Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením.

⁷ Ke snížení počtu vyplacených PnŽ došlo celkově na úrovni ČR (může odrážet nižší míru nezaměstnanosti) ale současně je nutné si uvědomit že: „podstatnou roli však rovněž sehrává neodpovídající hodnota životního a existenčního minima v době vysoké inflace a vysokých nákladů na bydlení a energie. Úbytek vyplacených příspěvků na živobytí je proto třeba chápat i jako důsledek nedostatečné ochrany ohrožených domácností (jinak řečeno, mnoho lidí na tuto dávku „nedosáhne“)" (Lang, 2024: s. 15-16).

Tabulka 3 – Příspěvky na živobytí v městské části Brno-sever

	2019	2020	2021	2022	2023	červen 2024
počet příjemců (dom.)	507	459	456	418	392	346
počet příjemců a dalších SPO	1 483	1 336	1 329	1 181	1 081	941
- z toho nezaopatřené děti	672	592	585	501	449	394

Zdroj: MPSV

Pozn. průměrný měsíční počet za rok 2019–2023, počet za červen 2024

Prostorové rozmístění výplaty dávek PnŽ v městské části Brno-sever zobrazuje tabulka 4 a obrázek 1. Vzhledem k tomu, že MPSV poskytuje data o příjemcích a dalších SPO pouze na úrovni celých ulic (nikoliv za adresní body), jsou zde uvedeny ulice s 5 a více příjemci. Mezi těmito ulicemi převažují jednoznačně ty, které byly již v dřívějších analýzách identifikovány jako místa vykazující znaky sociálně vyloučené lokality nebo lokality s vyšším podílem sociálně vyloučených osob (viz níže) kromě Halasova náměstí, které se nachází na sídlišti Lesná.

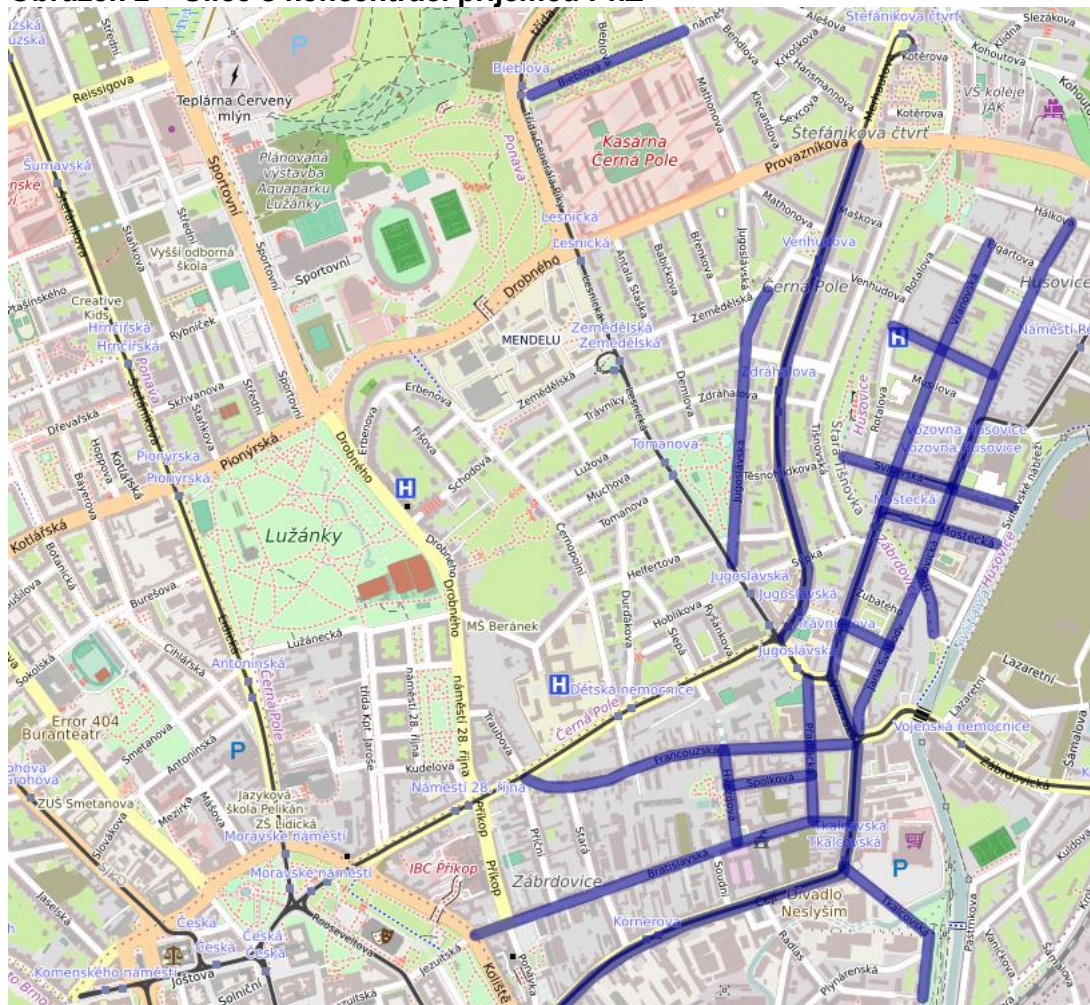
Tabulka 4 – Příspěvky na živobytí v městské části Brno-sever dle ulic

Ulice	2020		2021		2022		2023		2024	
	příjemci	příjemci + SPO	příjemci	příjemci + SPO	příjemci	příjemci + SPO	příjemci	příjemci + SPO	příjemci	příjemci + SPO
Cejl	155	485	150	450	131	393	140	410	140	414
Bratislavská	175	568	164	506	145	448	142	437	128	388
Francouzská	93	334	91	326	77	253	72	220	67	205
Vranovská	48	136	42	128	42	133	38	120	39	122
Hvězdová	22	73	24	85	22	74	22	76	19	68
Nováčkova	13	45	15	47	16	49	14	39	17	49
Přadlácká	12	36	13	37	12	39	10	38	12	42
J. Svobody	11	37	10	35	9	31	10	37	10	39
Merhautova	22	45	21	40	17	31	17	34	16	35
Trávníčková	11	34	16	59	14	54	12	46	9	33
Mostecká	10	27	10	23	15	22	17	25	16	25
Spolková	13	38	13	36	11	32	11	33	7	21
Lieberzeitova	5	17	6	19	7	22	6	22	5	18
Halasovo n.	13	20	11	17	11	16	10	14	12	17
Svitavská	11	25	9	22	10	24	9	21	8	17
Tkalcovská	*	*	5	13	8	19	9	21	7	15
Bieblova	5	13	7	18	6	13	7	18	7	12
Husovická	8	19	9	19	8	20	7	19	5	11
Jugoslávská	6	9	6	10	*	*	6	13	5	10
Dukelská tř.	9	22	8	24	*	*	*	*	*	*
Hálkova	6	22	9	30	7	30	5	19	*	*
Provozníkův a	6	15	7	20	*	*	*	*	*	*
Sekaninova	17	40	16	42	18	48	10	28	*	*
Svitavské nábřeží	7	23	7	20	7	19	*	*	*	*
Traubova	9	27	8	18	6	12	*	*	*	*

Zdroj: MPSV

Pozn. uvedeny pouze případy ulic s 5 a více příjemci, v letech 2020–2023 je uveden průměrný měsíční počet příjemců a společně posuzovaných osob, v roce 2024 je uveden počet příjemců a společně posuzovaných osob za červen 2024, * méně než 5 příjemců

Obrázek 1 – Ulice s koncentrací příjemců PnŽ

Zdroj: MPSV, k červnu 2024 vlastní zpracování, chybí Halasovo nám., které se nachází mimo obrázek

Doplatky na bydlení

Nárok na doplatek na bydlení nastává v případě, jestliže by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížených o příspěvek na bydlení (hlavní podmínka nároku na příspěvek na bydlení je splněna v situaci, pokud náklady na bydlení dosahují více než 30 %, v Praze 35 %, příjmu) byl příjem žadatele a společně posuzovaných osob zvýšený o příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby a osob s ním posuzovaných. Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí (nárok na příspěvek na živobytí vzniká tehdy, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby nebo rodiny tzv. částky živobytí), nebo ho lze přiznat i osobě, která nárok na příspěvek na živobytí nemá, ale její příjem (nebo příjem domácnosti) činí méně než 1,3násobek částky na živobytí. Zatímco nárok na PnŽ a DnB splňují zpravidla pouze jen ty osoby s nejnižšími příjmy, PnB je dávkou, která je dostupná i o něco širší populaci.

Jak ukazuje tabulka 5 a tabulka 15 v příloze, počet příjemců DnB v celém Brně i v městské části Brno-sever mezi lety 2019 a 2022 postupně klesal (kopíruje vývoj PnŽ, pouze v menším rozsahu), a to v případě Brna-sever z 272 příjemců v roce 2019 na 237 v roce 2023. Podíl příjemců PnŽ v Brně-sever činí v Brně zhruba 11 % ze všech příjemců v Brně (podíl obyvatel

je zhruba 12 %). V červnu 2024 činil počet příjemců 143, počet příjemců a společně posuzovaných osob (SPO) 346, z toho šlo o **131 nezaopatřených dětí**. Tabulka 16 (v příloze) zobrazuje počet nezaopatřených dětí SPO v domácnostech příjemců DnB podle typu bydlení (2016-2023) v Brně-sever, z níž je patrné, že v případě dětí mezi SPO je v naprosté většině DnB poskytováno příjemcům užívajícím byt. Pouze v případě jednoho nezaopatřeného dítěte byl DnB poskytován v ubytovacím zařízení (srov. tabulka 17 za Brno jako celek).

Tabulka 5 – Doplatky na bydlení v městské části Brno-sever

	2019	2020	2021	2022	2023	červen 2024
počet příjemců (dom.)	272	268	255	237	237	143
počet příjemců a dalších SPO	731	722	671	605	605	346
- z toho nezaopatřené děti	307	295	274	236	236	131

Zdroj: MPSV

Pozn. průměrný měsíční počet za rok 2019–2023, počet za červen 2024

Ke koncentraci příjemců dávek DnB v městské části Brno-sever dochází v menším počtu ulic než v případě PnŽ, ale dotčené ulice jsou shodné (viz tabulka 6). Jedná se o tyto ulice: Cejl, Bratislavská, Francouzská, Vranovská, Mostecká a Nováčkova.

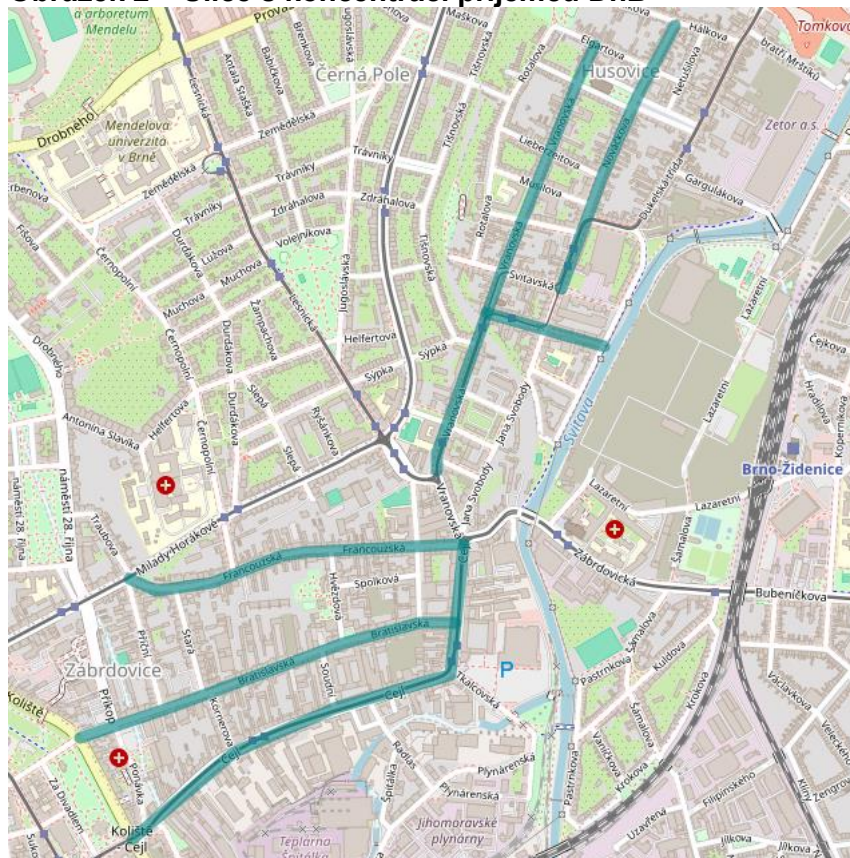
Tabulka 6 – Doplatky na bydlení dle ulic

Ulice	2020		2021		2022		2023		2024	
	příjem ci	příjem ci + SPO	příjem ci	příjem ci + SPO	příjem ci	příjem ci + SPO	příjem ci	příjem ci + SPO	příjem ci	příjem ci + SPO
Cejl	120	351	113	322	99	288	93	266	82	220
Bratislavská	117	363	105	300	97	271	70	193	48	103
Francouzská	57	204	53	187	47	148	30	85	22	62
Vranovská	30	73	23	59	23	66	18	48	13	41
Mostecká	0	0	5	8	12	14	11	12	11	14
Nováčkova	7	24	11	34	13	35	6	14	7	14
Dukelská tř.	7	14	6	17	*	*	*	*	*	*
Halasovo n.	6	7	6	8	5	7	*	*	*	*
Hvězdová	12	37	11	34	13	49	7	27	*	*
J. Svobody	7	25	9	28	7	22	*	*	*	*
Merhautova	15	29	15	25	11	19	6	10	*	*
Přadlácká	8	27	7	17	7	21	*	*	*	*
Sekaninova	11	21	9	19	10	28	*	*	*	*
Spolková	9	23	8	22	8	25	*	*	*	*
Svitavská	7	13	5	8	6	13	*	*	*	*
Svitavské n.	0	0	0	0	6	17	*	*	*	*
Traubova	7	20	5	12	*	*	*	*	*	*
Trávníčkova	10	31	17	61	7	28	*	*	*	*

Zdroj: MPSV

Pozn. uvedeny pouze případy ulic s 5 a více příjemci, v letech 2020–2023 je uveden průměrný měsíční počet příjemců a společně posuzovaných osob, v roce 2024 je uveden počet příjemců a společně posuzovaných osob za červen 2024, * méně než 5 příjemců

Obrázek 2 – Ulice s koncentrací příjemců DnB

Zdroj: MPSV, k červnu 2024 vlastní zpracování

4.1 Sociálně vyloučené lokality

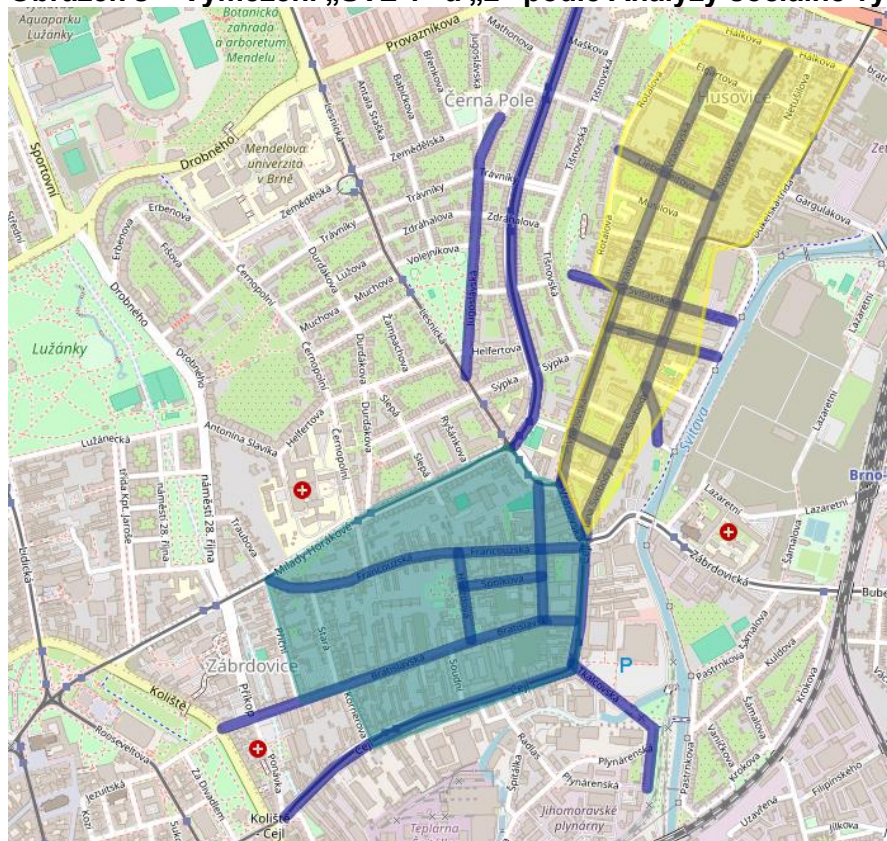
V předchozích výzkumech, evaluačních šetřeních a strategických dokumentech Agentury (např. *Strategický plán sociálního začleňování Brno, 2016–2019* (2016), Knížková, 2021, Staveník, 2022) vychází vymezení a popis sociálně vyloučených lokalit na území statutárního města Brna z výsledků *Mapy sociálně vyloučených lokalit* (GAC, 2015). Ta identifikuje v Brně sedm hlavních sociálně vyloučených lokalit a devět menších SVL – ubytoven, přičemž největší SVL byly identifikovány na území městských částí (MČ) Brno-střed a Brno-sever, další potom na území MČ Brno-jih, Brno-Židenice a Brno-Královo pole. Jednalo se o následující:

- 1) Zábřehovice I/“Bronx“: největší SVL v Brně, rozkládá se na území MČ Brno-střed a Brno-sever, je prostorově přibližně vymezena ulicemi Cejl, Bratislavská, Francouzská, Spolková, Příční, Stará, Hvězdová, Přadlácká, Körnerova, Soudní a Milady Horákové.
- 2) Husovice: přímo sousedí se SVL Zábřehovice I, rozkládá se na území MČ Brno-sever a je prostorově vymezena ulicemi Vranovská, Mostecká, Dukelská třída, Hálkova, Nováčkova, Dačického, Rotalova, nám. Republiky, Lieberzeitova a Jana Svobody.
- 3) Staré Brno: rozkládá se na území MČ Brno-střed a je prostorově vymezená ulicemi Leitnerova, Hybešova, Václavská, Anenská, Kopečná, Křídlovická.
- 4) Komárov/Trnitá: rozkládá se na území MČ Brno-jih a je prostorově vymezená ulicemi Štěpánská, Cyrilská, Rumiště, Masná, Koželužská, Mlýnská, Přízova, Dornych, Zvonařka, Plotní, Konopná a Rosická.

- 5) Královo pole: rozkládá se na území MČ Brno-střed a Brno-Královo pole a jedná se o tři ulice: Křížková, Staňkova a Lidická.
- 6) Židenice: na území MČ Brno-Židenice, ulice Krokova, Kuldova a Životského.
- 7) Zábrdovice II: těsně sousedí se SVL Zábrdovice I a částečně se SVL Komárov, rozkládá se na území MČ Brno-střed a Brno-sever a je vymezená ulicemi Vlhká, Špitálka, Plynárenská, Stavební, Podnásepní, Křenová a Skořepka.

Na území Brna-sever se tedy nacházejí SVL 1 a 2, přičemž první se dělí mezi Brno-sever a Brno-střed. Podrobnějšímu popisu první z nich se v nedávné době věnoval ještě tematicko-průřezový výzkum zaměřený na popis veřejného prostoru ve třech lokalitách právě včetně tzv. brněnského „Bronxu“⁸ (Duffek & Jašek, 2021). Jak se v této studii uvádí, podle odhadů tuto lokalitu obývá 3-5 tisíc ohrožených a sociálně vyloučených obyvatel, z toho je 60-70 % Romů. Z tohoto výzkumu i z porovnání údajů o prostorovém rozmístění příjemců pomoci v hmotné nouzi a předchozích vymezení SVL v Brně-sever lze vyvodit, že zde uvedené **vymezení těchto oblastí s vyšší koncentrací osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených je nadále platné a bude využito v následující kapitole** v otázce charakteristiky spádových oblastí základních škol.

Obrázek 3 – Vymezení „SVL 1“ a „2“ podle Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR

Zdroj: umap.openstreetmap.fr., vlastní zpracování

⁸ Autoři se zabývali veřejným prostorem v lokalitách, které byly v minulosti definovány jako sociálně vyloučené (sídliště Nové Ervěnice v Jirkově a oblast tzv. „Bronxu“ v Brně), nebo kde se sociálně vyloučení lidé pravidelně zdržují (kruhové náměstí v Žatci). Autoři se zaměřují na to, jak veřejný prostor v a kolem SVL vnímají osoby pohybující se kolem něj, konkrétněji, jak jej vnímají sami obyvatelé SVL a jak také v místě se pravidelně pohybující nerezidenti.

Důsledky sociálního znevýhodnění v průběhu vzdělávání

To, že mezi socioekonomickým statusem rodiny a školní úspěšností existuje ve většině vyspělých zemí přímá závislost, ukazuje řada výzkumů (Prokop, 2020; Matějů & Straková, 2003), přičemž **žáci ze sociálně-ekonomicky znevýhodněného prostředí dosahují v průměru horších výsledků než žáci z příznivějšího sociálně-ekonomického zázemí** (ČŠI, 2014). Navíc v České republice je tato závislost mezi SES rodiny a školní úspěšností jedna z nejvyšších (EU, 2019; Jánská & Habart, 2011; Prokop, 2020).

Další výzkumy ukazují, proč nízký SES snižuje výsledky vzdělávání: V prvních letech života se nejvýznamněji rozvíjí mozek a myšlení, veškeré poznávací funkce a vytváří se základ sociálně-emočních dovedností⁹. Velký vliv tedy mají v tomto období rodiče, přičemž přístup rodičů k výchově je významně ovlivněn vlastní zkušeností se vzděláváním, která souvisí především s nejvyšším dosaženým vzděláním rodičů. Čím vyšší vzdělání, tím je větší pravděpodobnost:

- že rodič sám zná metody a postupy pro podporu úspěchu ve vzdělávání,
- má více kompetencí a znalostí, které může dítěti předávat,
- má větší ambice, aby dítě ve škole obstálo, neboť vzdělání ve svém životě oceňuje jako zdroj jak spokojenosti se životem, tak uplatnění ve společnosti. (Lábusová, n.d.)

Specifická je v tomto ohledu situace rodin s dětmi žijícími v sociálně vyloučených lokalitách, které jsou charakteristické nízkou kvalitou a nejistotou v bydlení, materiální chudobou, výskytem rizikového chování nebo vysokou mírou migrace. V těchto lokalitách se mohou různé příčiny sociálního znevýhodnění žáků kumulovat (Mair et al, 2022).

Projevy sociálního znevýhodnění a jeho dopady do vzdělávání se zabýval např. *Katalog podpůrných opatření* (Lábusová, 2015). Na bariéry ve vzdělávání z důvodů sociálního znevýhodnění dětí žáků (včetně nízké socioekonomické situace rodin) je zaměřena právě i již výše zmíněná metodika *Identifikace žáků se sociálním znevýhodněním* (více viz Němec, 2023).

⁹ Důsledkem může být například i to, že kompetence předškoláka neodpovídají standardu, který předpokládá škola a vývojová psychologie. Skutečná dispozice tomu však neodpovídá a není to neměnný stav.

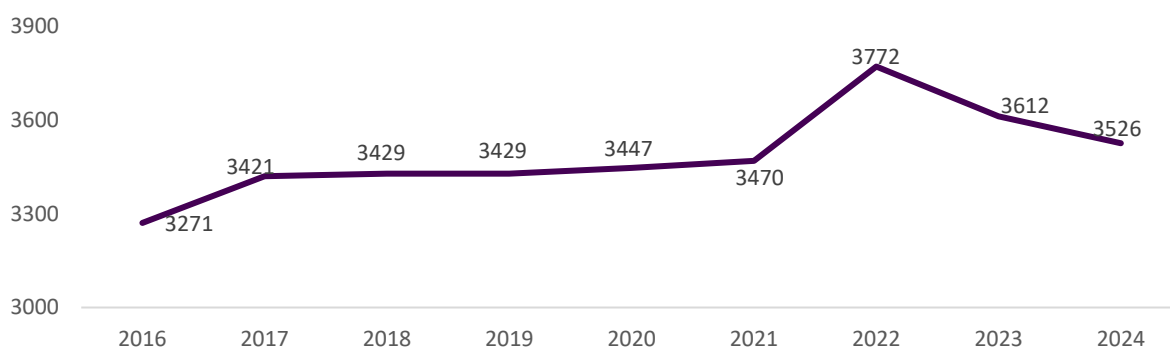
5 Základní školy

V městské části Brno-sever se nachází 12 základních škol, z toho se jedná o:

- devět ZŠ hlavního vzdělávacího proudu (dále také „běžné ZŠ“) - z nichž sedm je zřizováno obcí a dvě jsou školy soukromé,
- dvě základní školy jsou ve Školském rejstříku evidované jako ZŠ zřizované podle § 16 odst. 9 a jedna jako ZŠ speciální (všechny tři zřizované kraje), více viz tabulka 9.

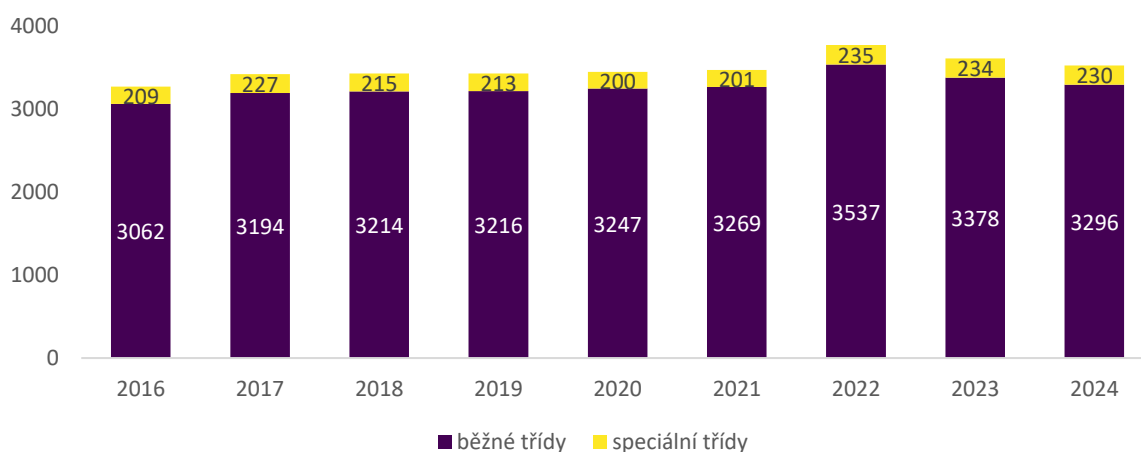
Ve sledovaném období od roku 2016 počet žáků v základních školách v městské části Brno-sever mírně narůstal a to z 3 271 žáků v roce 2016 až na 3 470 žáků v roce 2021, přičemž v roce 2022 došlo k prudšímu nárůstu na 3 772 žáků způsobenému zařazením většího počtu dětí přicházejících z Ukrajiny¹⁰ (viz graf 4). Ve školním roce 2024/2025 základní školu v městské části Brno-sever navštěvovalo **celkem 3 526 žáků**, z toho 3 296 docházelo do běžných tříd a 230 do tříd speciálních (více viz graf 5). Tři základní školy v tomto školním roce měly otevřenou přípravnou třídu, kam docházelo celkem 36 dětí (podrobněji viz tabulka 7).

Graf 4 – Vývoj počtu žáků ZŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

Graf 5 – Vývoj počtu žáků v běžných a speciálních třídách v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

¹⁰ Dle informací MŠMT ve školním roce 2022/2023 do základních škol přibýlo 50 849 dětí z Ukrajiny většina z nich děti uprchlíků před válkou (39 478), které tvořily 70 % žáků cizinců. (MŠMT, [Děti ukrajinských uprchlíků je ve školách více než 50 tisíc, MŠMT ČR](#))

Tabulka 7 – Zřizovatel, typ školy a počet tříd a žáků, školní rok 2024/2025

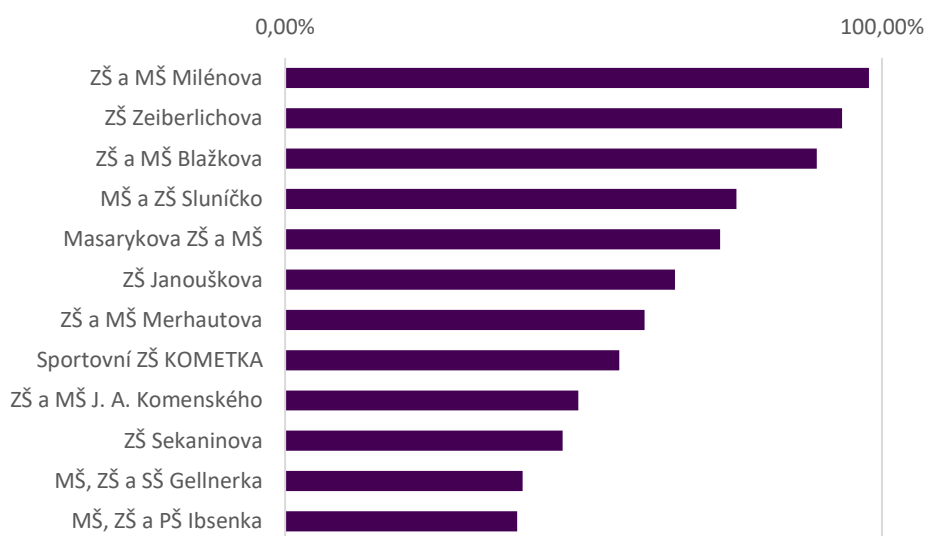
škola	pracoviště	zřiz.	stupeň	typ pracoviště	běžné třídy		speciální třídy		žáci celkem	přípravné třídy	
					třídy	žáci	třídy	žáci		třídy	děti
Masarykova ZŠ a MŠ	Zemědělská 173/29	obec	I+II	ZŠ běžná	13	292	0	0	292	0	0
	Jugoslávská 682/126	obec	I	ZŠ běžná	11	229	0	0	229	0	0
ZŠ a MŠ Blažkova Brno	Blažkova 21/9	obec	I+II	ZŠ běžná	27	625	0	0	625	0	0
ZŠ a MŠ Merhautova	Vranovská 182/17	obec	II	ZŠ běžná	11	200	4	33	233	0	0
	Merhautova 932/37	obec	I	ZŠ běžná	15	284	3	22	306	1	13
ZŠ a MŠ Milénova	Milénova 808/14	obec	I+II	ZŠ běžná	27	689	0	0	689	0	0
ZŠ Janouškova	Janouškova 577/2	obec	I+II	ZŠ běžná	25	490	0	0	490	0	0
ZŠ Zeiberlichova	Zeiberlichova 72/49	obec	I	ZŠ běžná	8	136	0	0	136	0	0
ZŠ a MŠ J.A.Komenského	náměstí Republiky 1536/10	obec	I+II	ZŠ běžná	10	244	0	0	244	0	0
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka	Šrámkova 419/1	kraj	I+II	ZŠ podle § 16/9	0	0	10	65	65	0	0
ZŠ Sekaninova	Sekaninova 895/1	kraj	I+II	ZŠ podle § 16/9	0	0	9	70	70	1	10
ZŠ Ibsenka	Ibsenova 114/1	kraj	I+II	ZŠ speciální	0	0	6	40	40	0	0
MŠ a ZŠ Sluníčko	Provazníkova 1578/84	priv. sektor	I+II	ZŠ běžná	8	71	0	0	71	0	0
ZŠ Kometka	náměstí 28. října 1106/16	priv. sektor	I	ZŠ běžná	3	36	0	0	36	1	13
Celkem					158	3296	32	230	3526	3	36

Zdroj: MŠMT, M03, k 30. 9. 2024, S4c, k 30. 9. 2024

Podle *Rejstříku škol a školských zařízení* činí celková oficiálně zde uváděná kapacita základních škol v Brně-sever 5 232 míst, z toho v běžných ZŠ jde o kapacitu 4 780 žáků. Na základě údajů o počtech žáků v jednotlivých školách lze zjistit naplněnost, která v některých školách dosahuje téměř 98 % (ZŠ Milénova) a na opačném konci v případě běžných ZŠ necelé poloviny (ZŠ JAK). Z předchozích šetření i z rozhovorů se zástupci ZŠ v Brně-sever ale vyplývá, že **v rejstříku uvedená kapacita nemusí vždy odpovídat skutečným možnostem školy**, např. v případě ZŠ a MŠ Merhautova v rejstříku uvedená kapacita 1020 žáků je ve skutečnosti podle ředitelky spíše 800 žáků a skutečná volná kapacita tedy o celých 16 p.b. nižší.

Dle vyjádření zástupců škol jejich současné kapacity umožňují přijmout zájemce ze stanovených spádových obvodů škol. Část škol přitom zaznamenává i poptávku ze strany zájemců mimo své spádové obvody, kterou ne vždy mohou uspokojit (toto potvrdila např. ZŠ Milénova, Masarykova ZŠ a MŠ). Kapacitní možnosti nebyly původně předmětem šetření, proto nebyly na všech oslovených školách zjišťovány, nicméně otázka kapacit vyplynula v rámci terénního šetření z diskuse o možnostech desegregace, proto toto téma bude ještě rozebráno níže. **Pro účely pravidelného monitoringu kapacit jednotlivých škol a pohybu žáků mezi školami by bylo vhodné aktualizovat údaje v rejstříku.**

Graf 6 – Naplněnost základních škol v Brně-sever

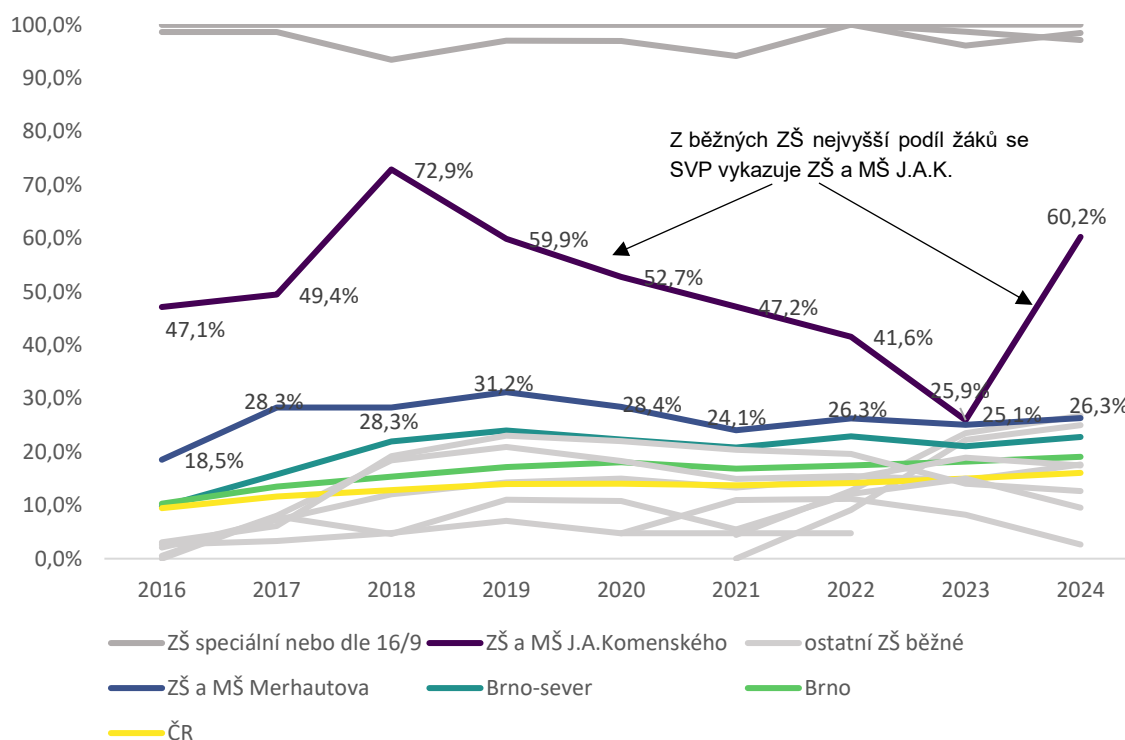
Zdroj: MŠMT, M03, k 30. 9. 2023 a Rejstřík škol a školských zařízení, vlastní výpočet

5.1 Žáci se sociálním znevýhodněním a jejich rozmístění na ZŠ v Brně-sever

Pro bližší pohled na složení žáků v jednotlivých školách lze využít např. výkonových výkazů, které umožňují zmapovat např. rozložení žáků se SVP mezi jednotlivými školami. Přirozeně nejvyšší podíl těchto žáků dochází na školy zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona a ZŠ speciální, kde jejich podíl dosahuje 100 či téměř 100 % (viz graf 7).

Pozornost v této zprávě je ale věnována zejména školám zřizovaným MČ Brno-sever. Z dat vyplývá, že nejvyšší podíl žáků se SVP vykazuje ZŠ a MŠ JAK, přičemž vykazovaný podíl těchto žáků v rámci námi sledovaného období gradoval v roce 2018, kdy dosahoval téměř 73 %, poté postupně klesal a to až na 25,9 % ve školním roce 2023/2024, aby znovu vzrostl až na nyníšších 60,2 % k 30. 9. 2024 (velké meziroční výkyvy jsou způsobeny pravděpodobně nejednotným vykazováním žáků s potřebou podpory z důvodů kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek, podrobněji níže). O něco stabilnější podíl žáků se SVP vykazuje ZŠ a MŠ Merhautova, další ze škol, kde se podíl těchto žáků pohybuje nad průměrem v Brně-sever, která ale zřizuje speciální třídy. Zde se podíl těchto žáků drží od roku 2017 v rozsahu mezi 24 až 31 %, a k 30. 9. 2024 činil 26,3 %. Ze zkušenosti těchto škol ale vyplývá, že podíl žáků se SVP může být ještě vyšší vzhledem k tomu, že zde mají také vysoký podíl žáků sociálně znevýhodněných (jak bude ukázáno níže) a vyšetření a diagnostika SVP z důvodu zdravotního postižení se nedaří vždy u těchto žáků zajistit. Průměrný podíl těchto žáků na ZŠ v Brně-sever se po celé sledované období od roku 2016 drží mírně nad celobrněnským i celorepublikovým průměrem (viz graf 7).

Graf 7 – Podíly žáků se SVP na ZŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

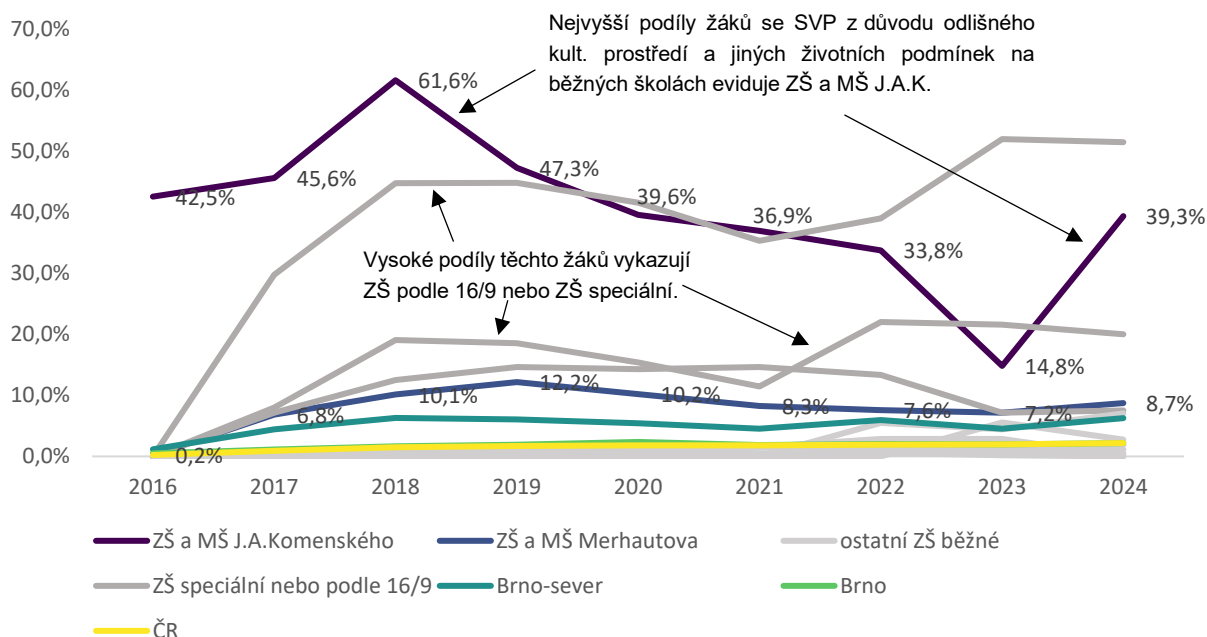
Co se týče statistiky/evidence žáků vyžadujících podporu z důvodů sociálního znevýhodnění, je situace komplikovaná. Z výkazů MŠMT lze ve vztahu k sociálnímu znevýhodnění vycházet pouze z údajů o **počtech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, z důvodu odlišného kulturního prostředí nebo jiných životních podmínek**. Zkušenosti

z předchozích šetření¹¹ ale ukazují, že **tato data nereflektují skutečné počty dětí a žáků, kteří potřebují podporu z důvodu sociálního znevýhodnění**. Údaje ve výkazech reflektují spíš různou praxi evidování a vykazování dětí se SVP z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek. Data dostupná z výkazů v tomto ohledu tedy nelze považovat za vypovídající a pro zmapování situace je potřeba analýzy více údajů a metod (kromě údajů z výkazů zde sledujeme např. lokalizaci SVL ve spádových obvodech škol, přítomnost romských žáků na jednotlivých školách, přítomnost žáků s OMJ na jednotlivých školách, zjišťování kvalifikovaných odhadů ze strany vedení škol atd.) a do budoucna přijmutí jednotné metodiky pro identifikaci těchto žáků.

Při vědomí limitů dat ve výkazech MŠMT (podíl těchto žáků může být na některých školách vyšší než uvedená data naznačují) data o počtu žáků se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek odhalují, že v Brně-sever vysoké podíly těchto žáků vykazuje např. ZŠ a MŠ JAK, přičemž jejich podíl k 30. 9. 2024 dosahoval téměř 40 % žáků školy. Výrazný pokles počtu těchto žáků na ZŠ a MŠ JAK mezi lety 2018 a 2023 lze přičítat právě nejednoznačnosti jejich identifikace a vykazování. Vzhledem k tomu, že v současnosti škola již využívá identifikace těchto žáků na základě metodiky NPI, měla by vykázaná data dosahovat vyšší spolehlivosti. Vysoký podíl těchto žáků vykazují také školy zřizované krajem, zejména ZŠ Sekaninova, která v roce 2024 vykazovala ze všech škol v Brně sever podíl nejvyšší, a to celých 51,4 %. Nad průměrem celé městské části Brno-sever se držela po celou dobu v podílu těchto žáků také ZŠ a MŠ Merhautova, která jich naposledy evidovala 8,7 %. ZŠ a MŠ Merhautova sice již také pro identifikaci používá metodiku NPI, ale v tomto případě se počet žáků nepromítl do dat vykazovaných MŠMT, přestože skutečný počet těchto žáků je mnohem vyšší. Průměr MČ Brno-sever se po celé sledované období pohyboval nad celobrněnským i celorepublikovým průměrem (více viz graf 8).

¹¹ Například ČŠI ve své tematické zprávě Hodnocení úspěšných strategií základních škol vzdělávajících znevýhodněné žáky vyvozuje, že „v praxi může činit problém skupinu sociálně znevýhodněných žáků školy přesně ohraničit“. Upozorňuje, že identifikace a na to navazující vykazování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami z důvodu odlišných kulturních a jiných životních podmínek v dokumentaci škol neodpovídá sociálnímu složení žáků školy. Podobně na „poddiagnostikování“ sociálního znevýhodnění poukazuje studie Národního pedagogického institutu České republiky, kdy v rámci komparace údajů ČSÚ a MŠMT v obcích s rozšířenou působností a okresech, kde je podíl obyvatel s nejvyšší základním vzděláním vysoký, autoři zaznamenali nízký identifikovaný podíl žáků se sociálním znevýhodněním ve školách. Na stejný problém narážela také ASZ při mapování situace ve spolupracujících obcích v projektu Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami.

Graf 8 – Podíly žáků se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek na ZŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

Rozhovory se zástupci škol a zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu těchto žáků na jejich školách potvrzuje předpoklad, že **podíly žáků se sociálním znevýhodněním jsou alespoň na některých školách vyšší, než naznačuje evidence ve výkazech MŠMT**. Zároveň ale potvrzují, že jsou tito žáci rozloženi velmi nerovnoměrně a dochází k výrazné kumulaci těchto žáků jen na některých školách a to ve větší míře, než naznačují zmíněná data MŠMT. Např. v případě ZŠ a MŠ Merhautova¹² se jedná až o 96 % žáků školy a dle kvalifikovaného odhadu zástupce ZŠ a MŠ JAK se se jedná až o polovinu dětí školy. Naopak zástupci ostatních běžných škol v rozhovorech mluví o jednotlivcích a jednotlivých případech žáků (např. žáci, kteří mají obědy zdarma, žáci osvobození od plateb v družině) a lze se domnívat, že údaje uvedené ve výkaze MŠMT mohou více odpovídat skutečnosti. **K přesnějšímu zmapování této situace by bylo potřeba použít jednotného nástroje např. metodiky identifikace žáků se sociálním znevýhodněním od NPI, kterou již v Brně využívají školy zapojené v projektu PROP a v současné době MČ Brno-sever ve spolupráci s ASZ na školách zavádí i na ostatních školách zřizovaných městskou částí, ale jejíž výsledky ještě v době finalizace této zprávy nebyly k dispozici.**

Výše uvedenou kumulaci žáků se sociálním znevýhodněním na některých školách a její souvislost s rezidenční segregací potvrzuje rozmístění sociálně vyloučených lokalit a lokalit s vyšším počtem sociálně vyloučených osob (viz předchozí kapitola) na území spádových oblastí škol. **Všechny ulice identifikované jako SVL a naprostá většina těch, kde bylo zaznamenána přítomnost vyššího počtu nezletilých SPO příjemců dávek v hmotné nouzi, spadala do školských obvodů dvou škol, a to:**

¹² Škola je zapojena do projektu Podpora rovných příležitostí a již používá metodiku NPI pro identifikaci dětí a žáků se sociálním znevýhodněním ([identifikace_zaku_se_socialnim_znevychodnenim.pdf](#)).

- ZŠ a MŠ Merhautova: Bratislavská, Cejl, Francouzská, Husovická, Hvězdová, Jana Svobody, Jugoslávská, Přadlácká, Spolková, Svitavské nábřeží, Traubova, Trávníčkova, Vranovská
- ZŠ a MŠ J. A. Komenského: Dačického, Dukelská třída, Hálkova, Lieberzeitova, Mostecká, nám. Republiky, Nováčkova, Rotalova, Svitavská, Vranovská

A v neposlední řadě bylo pro srovnání (a další potvrzení platnosti zjištění o segregaci žáků na některých školách) možné využít i data sbíraná Pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity v rámci mapování školního klimatu na ZŠ v Brně-sever. V rámci šetření proběhlo i dotazníkové šetření učitelů, které zjišťovalo mimo jiné i překážky, se kterými se ve své práci setkávají. Názor učitelů na to, zda se setkávají se slabým rodinným a/nebo sociálním zázemím žáků (s vědomím rozdílné návratnosti dotazníků na jednotlivých školách) v podstatě potvrzuje předchozí zjištění: i zde tuto zkušenost nejčastěji potvrzují učitelé na ZŠ a MŠ Merhautova a ZŠ a MŠ J. A. Komenského.

Pro zhodnocení toho, zda ve školách v MČ Brno-sever dochází k segregaci na základě romské etnicity, jsme využili jak kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků na ZŠ, která sbírá MŠMT¹³, tak kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků zjišťovaných od zástupců škol v rámci terénního šetření¹⁴. Z následujícího grafu č. 8 je patrné, že **romští žáci jsou vzděláváni jen na některých základních školách v MČ Brně-sever a jejich zastoupení se mezi jednotlivými školami výrazně liší**. Na dvou školách (ZŠ a MŠ Merhautova a na jedné ze ZŠ zřizovaných podle §16/ odst. 9) se přitom jejich podíl blíží dvěma třetinám žáků školy, ZŠ a MŠ JAK jejich podíl odhaduje 20-30 %. Mezi ostatními běžnými ZŠ vykazuje ještě malý podíl romských žáků pouze ZŠ Janouškova (1 %) ZŠ a MŠ Milénova (0,3 %), ostatní školy žádné romské žáky nevzdělávají (více graf 10).

Z odhadů vedení škol tedy vyplývá, že na základních školách v Brně-sever se vzdělává přibližně 480 romských žáků. Podíváme-li se, na jaké školy tyto žáci docházejí, zjistíme, že přibližně tři čtvrtiny z nich dochází na jednu školu, a to ZŠ a MŠ Merhautova. Dalších necelých 12 % z nich dochází na ZŠ a MŠ J. A. Komenského, podobný podíl pak se dělí mezi školy zřizované podle § 16 odst. 9 a jen 1,4 % z nich dochází na některou ze zbývajících běžných základních škol.

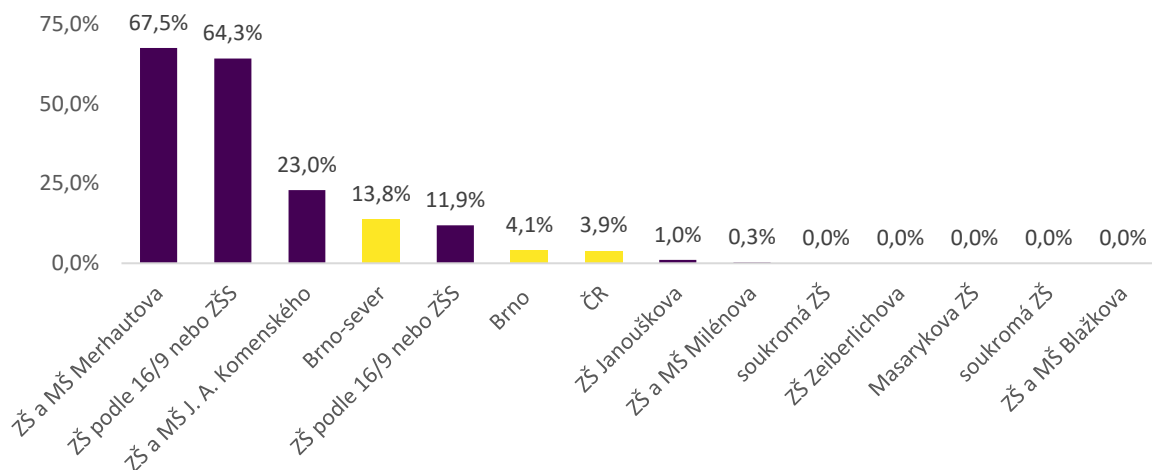
Z uvedených dat je patrné, že na některých školách **dochází ke kumulaci jak žáků se sociálním znevýhodněním, tak i romských žáků, a že se tyto dvě skupiny z velké části překrývají**. To potvrzuje vedení škol, kde dochází k větší kumulaci těchto žáků. Naopak na školách, kde je romských žáků pouze několik jednotlivců (např. ZŠ Janouškova, v letošním

¹³ Identifikace romského žáka probíhá pomocí metodiky vycházející z Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, kterou zpracovalo v roce 2006 Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s Radou vlády pro záležitosti romské menšiny. Ředitelé škol (po konzultacích s pedagogy, kteří v jednotlivých třídách působí) tak mají v rámci poskytování svých kvalifikovaných odhadů o počtech romských dětí, žáků a studentů vycházet z obecně používané definice, kdy je za Roma označen takový jedinec, který se za něj sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností hlásil, a/nebo je za něj považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů. (Zpráva ze zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základních školách ve školním roce 2023/2024, 2024)

¹⁴ V analýze jsou údaje o počtech romských žáků uvedeny u konkrétních škol pouze tam, kde proběhly rozhovory se zástupci škol. U ostatních má ASZ odhady díky datům MŠMT též k dispozici, nemůže je ale zveřejňovat.

roce i ZŠ Milénova), tak v těchto případech se tyto dvě skupiny nepřekrývají (tzn. žáci s potřebou podpory z důvodu sociálního znevýhodnění nejsou Romové a naopak).

Graf 9 – Podíl romských žáků na ZŠ v Brně-sever

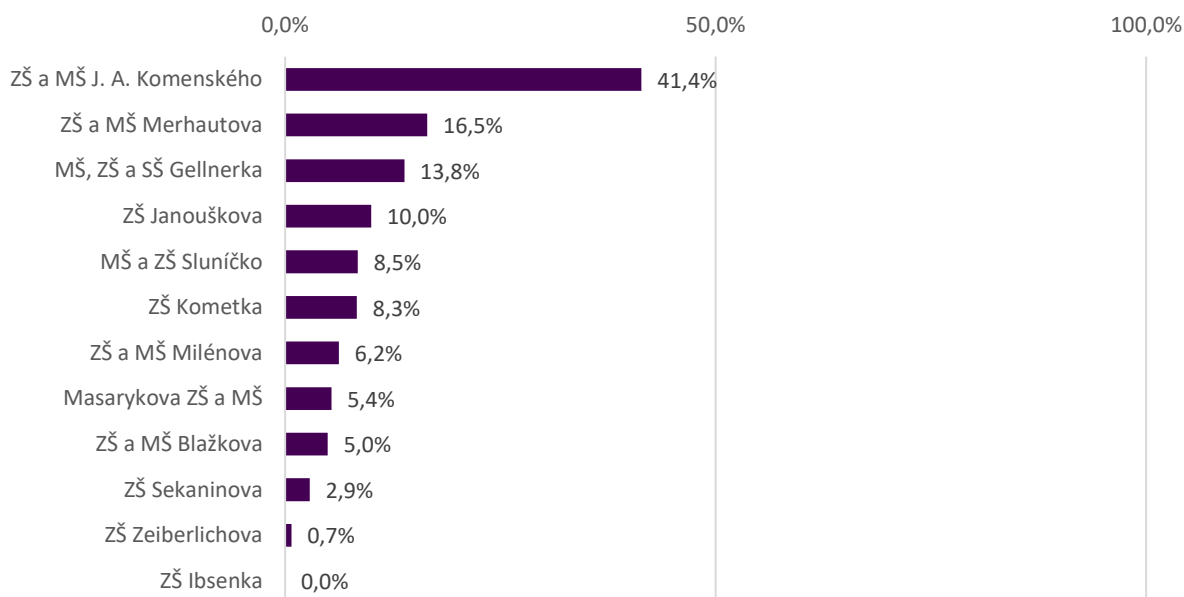
Zdroj: MŠMT, k 30. 9. 2024

Výkazy MŠMT umožňují ještě zhodnotit, na kterých školách se vzdělávají **žáci s jiným státním občanstvím než české**¹⁵ (dále jen „žáci cizinci“). Jejich počet přitom skokově vzrostl zejména mezi roky 2021 a 2022, jak již bylo uvedeno výše, díky žákům z Ukrajiny. Přehled pro školní rok 2024/2025 nabízí graf 10 a 11, z jejichž porovnání je patrné, že **žáci z Ukrajiny tvoří na některých školách většinu žáků s jiným než českým státním občanstvím**. Největší podíl jich vykazuje ZŠ a MŠ JAK, která vzdělávala v daném školním roce více než 40 % žáků s jiným než českým státním občanstvím (a více než 30 % žáků s ukrajinským občanstvím). Jako druhá v pořadí je ZŠ a MŠ Merhautova s 16,5 % žáků s jiným než českým státním občanstvím (a 14,1 % ukrajinských žáků). Nad 10 % žáků cizinců vzdělávají ještě MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka a ZŠ Janouškova. Více než 5% podíl žáků z Ukrajiny se na běžných ZŠ vzdělávalo ještě na ZŠ Kometka (5,6 %) a ZŠ a MŠ Milénova (5,1 %).

Z dat MŠMT tedy vyplývá, že v MČ Brno-sever se na základních školách ve školním roce 2024/2025 vzdělávalo 292 žáků s ukrajinským státním občanstvím, přičemž o něco více než čtvrtina z nich docházela na ZŠ a MŠ JAK a také na ZŠ a MŠ Merhautova. I v případě těchto žáků je zjevné, že **dochází k jejich větší koncentraci ve školách, které vzdělávají velké podíly žáků se sociálním znevýhodněním a romských žáků**.

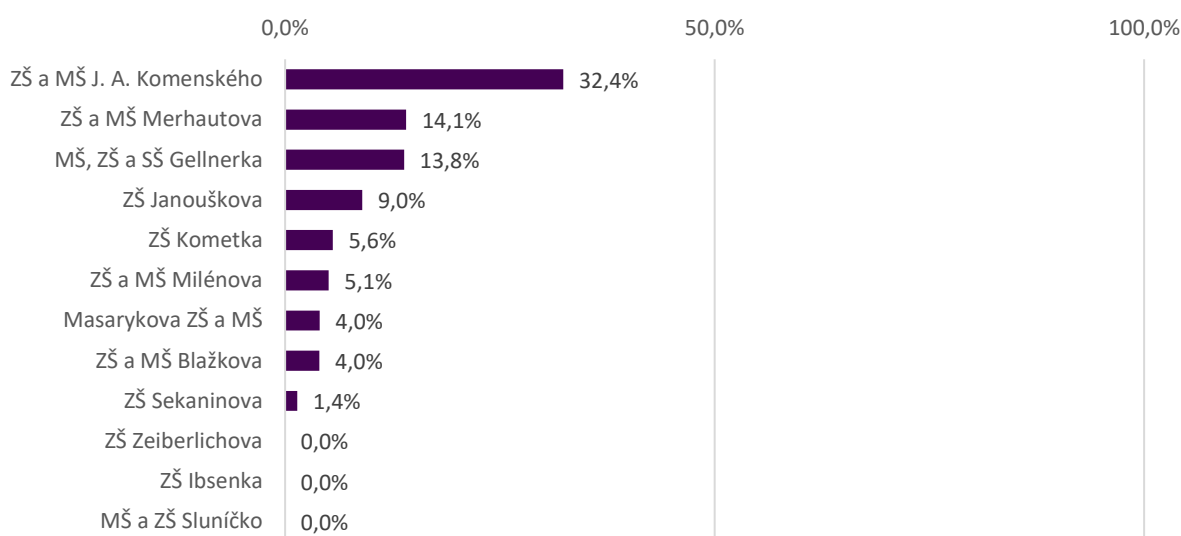
¹⁵ Osoby cizí státní příslušnosti podle druhů pobytu dělíme na osoby s dlouhodobým pobytem, s trvalým pobytem a žadatele o azyl či azylanty. Škála dětí-cizinců je velmi široká od těch, kteří se v České republice narodily a čeština je pro ně rodným jazykem až po ty, kteří do ČR přijely v pozdějším věku a s češtinou se setkaly poprvé až ve škole. Stále častěji se používá obecnější termín děti a žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ). V tomto případě nezáleží na občanství ani na místě narození dítěte, ale na skutečnosti, že čeština je pro dítě druhým jazykem. Termín OMJ zahrnuje jak některé děti/žáky-cizince tak i děti, které mají české státní občanství, ale disponují žádnou nebo omezenou znalostí češtiny. Data o počtech žáků s OMJ ale výkazy neposkytují. [Děti/žáci-cizinci a děti/žáci s odlišným mateřským jazykem, Národní pedagogický institut České republiky \(dříve Národní ústav pro vzdělávání\)](#)

Graf 10 – Podíl žáků s jiným než českým státním občanstvím na ZŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. 2024

Graf 11 – Podíl žáků s ukrajinským státním občanstvím na ZŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. 2024

Výše uvedená data ukazují, že v městské části Brno-sever dochází k segregaci žáků na několika školách, a to jak na základě jejich etnicity, tak na základě sociálního znevýhodnění a cizí státní příslušnosti. V případě běžných základních škol jde zejména o ZŠ a MŠ Merhautova a ZŠ a MŠ JAK, i když je situace na obou školách odlišná. Přestože velký vliv na danou situaci má **rezidenční segregace** (lokalizace oblastí s vyšším počtem sociálně znevýhodněných nebo sociálním znevýhodněním ohrožených obyvatel), rozhovory s místními aktéry, zejména zástupci škol naznačují **vliv dalších faktorů (např. chování**

rodičů, přístup jednotlivých škol), které segregaci dále prohlubují. Proto se oběma zde zmíněným školám tato zpráva věnuje podrobněji:

ZŠ a MŠ Merhautova

Jak ukazují předchozí studie, např. Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice: Moravské lokality (Souralová, 2008), snahy segregaci romských žáků řešit se objevovaly již v předchozích letech. Zde uvedená publikace popisuje situaci z roku 2004, kdy došlo ke sloučení ZŠ Stará a ZŠ nám. 28. října a ke sloučení ZŠ Vranovská a ZŠ Merhautova. V případě ZŠ Merhautovy a ZŠ Vranovské mělo jít o vyřešení situace rozevírajících se nůžek mezi geograficky blízkými školami. Zatímco ZŠ Merhautova „se profilovala jako „chytřejší škola“ (tj. prestižnější), druhá v důsledku větší koncentrace romských dětí získala přívlastek „cikánská““ (Souralová, 2008).

Důvody i strategie řešení situace byly na zmíněných školách odlišné:

Na stávající ZŠ Merhautova vzešla snaha ze strany jednotlivců působících především na Vranovské, kteří sloučením chtěli zamezit prohlubování rozdílů mezi „romskou“ a „ne-romskou“ školou.“ (...) Zatímco ZŠ nám. 28. října rozdělila první a druhý stupeň do dvou budov, ZŠ Merhautova ponechala paralelní ročníky na obou budovách. (Souralová, 2008, s. 48-49)

Změna na ZŠ Merhautova nebyla tolik radikální a částečně bylo zachováno rozdělení a složení obou budov. I tak ze školy odešlo poměrně dost vyučujících (Souralová, 2008).

Dle ředitelky v té době byly všechny ročníky na obou budovách a během zápisu byla zachována možnost rodičů si zvolit budovu školy. Tímto způsobem se dostávaly jednotky romských žáků (2-3 děti na třídu) do neromské třídy na budově Merhautova. Tato situace byla problematická vzhledem k přetrvávající segregaci (na což poukazovala řada organizací), ale současně i pro rodiče z majority, kteří postupně přestali na školu své děti přihlašovat (čímž se segregace ještě více prohlubovala). Dle ředitelky byl zlomovým rokem školní rok 2016/2017, kdy podíl romských žáků přesáhl více než polovinu, což znovu akcelerovalo nezájem o školu ze strany majoritních rodičů. Kolem roku 2020 došlo ke změně v rozmístění tříd, třídy prvního stupně byly umístěny na budovu Merhautova a druhý stupeň na Vranovskou.

Ve školním roce 2024/2025 dochází na školu 540 žáků (a 14 dětí do přípravné třídy). Dle metodiky NPI učitelé identifikovali 519 žáků se sociálním znevýhodněním, dle odhadu jsou momentálně ve třídách 2/3 romských a 1/3 neromských žáků. Do školy dochází 74 ukrajinských dětí a celkově 89 cizinců. Zároveň se na škole vzdělává **velký podíl žáků pocházející mimo spádový obvod školy**: dle dřívějšího vlastního interního šetření až 46 % žáků školy pochází z nespádových oblastí, v řadě případů i z jiných městských částí.

Vedení školy se domnívá, že předejít další kumulaci žáků se sociálním znevýhodněním z jiných spádových obvodů by pomohlo snížení kapacity školy. Usiluje též o profilaci školy, zavedli na škole výuku Hejného metodou, kterou nabízí v jedné třídě v ročníku, nevýhodou je ale při přestupech žáků v průběhu školní docházky ze školy, kde tuto metodu nevyužívají. Od

příštího školního roku budou zavádět výukový program *Začít spolu*¹⁶. Metody a koncepty programu se využívají proto, že odpovídají potřebám žáků a zároveň dle vedení mohou mít potenciál oslovit rodiče, kteří uvedené přístupy vyhledávají.

ZŠ a MŠ Jana Amose Komenského

V současnosti zde dle odhadu zástupců školy tvoří romští žáci cca třetinu žáků školy, další třetinu žáci ukrajinští (nyní 244 žáků a z toho 79 ukrajinských)¹⁷ (viz předchozí grafy). Jako žáky sociálně znevýhodněné by identifikovali zhruba polovinu ze všech žáků. Většina žáků školy pochází ze spádového obvodu a nyní vzhledem k naplněnosti školy a tříd (např. na prvním stupni došlo ke spojení tříd a nyní je tam 30 žáků ve třídě, z toho 15 ukrajinských) na spádovosti trvají i u ukrajinských žáků. Škola se tedy potýká **s početnými třídami a velmi náročnými kolektivy** (včetně žáků s PO 2–5 a žáků se sociálním znevýhodněním).

Nové vedení školy se momentálně hodně zaměřuje na **hodnotové vzdělávání a socio-emoční učení**, což chápe jako výhodné i při práci s náročnými kolektivy. Společně s pedagogy nyní pracují na zavádění postupných inovací. Nyní například spolupracují se SOFA a jsou zapojeni do projektu RRRR¹⁸. Nyní kolektivy pedagogů podstupují supervizi. Zároveň podporují spolupráci s rodiči, **vytvořili v rámci prvních tříd tzv. edukační skupinky, kdy rodičům vysvětlují, jak správně své děti ve škole podpořit**, např. jak s dětmi číst, jak je vést při psaní, jak a co kontrolovat. A do budoucna plánují další metodická setkání.

Problémy, se kterými se školy potýkají

„Segregace snižuje šance jednotlivce na úspěch a přináší obrovské náklady jak pro místní ekonomiku, tak i město a region jako celek“ ([Problém segregace – Desegregace.cz](#)). Jak vyplývá z rozhovorů se zástupci škol, na segregovaných školách v Brně-sever dochází k dalšímu prohlubování problémů: **kumulují se zde obtížné případy žáků, kteří sem přechází z jiných škol, kde jejich potíže nedokázali řešit. Už tak náročné kolektivy se stávají ještě náročnějšími. S prohlubující se segregací klesá kvalita vzdělání žáků** (nedaří se je motivovat k účasti na aktivitách, výletech, školách v přírodě), setkávají se s problémy při přestupech na jiné školy, nedůvěra vůči ŠPZ atd.). I z těchto důvodů pak následně **těžko hledají personální kapacity** – učitele nebo další odborníky (psychologové atd.), protože se práce na škole obávají (náročné kolektivy), případně se setkávají s jejich odchody. A zároveň čelí kritice a tlaku kvůli segregaci, kterou škola sama nedokáže řešit.

5.2 Pohled vedení základních škol v MČ Brno-sever na možnosti desegregace

V reakci na zapojení MČ Brno-sever do projektu *Desegregace vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním* byly v rámci šetření, které proběhlo na všech základních školách zřizovaných obcí (MČ Brno-sever), zaznamenány poměrně různorodé postoje ze strany zástupců vedení škol: zástupci škol na jednu stranu vnímají **nutnost i potřebu** segregaci brněnských škol **řešit**, ať už díky tlaku např. ze strany EU, ale i kvůli dětem samotným (mluví

¹⁶ [Začít spolu | Moderní výukový program pro mateřské a základní školy](#)

¹⁷ Škola byla určena JMK jako škola podle § 10 odst. 1 vyhlášky č. 48/2005 SB., tzn. škola poskytující jazykovou přípravu dětem/žákům cizinců: [ZŠ - URČENÉ ŠKOLY | školský portál jihomoravského kraje](#)

¹⁸ [RRRR - Society for all](#)

např. o tom, že se žákům ze sociálně znevýhodněného prostředí při setkávání s ostatními ve škole otevírají nové obzory, přejímají jiné vzorce chování atd.). Na druhou stranu část z nich vyjadřovala **skepsi a poukazovala na neúspěšné snahy v minulosti**, které nevedly k očekávaným výsledkům (např. hovoří o finanční podpoře segregovaných škol formou dalších pozic odborníků ve škole, ale samotná segregace se neřešila, negativní přijetí ze strany rodičů).

Část oslovených zástupců škol upozorňovala na **limity v přenosu dobré praxe a zkušeností** z jiných lokalit¹⁹. Dále zaznívaly i **obavy z rychlých změn a z reakce rodičů** – i z tohoto důvodu někteří z oslovených zástupců škol mluvili o nutnosti řešení na úrovni státu, tak aby se vedení škol mělo při zavádění desegregačních opatření na co odvolat („na co to svést“), o nastavení promyšlené komunikace vůči veřejnosti, případně opačně, aby opatření proběhla bez velké pozornosti, aby nevyvolala protesty rodičů.

Část z nich zároveň vnímá chování rodičů i jako překážku desegregačních snah a poukazovali na jistou **setrvačnost při volbě školy**, ať už mezi romskými nebo neromskými rodiči (majoritní rodiče se vyhýbají škole, která má pověst „romské“ školy, naopak romští rodiče se mohou obávat (latentního) rasismu na ostatních běžných školách, zažívat stud nebo obavy, případně nemusí být ochotni dojíždět do vzdálenější školy). S tím souvisí jako překážka vnímaná geografická vzdálenost ostatních škol od SVL, čímž poukazovali na omezené možnosti škol danou situaci ovlivnit nebo změnit (zde také připomínali provázanost s otázkou bydlení a nutnost řešení rezidenční segregace). Případně hovořili o nutnosti situaci řešit na úrovni celého Brna.

Na druhou stranu, ale většina zástupců škol deklarovala **ochotu a připravenost přijmout menší množství žáků se sociálním znevýhodněním/romských žáků** – při dotazech na konkrétní počet uvádí např. max. 2-3 žáky na třídu. Někteří ale uvažují, že náročné by mohly být přestupy v průběhu školní docházky, a preferují zaměřit se na nově příchozí žáky při zápisech do první třídy. Část oslovených připomíná, že důležité bude, aby s nimi šla i **podpora** (např. personální, materiální, tak aby se všichni žáci mohli účastnit společných aktivit jako jsou adaptační pobyty, lyžařské výcviky apod.).

Někteří oslovení zástupci škol současně reflektují, že **heterogennější třídní kolektivy** mohou být náročnější z hlediska **pedagogické práce** a budou vyžadovat i změny v oblasti výukových metod, komunikace s rodiči. Pozitivní je, že v rámci rozhovorů zazněl i názor, že by mohlo jít současně i o **příležitost ke změně a inovaci a zvyšování kvality** vzdělávání celkově. S tím nicméně souvisela i obava části vedení škol z **personálních a kapacitních limitů** na straně učitelů a ochotě způsoby výuky měnit. V případě pedagogickým kolektivů ale většinou nacházejí i učitele, o které by se v případě těchto změn mohli opřít. Zmíněny byly i **prostorové limity**, kdy už nyní čelí výzvám v případě rostoucího počtu asistentů pedagoga. A v neposlední řadě vyjadřovali též obavy pojící se s předpokladem/předsudky, že Romové jsou vždy problematictí.

¹⁹ Tyto připomínky byly zmiňovány v návaznosti na zkušenost ze setkání s ředitelem z Krnova, který představil zkušenost s úspěšnou desegregací vzdělávání v Krnově. Setkání proběhlo na ZŠ a MŠ Merhautova dne 26. 9. 2024.

Z výše uvedeného vyplývá, že klíčová bude **komunikace, a to ve směru k rodičům, ostatní veřejnosti i školám** – ze strany škol zaznívá důraz na opatrnost, pomalé změny, „nenápadnost“, ale i hledání toho, co změny mohou přinést pozitivního pro všechny. Klíčové tedy bude mít **přípravenou sadu argumentů**, která všem cílovým skupinám vhodnou formou bude vysvětlovat, proč je desegregace **nutná i výhodná** pro všechny.

Podobně klíčová a pozitivně hodnocená je **komunikace se zřizovatelem i setkávání ředitelů**. Přičemž část opět připomíná nutnost koordinace mezi všemi školami v Brně a potřebu jednotné koncepce školství.

6 Přechody žáků ze ZŠ na SŠ

Tato část zprávy se věnuje tématu přechodů žáků ze ZŠ v městské části Brno-sever na SŠ a zahrnuje přehled aktivit, které školy realizují v rámci kariérového poradenství, analýzu dat o (předčasném) ukončení ZŠ a rozbor toho, na které střední školy žáci ze ZŠ v Brně-sever přecházejí. Úspěšnost jejich další vzdělávací dráhy, jakkoliv je pro zhodnocení kvality vzdělávání důležitá, nebylo možné v rámci této analýzy sledovat a lze ji doporučit pro další případné šetření²⁰.

6.1 Kariérové vzdělávání a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků

Jedním z cílů základního vzdělávání, jak jsou definované v RVP ZV, je „pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci“ (Faltýn, 2021). Jak uvádí Centrum Euroguidance²¹, kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků jsou součástí činností výchovného poradce, ve spolupráci s třídními učiteli, speciálním pedagogem, psychologem. Zahrnuje celou řadu oblastí jako je koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství, tj. kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka, individuální nebo skupinová šetření k volbě povolání, poradenství zákonným zástupcům, spolupráci se školskými poradenskými zařízeními nebo zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a další (Centrum Euroguidance, 2021).

Přínosy kariérového poradenství v oblasti vzdělávání spatřují Svoboda a Volfová (2023) v následujících očekávaných dopadech:

- *usnadňuje přechod ze vzdělávání na trh práce,*
- *podporuje myšlenku celoživotního učení a vzdělávání,*
- *přispívá k vyšší prostupnosti vzdělávacích cest,*
- *je účinné v oblasti prevence předčasných odchodů ze vzdělávání, jeho význam se zvyšuje v souvislosti s individualizací a diverzifikací*

²⁰ Přestože nebylo možné se v rámci této analýzy zjistit, jak žáci z námi sledovaných škol dokončují vzdělávání na SŠ, existují studie, které se této problematice věnovaly. Přímo v Jihomoravském kraji se předčasnými odchody ze středních škol zabývaly Svobodová a Büchlerová (2022): „Podle údajů ze školních matrik, odešlo ve školním roce 2018/2019 předčasně ze studia na středních školách 56 841 žáků, kteří tvořili 13,5 % z celkového počtu všech žáků středních škol (těch bylo 420 814). V 7 792 případech se přitom jednalo o žáky nástavbového studia, u kterých je podíl žáků předčasně odcházejících téměř 50 % (celkem 14 803 žáků). Odchod z nástavbového studia má ale jiný charakter, protože ti žáci již mají ukončené odborné vzdělání. Bez jejich započítání se dostaneme na 12 % z celkového počtu všech žáků středních škol (49 049 žáků z 406 011). Celkový podíl žáků, kteří předčasně odešli z denního studia na středních školách v Jihomoravském kraji, dosáhl ve sledovaném školním roce 2018/19 při započítání žáků nástavbového studia 12,7 % (5 805 žáků). Bez žáků nástavbového studia se jednalo o 11,6 % (5041 žáků).“ (s 14-15)

²¹ Evropská síť Euroguidance se zabývá evropskou spoluprací v kariérovém poradenství a vzdělávání a metodickou podporou kariérových poradců a dalších pracovníků. Centrum Euroguidance v České republice působí při Národním pedagogickém institutu. Více viz [Euroguidance - NPI - Národní pedagogický institut](#)

vzdělávacích programů, stejně tak v souvislosti s internacionalizací vzdělávání,

- motivuje k získání vyšší kvalifikace.

Následující tabulka č. 10 poskytuje základní přehled toho, jaké aktivity jsou v oblasti kariérového vzdělávání a poradenství realizovány na základních školách zřizovaných MČ Brno-sever. Tento přehled vychází jak z informací uvedených ve výročních zprávách a na webových stránkách škol, ale hlavně z rozhovorů se zástupci škol. Cílem bylo nabídnout základní přehled toho, co jednotlivé školy realizují: zaměřili jsme se na zjištění toho, kdo se na kariérovém vzdělávání podílí, jak probíhá informační role, individuální a skupinové poradenství. V rámci této zprávy nebylo možné postihnout detailní popis jednotlivých činností a aspektů kariérového vzdělávání na jednotlivých školách.

Tabulka 8 – Aktivity v rámci kariérového vzdělávání na ZŠ v MČ Brno-sever

škola	realizuje	aktivity
ZŠ a MŠ JAK	výchovná poradkyně (na pozici VP nově, nyní 1 rok) + školní psycholožka	- informování žáků v rámci občanské výchovy dosud v 9. ročníku, nyní nově od 8. ročníku - návštěvy dnů otevřených dveří SŠ (ve skupinách žáků z 8. a 9. třídy, kteří mají o daný obor zájem) např. Střední integrovaná škola automobilní - v loňském roce zorganizovali veletrh středních škol – oslovili školy, kde žáci mívají o studium zájem, aby přišli a krátce se zde prezentovali – pro žáky i pro rodiče (konalo se před třídními schůzkami) - školní psycholožka realizuje mapování studijních předpokladů žáků v 9. ročníku (žáci vyplní dotazník, následuje schůzka s rodiči a žákem, případně pouze žákem) – slouží i jako zpětná vazba pro školu - školní psycholožka nabízí individuální konzultace - příprava na přijímací zkoušky pro 9. ročník – testy na přijímací zkoušky z matematiky a češtiny - návštěva Veletrhu SŠ²² - beseda na ÚP - spolupráce se SŠ, např. SŠ polytechnická, Jílová – návštěvy žáků v dílnách školy (práce s materiálem, výroba) – celý 2. stupeň jednou za rok, nově navazují spolupráci se SPOŠ a VOŠ Brno, Sokolská (IT obory) - nové vedení školy se chce věnovat rozvoji kariérových kompetencí od prvního stupně
ZŠ a MŠ Merhautova	výchovná poradkyně 2. stupně + školní psycholožka	- čtyřhodinový blok pro žáky 8. ročníku – co je příští rok čeká, jaké mají možnosti - předmět Volba povolání – v 9. ročníku (hodina týdně) – např. test osobnosti online (např. Emiero²³), společné zjišťování termínu pro dny otevřených dveří, návštěvy středních škol např. SŠ Charbulova, SŠ polytechnická, Jílová, OU a PŠ Lomená, SŠTE Olomoucká (mají nachystaný program pro žáky) – vždy se skupinou žáků, která má o danou školu zájem, po přijímacích zkouškách zaměření na tvorbu životopisu - školní psycholožka nabízí žákům 9. ročníku provedení testu studijních předpokladů

²² [Veletrhy SŠ | Výběr školy](#)

²³ [Test osobnosti | Kariérní poradce Emiero](#)

		- v lednu informativní třídní schůzka pro rodiče žáků 9. ročníku – podmínky přijímacího řízení - individuální konzultace pro děti i rodiče (s žáky řeší průběžně v rámci předmětu Volba povolání) - vzhledem k vysokému podílu žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí – kariérová poradkyně v loňském roce dva dny počítačová učebna na podávání přihlášek společně s rodiči a žáky - spolupracují s IQRS, Drom, Pavlač... - návštěva ÚP
Masarykova ZŠ a MŠ	výchovná poradkyně + školní psycholožka	- žáci 8. ročníku mají předmět Pracovní činnosti, který je složen ze dvou částí: volba povolání a finanční gramotnost - možnost individuálních konzultací - prezentace absolventů školy a jejich současné SŠ (absolventi školu sami oslovují) - předávání informací např. formou letáků, které chodí ze středních škol, využívají např. portál Přijímačky na střední²⁴, rozdává Atlasy školství (možné i online²⁵), informace o konání Veletrhu středních škol (lepší, když jdou žáci individuálně s rodiči) - VP rozesílá rodičům informace např. Průvodce devátkou²⁶, přehled, kdy se konají zkoušky, kdy se podávají přihlášky - informační schůzka s rodiči (např. jak vyplňovat přihlášku) – možnost připojit se i online - společné návštěvy škol např. s žáky 8. ročníku plánují na SPŠ a VOŠ Sokolská, dále spolupracují s ISS automobilní (nabídka přichází ze SŠ) - nabídka individuálních konzultací – zájem cca pět až šest rodičů/žáků (většinou ti, kteří vůbec nevědí) - v rámci českého jazyka a matematiky mají žáci možnost hodin věnovaných pouze přípravě na přijímací zkoušky (žáci, kteří mají zájem, chodí od ledna týdně v 7h) - školní psycholožka nabízí možnost testu studijních předpokladů
ZŠ a MŠ Milénova	výchovná poradkyně pro 2. stupeň a kariérová poradkyně (dříve VP s kariérovým poradenstvím dohromady) – nově rozdělení rolí	- v rámci výuky předmět Svět práce – volba povolání (od 8. ročníku, např. besedy se zástupci povolání pro žáky 9. ročníku, diskuse s odborníky např. zástupce armády, zdravotní sestra, policistka, soudce atd., předávání informací např. infoabsolvent²⁷, atlas školství²⁸, vyhledávání informací, včetně praktických úkolů) a rozvoj osobnosti (sebezpoznání, učební styly, jak se učit, vlastní swot analýza, hodnoty, např. metoda RIASEC²⁹ atd.) - návštěva ÚP - do loňského roku probíhaly burzy středních škol – při rodičovských schůzkách před Vánoci – ale návštěvnost měla klesající tendenci, proto se rozhodli nepokračovat - informace jsou žákům a rodičům poskytovány v elektronické žákovské knížce např. kdy se koná veletrh středních škol (veletrh společně nenavštěvují, lepší je návštěva rodiče a dítěte než celé třídy) - nabídka individuálních konzultací (zájem ubývá), možnost i online - skupinové proškolení v systému Dipsy pro rodiče– online ve večerních hodinách

²⁴ [Státní přijímací zkoušky na střední školy 2025 | StatniPrijimacky.cz](http://StatniPrijimacky.cz)

²⁵ [Vysoké školy, střední školy, ZŠ a jazykové školy v celé ČR | AtlasŠkolství.cz](http://AtlasSkolstvi.cz)

²⁶ [kampodevitce.cz | poradenství pro žáky ZŠ, devátá třída, rodiče deváťáků](http://kampodevitce.cz)

²⁷ [Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce | Infoabsolvent.cz](http://Infoabsolvent.cz)

²⁸ [Vysoké školy, střední školy, ZŠ a jazykové školy v celé ČR | AtlasŠkolství.cz](http://AtlasSkolstvi.cz)

²⁹ [Test osobnosti a výběr povolání na RIASEC.cz](http://RIASEC.cz)

		- prezentace bývalých žáků z jejich současné SŠ - dříve spolupráce se školní psycholožkou a etopedkou (nyní na škole není) - na 1. stupni probíhají aktivity, kdy žáci navštěvují různá povolání/pracovní prostředí nebo seznámení od rodičů
ZŠ a MŠ Blažkova	kariérová poradkyně + školní psycholožka	- v 8. a 9. třídě předmět Volba povolání – návštěva SŠ, veletrhu středních škol a další - 8. ročník více zaměřený na psychologii – dozvědět se sami o sobě, 9. ročník více o středních školách, s psycholožkou práce se stresem - prezentace absolventu studujících SŠ o školách, které navštěvují (mají jako povinnost na SŠ) - návštěva Veletrhu středních škol – celá třída + poté samostatně s rodiči - předávání info, např. pozvánky jednotlivých škol na dny otevřených dveří - návštěvy SŠ např. SŠ Charbulova, SPŠ chemická (ale je časově náročné, organizačně obtížné) - možnost individuálních konzultací s KP nebo psycholožkou - nabídka přípravy na přijímací zkoušky pro deváťáky – český jazyk a matematika – žáci mají velký zájem - v lednu na prvních třídních schůzkách se koná informační schůzka pro rodiče žáků 9. ročníků – jak bude probíhat přijímací řízení atd.
ZŠ Janouškova	Výchovná poradkyně + učitel předmětu Volba povolání	- v 9. a v některých 8. třídách předmět Volba povolání - předávání informací např. letáky ze SŠ, dny otevřených dveří, Festival vzdělávání, společně prochází stránku Vyberskoly.cz³⁰ (rozcestník pro výběr školy, možnost i v ukrajinštině), rozdávají Atlasy středních škol - předávání informací na schůzce s rodiči (včetně předávání manuálů k přihlašování) - v 9. třídě návštěvy ÚP (všechny třídy) - návštěvy na SŠ (např. na základě referencí od jiných VP) a návštěvy zástupců SŠ a absolventů na škole - možnost individuálních konzultací žáků a rodičů – jednotky zájemců

Zdroj: ASZ, vlastní šetření

Pozn. Jedná se o ZŠ zřizované MČ Brno-sever. ZŠ Zeiberlichova, která má pouze první stupeň, zde není uvedena – spádovou pro druhý stupeň je ZŠ a MŠ Blažkova.

Co se týče dalších potřeb škol v oblasti kariérového vzdělávání výchovní poradci a učitelé mluvili o tom, že **by ocenili zpětnou vazbu o úspěšnosti žáků**. V současnosti školy získávají zpětnou vazbu o úspěšnosti přijímacího řízení od žáků, ale ne vždy jde o úplné nebo spolehlivé informace. A o další úspěšnosti při studiu na SŠ mají v současnosti pouze kusé informace od absolventů, se kterými se setkají, případně kteří sami školu oslovují.

Část z nich by také ocenila větší kapacitu/časovou dotaci, která by umožnila komplexní a ucelenou realizaci kariérového poradenství na škole. Naopak tam, kde kariérové poradenství dostalo větší prostor, reflektují lepší ucelenost a zacílení celé oblasti. Většina z oslovených škol **nemá vytvořený plán rozvoje žáků, který by pravidelně vyhodnocovala** a který by zahrnoval rozvoj kariérových kompetencí v rámci kurikula.

dokážu si představit, že bychom měli i vyloženě kariérního poradce, který by už šel vlastně trošku téma moderníma metodama, kde bychom řešili silné

³⁰ [Homepage | Výběr školy](#)

stránky žáků už od prvního stupně, nezaměřovali se jenom na poslední rok v deváté třídě, ale opravdu to zkoušeli mapovat a pomáhali těm dětem s tím už od prvního stupně. (zástupce/zástupkyně ZŠ)

Kariérové vzdělávání pro žáky se sociálním znevýhodněním

Při zaměření se na specifika kariérového vzdělávání pro žáky se sociálním znevýhodněním je nutné vzít v potaz zjištění z předchozí kapitoly, že tito žáci převážně dochází pouze na ZŠ a MŠ J. A. Komenského a ZŠ a MŠ Merhautovu. Z popisu jednotlivých aktivit realizovaných na těchto školách vyplývá, že podobně jako v jiných oblastech vzdělávání, tak i v případě kariérového poradenství se školy potřebují vyrovnat s nižší angažovaností rodičů a tím pádem hrají v celém procesu klíčovou roli. Například návštěvy dnů otevřených dveří na SŠ a dalších událostí tak realizují učitelé se skupinami žáků. O společných návštěvách dnů otevřených dveří se skupinou klientů hovořila i pracovnice NZDM.

Už z toho, že se tomu třeba v té rodině tolik nevěnují, není to tak zásadní téma pro tu rodinu, tak bych řekla, že ta podpora je tam větší z naší strany pro tyto žáky [žáky se sociálním znevýhodněním]. (zástupce/zástupkyně ZŠ)

Já si myslím, že specifické je to především v tom vztahu. Je to podle mě daleko bližší vztah než na běžných školách, protože na těch běžných školách to mají, podle mě, pevně v rukou rodiče, tady se hodně spoléhají ti rodiče na nás, na mě teda konkrétně a mně to vůbec nevadí. (zástupkyně/zástupce ZŠ)

Ve výpovědích zástupců také zaznívalo, že v případě žáků se sociálním znevýhodněním a jejich rodičů jde hodně o navázání vztahu, o sociálních vazbách, tak aby žák/rodič neměli obavu se přijít zeptat, na učitele/VP se obrátit, konzultovat.

Ve větší míře se zástupci škol ujali i administrativní podpory, konkrétně procesu přihlašování, což bylo patrné v loňském školním roce při přechodu na přihlašování v systému elektronického přihlašování DiPSy³¹, kdy vedení ZŠ a MŠ Merhautova vyhradilo pro tyto účely počítačové učebny na dva dny a přihlášky zde vyplňovala výchovná poradkyně a to s většinou rodičů a žáků daného ročníku. Tuto pomoc nabízí a realizují i ostatní školy, ale zde tato potřeba vzešla v případech jednotlivců, se kterými se domluvili a společně přihlášku vyplnili.

když se nám třeba loni stalo, že třeba maminka nebyla schopna tu přihlášku podat, takže jsme se domluvily, ona přišla do školy [...]. Takže maminka přišla, přihlásila se do toho systému, a podaly jsme to spolu. (zástupce/zástupkyně ZŠ)

Další potíže, kterým učitelé při podpoře v rozhodování o další vzdělávací nebo profesní dráze žáků čelí, vyplývají alespoň částečně právě z koncentrace těchto žáků na škole (segregace žáků, homogenní skladby žáků a nedostatek jiných příkladů). Na spíše omezené vzory při výběru střední školy u žáků ze SVL přitom poukazovali také zástupci NNO, kteří podobně jako učitelé vnímají to, že se žáci řídí často příklady ze svého okolí, např. vybírají střední školu

³¹ [DiPSy - digitální přihlašovací systém](#)

podle toho, kam chodí kamarádi. Zástupci škol shrnují, že žáci v těchto školách se více hlásí na učňovské obory, méně na maturitní obory a gymnázia spíše výjimečně (ve výběru se objevují obory u dívek, např. kadeřnice, aranžérka, kosmetička, u kluků např. autolakýrník, autokarosář, zedník, podlahář, malíř). Problémem pak může být i nedostatečná příprava i u jinak talentovaných žáků, které homogenní prostředí nemotivuje k lepším výkonům. Jak poukázala v rozhovoru i zástupkyně NNO, pro řadu žáků žijících v SVL a vzdělávajících se na základní segregované škole může být velkou překážkou právě i obava vystoupit z tohoto „chráněného prostředí“ (bublina), spojená s obavami z diskriminace, posmívání apod. A v neposlední řadě, se tyto dvě školy setkávají častěji s předčasnými odchody ve vzdělávání, např. předčasné ukončení PŠD v 7. a 8. ročníku, nepokračování ve studiu na SŠ (i když situace v Brně-sever je v tomto ohledu spíše příznivá, detailněji bude rozebráno níže).

V případě podpory žáků se sociálním znevýhodněním bude tedy klíčová **dlouhodobá individualizovaná práce (nezaměřovat se pouze na poslední ročníky) nejen pro žáky ohroženými předčasným odchodem ze vzdělávání, včetně redukce školního neúspěchu a omezení opakování ročníku**. Svoboda a Volfová (2023) již ve výše uvedené publikaci, ve které se zaměřovali na kariérové poradenství v Ústeckém kraji a školy vzdělávající žáky se sociálním znevýhodněním, vidí v rozvoji kvalitního kariérového poradenství transformační potenciál:

Opakovaně v obecné rovině doporučujeme (podobně Svoboda a Volfová, 2021) také mnohem výrazněji individualizovat přístup k jednotlivým žákům a naplňování jejich potřeb a zohlednění podmínek rodinného prostředí. Upozornili jsme na to, že v rámci poradenství poskytovaného na školách nejsou mnohdy vůbec známy, natož adekvátně zohledňovány velmi specifické podmínky, a z nich vycházející specifické potřeby některých rodin. Jedním z možných řešení je již zmiňované zintenzivnění spolupráce s neziskovým sektorem, zejména s poskytovateli služeb sociální prevence. (s. 98).

Programy zaměřené na kariérové poradenství – NNO

Školy, které vzdělávají velký podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, spolupracují i v případě kariérového poradenství a další podpory žáků s dalšími organizacemi.

Program na podporu studentů včetně kariérového poradenství nabízí **IQ Roma servis, z.s.** v rámci programu **Gendalos**. V rámci projektu pracovníci (momentálně pět pracovníků) realizují kariérové poradenství na základních školách, realizují individuální spolupráci s klienty, nabízí volnočasové aktivity a doučování studentům. Kariérové poradenství nabízejí školám pro žáky 8. ročníku (v Brně–sever jde např. o ZŠ a MŠ Merhautova), v posledním roce program probíhá i za účasti absolventů projektu.

V případě individuální práce s klienty (kapacita na pracovníka asi 12 studentů, v loňském roce cca 80 klientů v Brně) se často jedná o středoškolské studenty, soustředí se hodně na žáky 1. ročníku SŠ, studenti často řeší např. svůj špatný výběr školy (o daný obor nemají vlastně zájem, na škole se platí školné atd.). V rámci programu mají k dispozici stipendijní fond Gendalos (založený na fund raisingu), který je možné využít např. k proplácení jízdného.

Nicméně, v rámci projektu pracují v podstatě pouze s motivovanými studenty, kteří už si uvědomují důležitost vzdělání. Na méně motivovanou cílovou skupinou cílí NZDM, které zajišťují doučování i kariérové poradenství v rámci své činnosti:

[To] je specifikum toho nízkoprahu, že k nám chodí děti z těch nejhorších poměrů tady v té lokalitě často, tak se stává, že jako spoustu z nich ani na střední školu nejde. (zástupce/zástupkyně NNO)

V rozhovoru pracovnice NZDM uvádí, že NZDM hrají roli právě i v době, kdy odcházejí ze ZŠ/přecházejí na SŠ. **Protože se řada mladých lidí po odchodu ze ZŠ již nemá na koho obrátit, jsou to právě NZDM, které jim v případě potíží mohou pomoci.** Tato respondentka dále uvedla, že role NZDM spočívá také v podpoře mladých lidí, kteří se při (náročném) přechodu ze základní na střední školu mnohdy nemají na koho obrátit.

Tabulka 9 – NZDM v Brně-sever

Organizace	Název	CS	Forma/kapacita
DROM, romské středisko	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež DROM	Děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy Etnické menšiny Osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy	Ambulantní: počet klientů: 40 ³² Jedná se o okamžitý stav v prostorách 2 kluboven. Klub pro starší ³³ (12-20) a klub mladší (6-11) – pondělí až čtvrtek Terénní: Počet klientů: 2 okamžitá kapacita
Ratolest z.s.	Brno, Nízkoprahový klub Pavlač	Děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy Etnické menšiny	Ambulantní: Roční kapacita služby je 200 klientů, okamžitá maximální kapacita služby pro skupinovou práci je 32 klientů Terénní: roční kapacita služby je 100 klientů, okamžitá maximální kapacita služby pro skupinovou práci je 16 klientů.
IQ Roma servis, z.s.	PRO MLADÉ Brno	Děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy Etnické menšiny Osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách Osoby, které vedou rizikový způsob života	Ambulantní: Počet klientů: 9 Jedná se o okamžitou kapacitu pro individuální práci (pro práci se skupinou je kapacita 60 klientů) Terénní: Počet klientů: 9 Jedná se o okamžitou kapacitu pro individuální práci (pro práci

³² Za rok 2024 cca 450 klientů (starší: mladším je 50:50)

³³ Ve starším klubu je pravidelně zařazované kariérové poradenství – řeší výběr povolání, jak si podat přihlášku na SŠ, případně když na střední školu nejdu, co všechno potom musí udělat – nahlásit se na úřad práce, jak si hledat brigády atd. V klubu se staršími je to časté téma. V 8. a 9. třídě jim pomáhají zmapovat jejich silné a slabé stránky, aby věděli, jak si vybrat obor, orientovat se ve středních školách.

		nebo jsou tímto způsobem života ohroženy	se skupinou je kapacita 60 klientů)
Teen Challenge International ČR	Dětské centrum Teen Challenge International ČR	Děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy Etnické menšiny Osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách	Ambulantní: Počet klientů: 60 Uvedený počet je maximální roční kapacita služby. Maximální okamžitá kapacita služby je 15 klientů. Terénní: Počet klientů: 40 Uvedený počet je maximální roční kapacita služby. Maximální okamžitá kapacita služby je 10 klientů.

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb

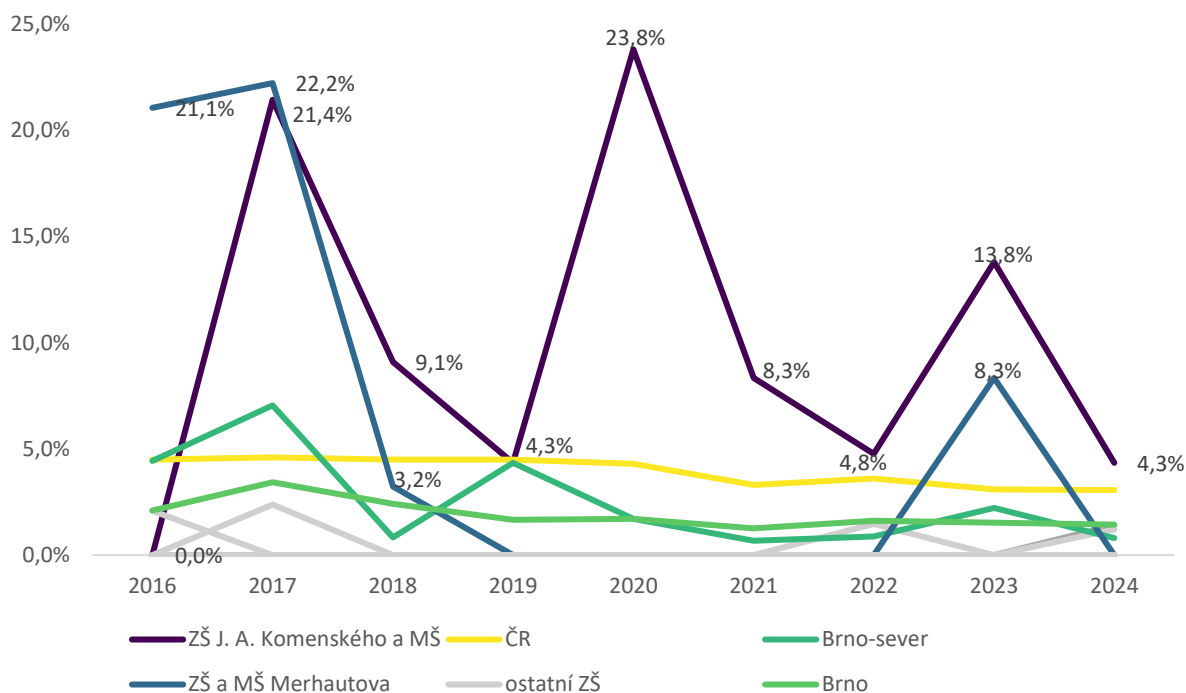
6.2 Ukončení povinné školní docházky na ZŠ v Brně-sever

Počet a podíl žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku (dále pouze „PŠD“) v 7. nebo 8. ročníku běžných tříd, je jedním z indikátorů indexu sociálního vyloučení (Lang & Matoušek, 2020). Žáky, kteří ukončí povinnou školní docházku v 7. nebo 8. ročníku v důsledku opakování některého z ročníků na 1. a/nebo 2. stupni tedy po devíti letech povinného studia, a kteří nezískávají základní vzdělání, školní neúspěšnost omezuje ve výběru střední školy a často přecházejí zejména do oborů kategorie E (nižší střední odborné vzdělávání)³⁴. A jak vyplynulo z rozhovorů, také kariérové poradenství je v jejich případě komplikovanější, protože řada aktivit je plánována pro 9. ročník a je potřeba se jim tedy věnovat individuálně.

Pozitivně lze hodnotit, že v Brně i MČ Brně-sever se podíl žáků, kteří ukončují PŠD v 7. nebo 8. ročníku, se dlouhodobě drží pod celorepublikovým průměrem (v rámci sledovaného období od roku 2016 se MČ Brno-sever v tomto ohledu dostala nad celorepublikový průměr v roce 2017). Bližší pohled na jednotlivé ZŠ ale ukazuje, že to neplatí pro všechny školy. **Vysoké podíly v tomto ohledu vykazovala např. ZŠ a MŠ JAK, přičemž nejvyšší byl v roce 2020, kdy v 7. nebo 8. ročníku ukončila téměř čtvrtina žáků. Proměnlivější je situace na ZŠ a MŠ Merhautova, které se od roku 2017, kdy předčasné odchody činily také až 20 % žáků, podařilo výrazně počty i podíly žáků snížit a to až na nulové odchody s výjimkou v roce 2023.** Ostatní základní školy se s tímto nesetkávají, případně se jedná o případy jednotlivých žáků v jednotlivých letech (viz graf 12). Podrobnější údaje za školní rok 2023/2024 nabízí tabulka 11.

³⁴ Tříleté nebo dvouleté obory s nižšími nároky v oblasti všeobecného i obecně odborného vzdělání a jsou určeny především „pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, např. pro absolventy dřívějších speciálních základních škol a žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku základní školy. Obory připravují pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání a ve službách“ (NÚV, 2011–2022)

Graf 12 – Ukončení PŠD v 7. a 8. ročníku na ZŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

Tabulka 10 – Ukončení PŠD v běžných třídách v Brně-sever ve školním roce 2023/2024

škola	pracoviště	celkem	v 7. roč.	v 8. roč.
Masarykova ZŠ a MŠ	Zemědělská 173/29	51	0	0
Sportovní ZŠ KOMETKA	náměstí 28. října 1106/16	0	0	0
ZŠ a MŠ Blažkova	Blažkova 21/9	84	0	0
ZŠ a MŠ Merhautova	Merhautova 932/37	1	0	0
	Vranovská 182/17	63	0	0
ZŠ a MŠ Milénova	Milénova 808/14	83	0	1
ZŠ Janouškova	Janouškova 577/2	71	0	1
ZŠ a MŠ J. A. Komenského	Nám. Republiky 1536/10	23	0	1
Celkem		376	0	3

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. 2024

Data o tom, zda a kolik žáků z daných ZŠ nakonec pokračovalo ve studiu na SŠ, se v rámci této analýzy nepodařilo získat, data o přestupech na SŠ (rozebráno níže) takovou analýzu neumožňují. Z rozhovorů se zástupci základních škol ale vyplývá, že se se situací, že by žák na střední školu nenastoupil, často nesetkávají. Takovéto případy v řádu jednotlivců zaznamenali např. na ZŠ Merhautova a na ZŠ a MŠ J. A. Komenského. Otázkou ale zůstává, zda školu dokončí. Informace o tom, zda se žákům na škole daří a zda ji (úspěšně) dokončí učitelé základních škol získávají jen příležitostně a to od žáků školy (kteří se znají s absolventy). Jak naznačují předchozí studie, předčasnými odchody jsou nejvíce ohroženi žáci z neúplných rodin, rodin s nízkými příjmy a nízkým vzděláním rodičů, ale také romští žáci, žáci se zdravotním znevýhodněním, včetně dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (Bocan et al., 2018).

Zástupci škol, kteří se s tímto problémem setkali, mluvili o tom, že problém s odchodem ze SŠ může nastat častěji v situaci, že se žák/žákyně nedostal na střední školu, kterou chtěl. Velký význam přikládají také rodině, která mladého člověka nemotivuje. Část z nich za ohroženější předčasným odchodem ze SŠ považovala chlapce. Zároveň upozorňují, že demotivační mohou být i nabízené kurzy např. od Úřadu práce, které je možné vystudovat za kratší dobu než daný obor na střední škole. Tento argument mezi klienty zaznamenali i někteří zástupci NNO, ale zároveň se nesetkali se situací, kdy by tento plán někdo z klientů uskutečnil. Z jejich zkušenosti jde častěji o problémy ve škole, neshody s učitelem/mistrem, o odlišné představy, jak bude vzdělávání na SŠ probíhat, případně dojíždění, pokud praxe začínají brzo apod.

Při otázce na to, co by pomohlo tuto situaci řešit, zmiňují zástupci škol i NNO např. **potřebu „druhých šancí“, nutné je ale tyto mladé lidi vyhledat a dále s nimi pracovat:**

Potřeba druhých šancí pro odešlé žáky, potřeba je nějak podchytit: A faktem je, že podle mých zkušeností, [...], ty děti [...] oni teda teďka se nehlásí nikam, v září začnou dělat si ten svůj free život, ale nesčetněkrát se mi stalo, že jsem je potkala potom a oni mi řeknou: „Paní učitelko, na té základce bylo tak dobře. Já bych se tak strašně rád vrátil. Já bych radši něco studoval, než tady tohle.“ Jenomže oni to zjistí po těch pár měsících a pak bylo by potřeba je opravdu chytit. (zástupce/zástupkyně školy)

Jak již bylo uvedeno výše, **významnou roli v tomto období mohou sehrát pracovníci NZDM. Zástupkyně NZDM mluví o tom, že často klienty motivují a pomáhají jim, když se nedostali na SŠ, že je možné se přihlásit do druhého, třetího kola.** Důležité také považují **mapování jejich situace po nástupu do školy**, předcházení tak možným problémům a udržování motivace. Přestože dle jejich názoru má řada středních škol programy pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, např. na pořízení pomůcek, žáci někdy nemají o tom dostatek informací, případně pociťují obavy nebo stud, mají-li toto zjišťovat. Navíc dotační fondy pro tyto účely nabízejí i další organizace, např. dotační fond Verda³⁵, Gendalos. Prospěšné by podle zástupců NNO bylo, kdyby žáci získali na SŠ osobní vazbu na někoho, na koho by se mohli obracet, důvěryhodnou osobu, kterou by mohli oslovit v případě potíží, pokud si neví rady, nebo řeší finance apod. A v neposlední řadě pracovníci NNO upozorňují, **že je potřeba žáky motivovat a bavit se s nimi o kariéře od útlého věku, dříve než v 8. či 9. třídě.** Jak učitelé, tak i zástupci NNO ale zmiňují i potřebu práce s rodiči:

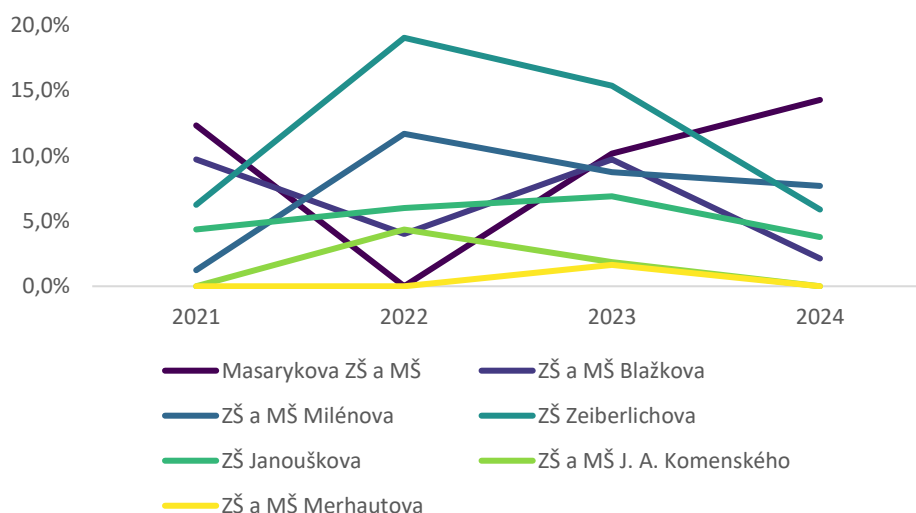
Přijde mi, že velký vliv tam má ta motivace těch rodičů na to, jak si představují další kroky těch dětí. A na základě se toho se odvíjí nějaká jejich podpora a ve chvíli, kdy vlastně nemají žádnou podporu z té rodiny, tak je hrozně těžký to zlomit, protože rodina je pro ně jedna z největších hodnot. Když jim máma nebo táta řekne: „Ty jo, ty na to nemáš, je to zbytečný a něco,“ tak oni opravdu to takhle vnímají a už se to nedá změnit. Takže kdyby se našel někdo, kdo by mohl víc pracovat s těma rodičema a nějak je víc k tomu motivovat, že to má smysl, tak to by mi přišlo vlastně nejlepší. (zástupce/zástupkyně NNO)

³⁵ [VERDA Nadační fond – Stipendia pro talentované žáky a studenty](#)

6.3 Přechody na SŠ

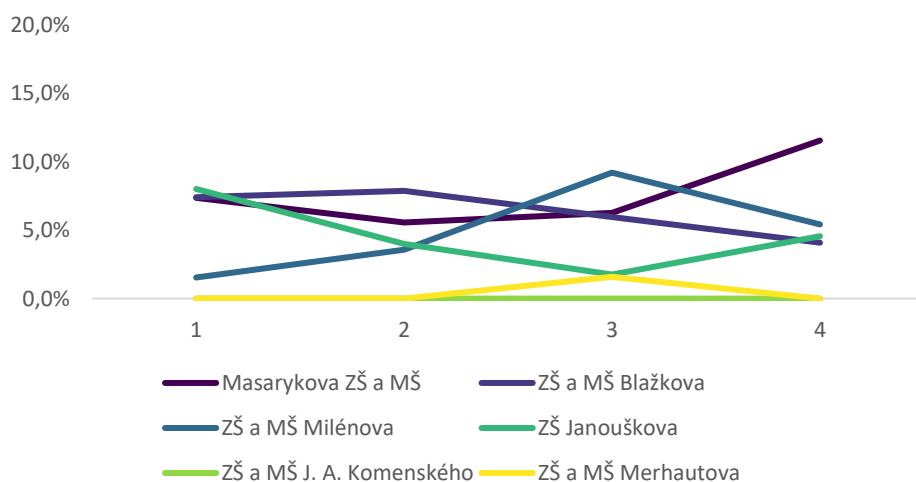
Z dat MŠMT je možné zjistit, kolik žáků přechází na SŠ z dané školy v 5. a 7. ročníku. Ve většině případů se jedná o přechody do víceletých gymnázií a na konzervatoře. Data o odchodech žáků v Brně-sever ukazují, že ve sledovaném období od roku 2016 do středních škol v 5. a 7. ročníku v Brně-sever přešlo každý rok mezi 35 až 64 žáky, více v 5. ročníku (19–51 žáků) a méně v 7. ročníku (10–20 žáků). Graf č. 13 a 14 zobrazuje, jaký podíl žáků odchází ze kterých základních škol na SŠ z 5. nebo 7. ročníku.

Graf 13 – Podíl žáků, kteří přešli do SŠ z 5. ročníku ZŠ zřizovaných MČ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT

Graf 14 – Podíl žáků, kteří přešli do SŠ ze 7. ročníku ZŠ zřizovaných MČ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30.9. daného roku

Vyhodnotit počty a podíly žáků, kteří přešli ze ZŠ do SŠ po ukončení PŠD, výkazy neumožňují. MŠMT poskytlo data o tom, ve kterých SŠ v 1. ročníku jsou žáci přicházejících z námi sledovaných základních škol. Detailní přehled za roky 2021, 2022 a 2023 nabízí tabulky 18–23 v příloze. Za školy v Brně-sever celkem zde uvádíme 39 středních škol, kam v posledních třech letech přešlo minimálně deset žáků ze ZŠ Brna-sever.

Tabulka 11 – Střední školy, kde studovalo v 1. ročníku nejvíce žáků ze ZŠ v Brně-sever

Škola	2021	2022	2023	celkem
Střední škola Brno, Charbulova, p. o.	27	16	24	67
Střední průmyslová škola Brno, Purkyňova, p. o.	19	16	17	52
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	21	21	9	51
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, p. o.	15	17	18	50
Gymnázium Brno, Elgartova, p. o.	17	16	12	45
Integrovaná střední škola automobilní Brno, p. o.	14	12	19	45
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, p. o.	12	17	16	45
Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola Brno, Sokolská, p. o.	11	17	17	45
Odborné učiliště a praktická škola Brno, p. o.	9	19	15	43
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, p. o.	7	19	15	41
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, p. o.	12	18	7	37
Gymnázium Matyáše Lercha, Brno, Žižkova 55, p. o.	15	6	14	35
Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, p. o.	13	13	9	35
Gymnázium Brno, Slovanské náměstí, p. o.	9	14	7	30
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, p. o.	11	9	8	28
Střední škola technická a ekonomická Brno, Olomoucká, p. o.	7	6	15	28
Střední průmyslová škola chemická a gymnázium Brno, Vranovská, p. o.	5	9	5	19
Moravské gymnázium Brno s.r.o.	4	7	7	18
Střední škola umění a designu a vyšší odborná škola Brno, p. o.	7	3	7	17
Mateřská škola speciální, základní škola speciální a praktická škola Ibsenka Brno, p. o.	6	5	6	17
Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, p. o.	4	1	12	17
Střední průmyslová škola stavební Brno, p. o.	6	5	5	16
Hotelová škola s.r.o.	2	10	4	16
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, p. o.	6	6	3	15
Obchodní akademie ELDO, o.p.s.	3	3	9	15
Gymnázium Brno, Křenová, p. o.	3	4	8	15
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	0	11	4	15
Gymnázium Brno, Vídeňská, p. o.	5	3	6	14
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	8	1	3	12
Gymnázium Brno-Bystrc, p. o.	6	1	5	12
Střední škola grafická Brno, p. o.	5	4	3	12
Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka, Brno, Botanická 70, p. o.	4	5	3	12
Biskupské gymnázium Brno a mateřská škola	4	5	3	12
Střední odborná škola MORAVA o.p.s.	3	9	0	12
Cyrlometodějské gymnázium a střední odborná škola pedagogická Brno	2	3	7	12
Církevní střední zdravotnická škola s.r.o.	4	3	4	11
Gymnázium Brno-Řečkovice, p. o.	3	4	4	11

Akademie pedagogiky, sociální činnosti a hotelnictví – Střední odborná škola, s.r.o.	4	1	5	10
Střední zahradnická škola Rajhrad, p. o.	3	4	3	10

Zdroj: MŠMT

Data o jednotlivých základních školách (přehled za jednotlivé školy viz příloha, tabulky 18–23) potvrzují zjištění z rozhovorů se zástupci škol, že v případě škol vzdělávající velký podíl žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí nastupuje větší část z nich na školy, které nabízejí učební obory, naopak gymnázium je méně časté než na jiných školách. Zejména pro ZŠ a MŠ Merhautovu je patrné, že žáci si vybírají z užšího spektra škol. Nicméně pro přesnější zhodnocení by bylo potřeba kromě škol vědět i přesné obory studia, na které žáci nastupují.

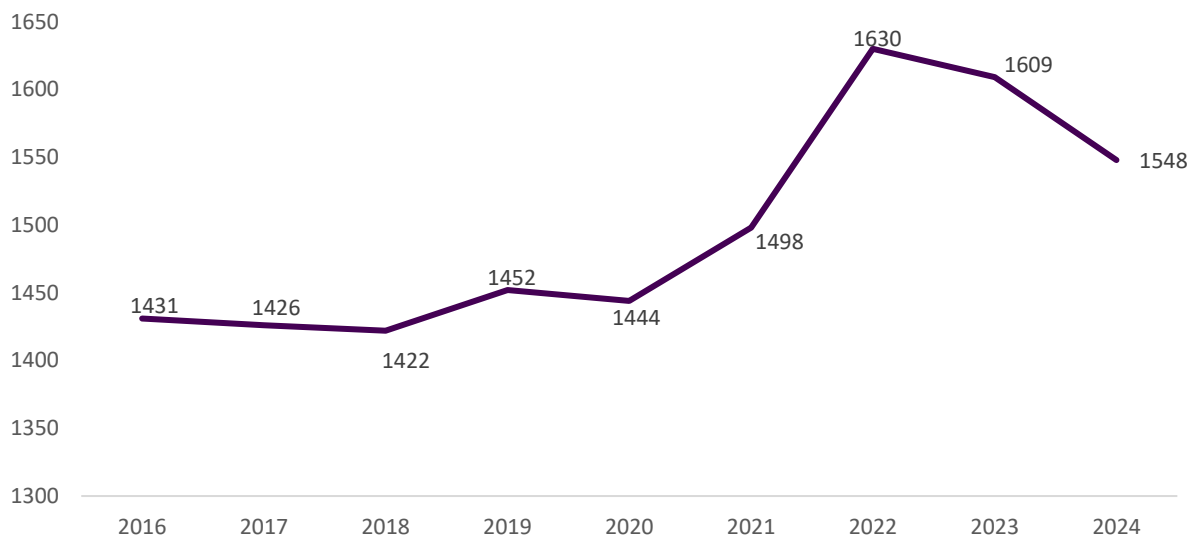
7 Mateřské školy

V městské části Brno-sever se nachází 19 mateřských škol, z toho je 18 škol běžných a jedna krajská MŠ zřizovaná podle § 16 odst.9 (MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka). MČ je zřizovatelem 14 mateřských škol, zbylé čtyři jsou školy soukromé (více viz tabulka 12).

Ve sledovaném období vzrostl počet dětí v mateřských školách v městské části Brno-sever z 1 431 dětí v roce 2016 na 1 548 v roce 2024. K velkému nárůstu došlo podobně jako v případě základních škol mezi lety 2020 a 2022 v souvislosti příchodem dětí z Ukrajiny (viz graf 17). V roce 2024 z celkem 1548 dětí navštěvovalo běžné třídy 1513 dětí a speciální třídy 35 dětí (kromě MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka byla speciální třída otevřena ještě na ZŠ a MŠ Blažkova). V individuálním vzdělávání bylo v daném školním roce v MŠ dalších deset dětí.

Z celkového počtu dětí v běžných třídách v mateřských školách (1513 dětí) bylo 117 dětí (téměř 8 %) mladších tří let. 453 dětí (téměř 30 %) bylo ve věku 5-6 let a jednalo se tedy o předškoláky. Z této skupiny 60 dětí nově nastoupilo do vykazující mateřské školy³⁶, tzn. dá se předpokládat, že velká část z nich nastoupila až do povinného předškolního vzdělávání. Největší počet a podíl těchto dětí (24 ze 67, tj. 35,8 %) evidovala ZŠ a MŠ Merhautova. Více než 20 % podíl těchto žáků byl zaznamenán ještě na ZŠ Jugoslávská (3 z 13), ZŠ Zemědělská a ZŠ Kohoutova (v obou případech 3 ze 14). 93 dětí z běžných tříd MŠ bylo starší šesti let (z toho jedno dítě starší sedmi let), a lze předpokládat, že šlo tedy o děti s odkladem. Nejvíce těchto dětí vykazala MŠ Jugoslávská a to 27 dětí (což je více než polovina dětí školy).

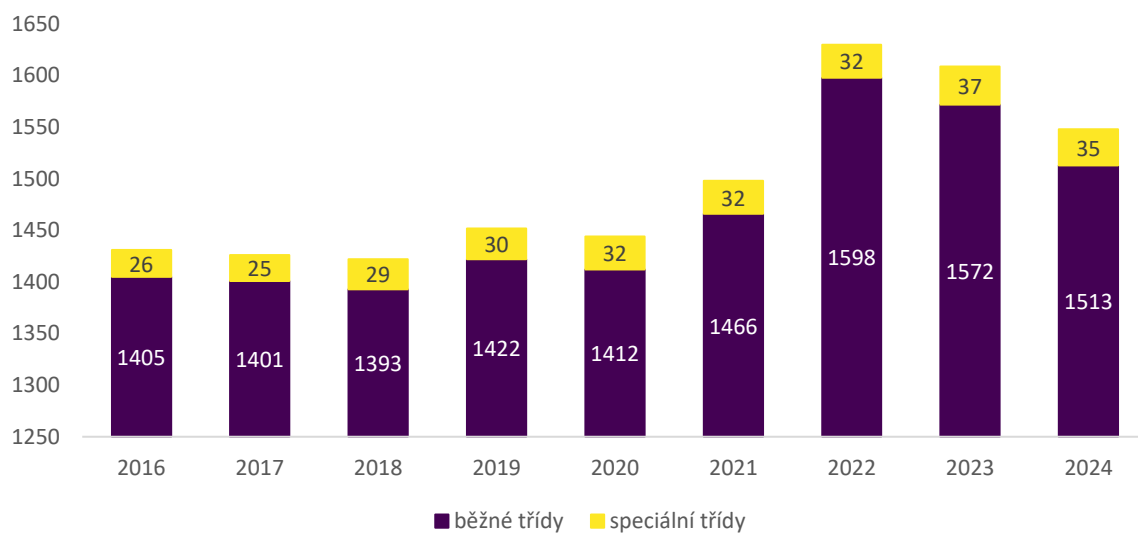
Graf 15 – Vývoj počtu dětí v MŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

³⁶ Netýká se dětí vzdělávaných ve zbývajících době podle § 34 odst. 10 a dětí s individuálním vzděláváním podle § 34b školského zákona.

Graf 16 – Vývoj počtu dětí v běžných a speciálních třídách v MŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

Tabulka 12 – Počet tříd, dětí a dětí se SVP v MŠ v Brně-sever ve školním roce 2024/2025

škola	pracoviště	zřiz.	typ školy	běžné třídy			speciální třídy			dětí celkem (bez IV)
				třídy	děti	IV	třídy	děti	IV	
MŠ Bieblova	Bieblova 161/16	obec	MŠ běžná	4	96	2	0	0	0	96
MŠ Brechtova	Brechtova 815/6	obec	MŠ běžná	5	109	0	0	0	0	109
MŠ Černopolní	Černopolní 788/3a	obec	MŠ běžná	3	65	2	0	0	0	65
MŠ Jugoslávská	Jugoslávská 627/70	obec	MŠ běžná	2	50	0	0	0	0	50
MŠ Kohoutova	Kohoutova 1513/6	obec	MŠ běžná	3	62	0	0	0	0	62
MŠ Marie Majerové	Marie Majerové 792/14	obec	MŠ běžná	2	46	0	0	0	0	46
MŠ nám. SNP	náměstí SNP 1987/25a	obec	MŠ běžná	3	71	1	0	0	0	71
MŠ Slavíčková	Slavíčková 53/1	obec	MŠ běžná	5	116	2	0	0	0	116
MŠ Šrámkova	Šrámkova 432/14	obec	MŠ běžná	3	70	0	0	0	0	70
MŠ Tišnovská	Tišnovská 1791/169	obec	MŠ běžná	6	147	2	0	0	0	147
MŠ Síčka	Síčka 376/1a	obec	MŠ běžná	2	49	0	0	0	0	49
	Dohnalova 829/63	obec	MŠ běžná	3	72	0	0	0	0	72
Masarykova ZŠ a MŠ	Zemědělská 173/29	obec	MŠ běžná	2	45	0	0	0	0	45
ZŠ a MŠ J. A. K.	Cacovická 264/6	obec	MŠ běžná	2	35	1	0	0	0	35
ZŠ a MŠ Merhautova	Sýpka 796/26a	obec	MŠ běžná	3	68	0	0	0	0	68
	Vranovská 182/17	obec	MŠ běžná	2	44	0	0	0	0	44
	Merhautova 932/37	obec	MŠ běžná	2	44	0	0	0	0	44
ZŠ a MŠ Milénova	Loosova 816/11	obec	MŠ běžná	5	116	0	0	0	0	116
ZŠ a MŠ Blažkova	Nejedlého 261/13	obec	MŠ běžná	3	65	0	1	12	0	77
MŠ a ZŠ Sluníčko	Šrámkova 432/14	priv. sektor	MŠ běžná	2	45	0	0	0	0	45
	Provazníková 1578/84	Priv. sektor	MŠ běžná	2	24	0	0	0	0	24
MŠ Semínko	Melatín 471/24b	priv. sektor	MŠ běžná	1	21	0	0	0	0	21
MŠ Hrášek	Kohoutova 1550/11	priv. sektor	MŠ běžná	2	42	0	0	0	0	42
MŠ Kometka	Vranovská 182/17	priv. sektor	MŠ běžná	1	11	0	0	0	0	11
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka	Šrámkova 419/1	kraj	MŠ podle 16/9	0	0	0	2	23	0	23
celkem				68	1513	10	3	35	0	1548

Zdroj: MŠMT, S01, k 30. 9. 2023

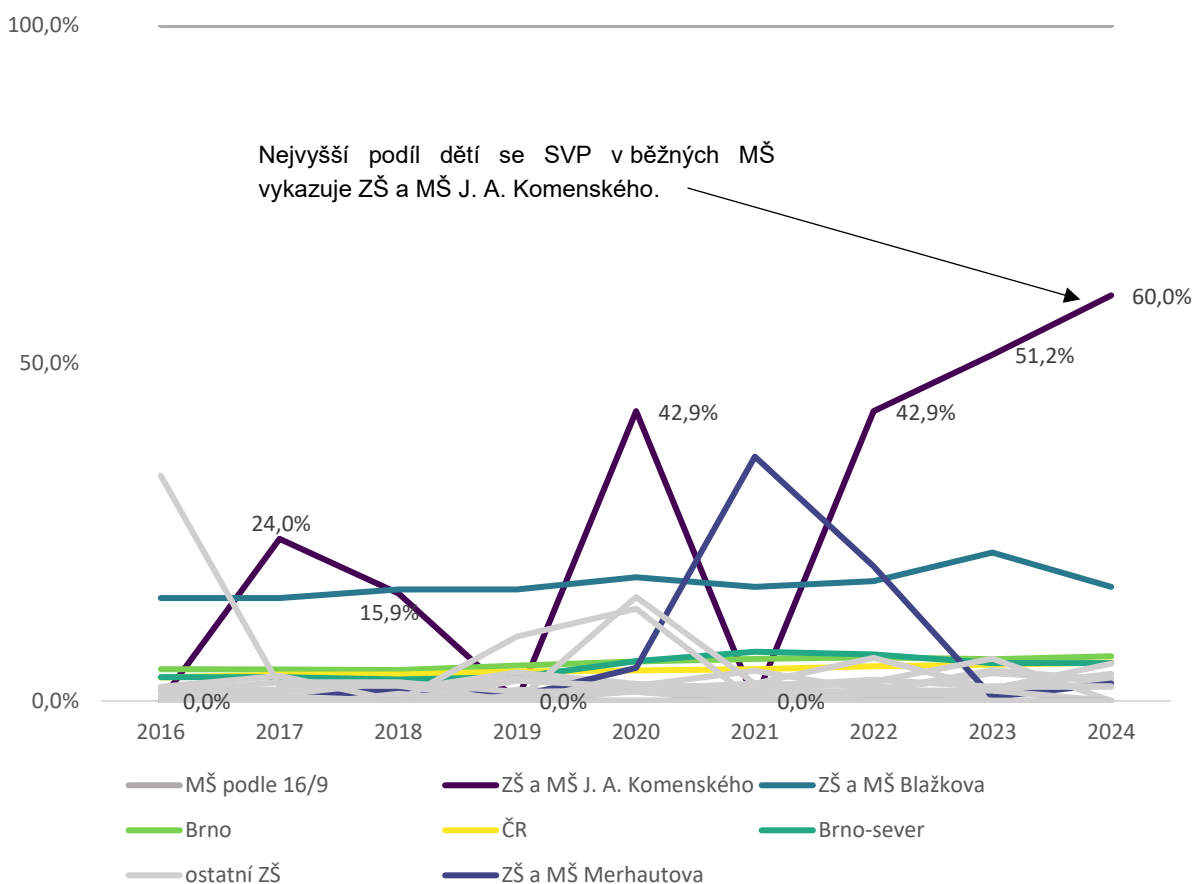
Pozn. MŠ a ZŠ Sluníčko a MŠ Kometka mají ještě další pracoviště mimo Brno-sever. V tabulce jsou zohledněny pouze počty dětí pracovišť, která se nacházejí v MŠ Brno-sever.

IV – navíc s indiv. vzděl. podle § 34b ŠZ

7.1 Děti se sociálním znevýhodněním a jejich rozmístění na MŠ v Brně-sever

Podobně jako v případě základních škol lze s pomocí dat z výkazů o MŠ (S01) zjistit počty a podíly dětí se SVP. K 30. 9. 2024 mateřské školy v Brně-sever evidovaly celkem 86 žáků se SVP. 100% podíl dětí se SVP vykazuje MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka (zřizovaná podle §16 odst. 9) a vyšší podíl lze také zaznamenat na ZŠ a MŠ Blažkova, která také zřizuje speciální třídu. Z běžných MŠ suverénně **nejvyšší podíl dětí se SVP vykazuje ZŠ a MŠ J.A. Komenského, která k 30. 9. 2024 evidovala celých 60 % žáků se SVP (tj. 21 dětí)**. ZŠ a MŠ Merhautova zaznamenala vysoké podíly těchto dětí v letech 2021 (36 %) a 2022 (20 %), v ostatních letech se tyto podíly držely pod průměrem za MŠ v Brně-sever (viz graf č. 17).

Graf 17 – Podíly dětí se SVP na MŠ v Brně-sever

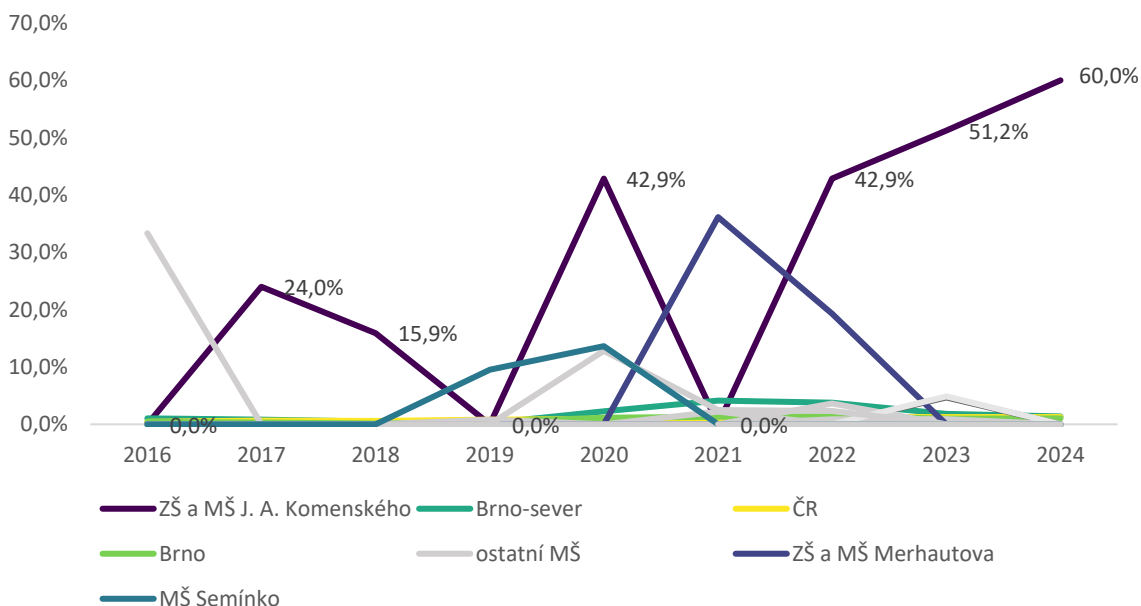
Zdroj: MŠMT, k 30. 9. daného roku

Také pro evidenci dětí se SVP z důvodů odlišných kulturních a jiných životních podmínek platí stejné limity, jako byly zmíněny výše v případě žáků, data tedy nelze považovat za vypovídající a lze předpokládat, že na některých školách budou pravděpodobně vyšší, než ukazují současné výkazy o MŠ. Přesto z dat vyčnívá ZŠ a MŠ J. A. Komenského, neboť v daný rok jako jediná z mateřských škol v městské části vykazovala žáků se SVP z důvodu odlišného

kulturního prostředí a jiných životních podmínek. Z dat vyplývá, že ve všech případech se jedná o SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek (21 dětí). V současnosti škola (jak již bylo uvedeno v části o ZŠ) používá pro identifikaci žáků se SZ metodiky NPI.

Zajímavá jsou opět data za ZŠ a MŠ Merhautova, neboť i v případě SVP z důvodů odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek k velkému nárůstu počtu a podílu těchto dětí došlo v roce 2021 (36 % dětí) a 2022 (19 % dětí). V ostatních letech jsou podíly těchto dětí nulové a vedou spíše k otázkám ohledně evidence a vykazování (více viz graf 18). Právě tyto výsledky naznačují potřebu jednotné metodiky, kterou v současné době MČ Brno-sever při identifikaci dětí a žáků se sociálním znevýhodněním zavádí. V době zpracování této analýzy však výsledky nebyly ještě k dispozici.

Graf 18 – Podíly dětí se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek na MŠ v Brně-sever

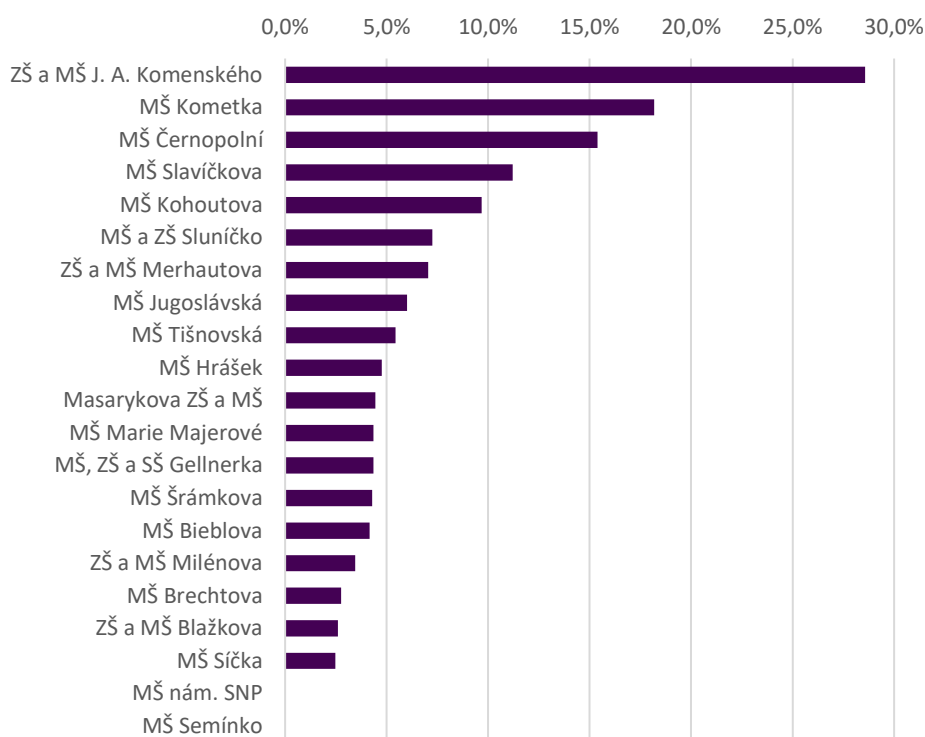
Identifikace ulic s vyšším podílem sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených osob (viz výše) zase umožňuje identifikovat mateřské školy, které tyto oblasti mají ve svých spádových obvodech. Je pravděpodobné, že na těchto školách by se mohly vzdělávat děti s potřebou podpory z důvodů sociálního znevýhodnění. Současně jejich identifikace by umožnila včasné poskytování dostatečné podpory. Jedná se o následující školy:

- ZŠ a MŠ J. A. Komenského (např. náměstí Republiky, Dukelská třída, Hálkova, Nováčkova)
- MŠ Černopolní (Francouzská, Milady Horákové)
- ZŠ a MŠ Merhautova (např. Bratislavská, Cejl, Francouzská, Hvězdová, Jana Svobody, Soudní, Spolková)

- MŠ Tišnovská (např. Dačického, Dukelská třída, Hálkova, Mostecká, náměstí Republiky, Nováčkova, Rotalova, Vranovská)

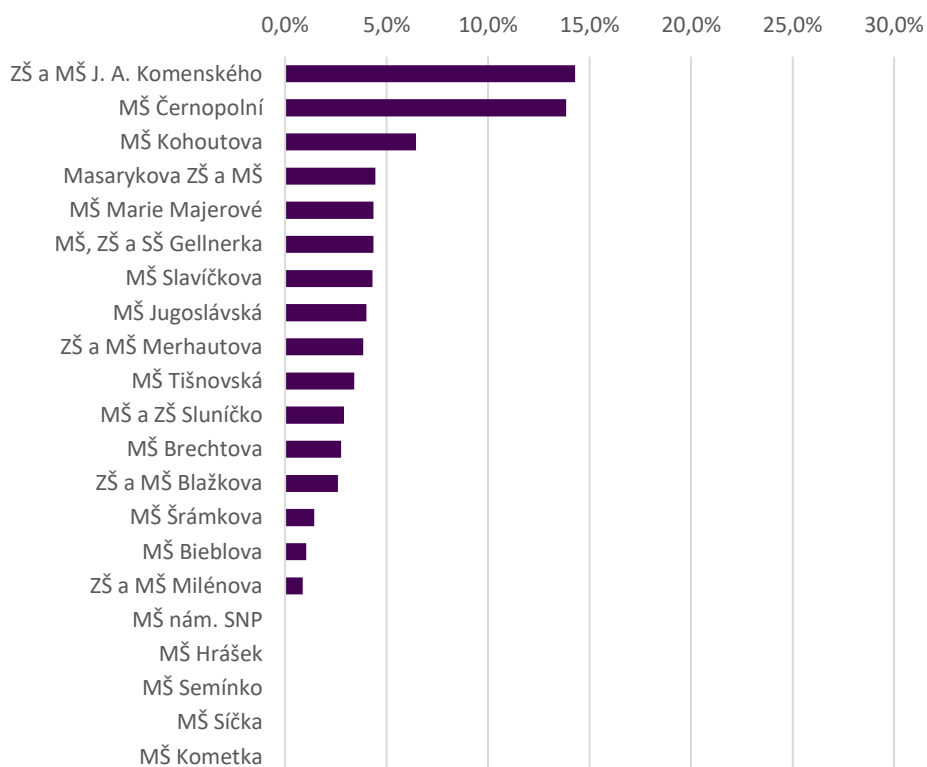
Data o kvalifikovaných odhadech romských dětí v mateřských školách nejsou k dispozici. Pomocí dat z výkazů lze ještě zmapovat rozložení dětí s jinou státní než českou příslušností. K 30. 9. 2024 bylo v mateřských školách v Brně sever evidováno celkem 94 dětí s jiným než českým státním občanstvím, více než polovina z nich (51) byly děti s ukrajinským státním občanstvím. Těchto 51 dětí dochází do více mateřských škol v menších počtech (než je tomu u základních škol), nejsou tedy kumulovány jen na několika mateřských školách. Nejvíce (devět ukrajinských dětí) docházelo do MŠ Černopolní. Pokud se podíváme na podíly, které děti s cizím státním občanstvím a děti s ukrajinským občanstvím tvoří na jednotlivých školách, je první v pořadí opět ZŠ a MŠ J. A. Komenského s necelými 30 % dětí cizinců a necelými 15 % dětí z Ukrajiny. Druhá v pořadí je pak právě MŠ Černopolní s přibližně 15 % dětí cizinců a 14 % dětí Ukrajinců. MŠ Kometka vzdělává 18 % dětí s jinou než českou státní příslušností, žádné z nich ale nepochází z Ukrajiny. Více k podílu dětí cizinců graf č. 19 a podílu dětí s ukrajinským občanstvím graf č. 20.

Graf 19 – Podíl dětí s jiným než českým státním občanstvím v MŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. 2024

Graf 20 – Podíl dětí s ukrajinským státním občanstvím na MŠ v Brně-sever

Zdroj: MŠMT, k 30. 9. 2024

V případě mateřských škol jsou data, na jejichž základě bychom mohli zhodnotit, zda dochází či nedochází k segregaci dětí v jednotlivých školách, ještě méně dostačující, než je tomu v případě základních škol. Kvalifikované odhady romských dětí v MŠ MŠMT nesbírá. Evidence dětí se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek není úplně spolehlivá³⁷. Na základě těchto dat lze říct, že k velké kumulaci těchto dětí dochází na ZŠ a MŠ J. A. Komenského. V minulosti vyšší podíl evidovala ještě ZŠ a MŠ Merhautova a soukromé MŠ Semínko a MŠ Hrášek. Ve svých spádových obvodech mají SVL kromě již zmíněné ZŠ a MŠ J. A. Komenského, MŠ Černopolní, ZŠ a MŠ Merhautova ještě MŠ Tišnovská. **Z tohoto důvodu lze jen znovu doporučit identifikaci na základě metodiky NPI (viz výše).** Co se týče dětí s ukrajinským státním občanstvím, docházejí do více mateřských škol, přesto vyšší podíl dětí eviduje opět ZŠ a MŠ J. A. Komenského, také MŠ Černopolní.

³⁷ Důvody jsou stejné jako v případě vykazování v ZŠ, údaje ve výkazech reflektují spíše různou praxi evidování a vykazování dětí se SVP z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek.

8 Závěr

Základní školy

V městské části Brno-sever se nachází 12 základních škol, z toho 7 ZŠ běžných zřizovaných obcí. Ve školním roce 2024/2025 základní školu v městské části Brno-sever navštěvovalo **celkem 3 526 žáků**, z toho 3 296 docházelo do běžných tříd a 230 do tříd speciálních. Podle *Rejstříku škol a školských zařízení* činí celková oficiálně zde uváděná kapacita běžných základních škol v Brně-sever 5 232 míst, z toho v běžných ZŠ jde o kapacitu 4 780 žáků. Z předchozích šetření i z rozhovorů se zástupci ZŠ v Brně-sever ale vyplývá, že **v rejstříku uvedená kapacita ne vždy odpovídá skutečným možnostem školy**.

Analyzovaná data MŠMT i rozhovory se zástupci škol ukazují, že v městské části Brno-sever dochází k segregaci žáků na ZŠ a MŠ Merhautova a ZŠ a MŠ J. A. Komenského a to jak **na základě jejich etnicity, tak na základě sociálního znevýhodnění a cizí státní příslušnosti**. Šetření ale také ukázalo, že dostupná data o počtech žáků se SVP a zejména o počtech žáků se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek nejsou spolehlivá. V souladu se zkušenostmi z předchozích analýz lze konstatovat, že **údaje ve výkazech reflektují spíš různou praxi evidování a vykazování**. Městská část Brno-sever již zavádí identifikaci žáků se sociálním znevýhodněním dle jednotné metodiky (NPI) na všech jimi zřizovaných školách, která by měla přinést v tomto ohledu spolehlivější data. Pro **pravidelný monitoring aktuálních kapacit a pohybu žáků mezi školami** bude důležité zaměřit se ještě na aktualizaci kapacit jednotlivých škol, sjednocení metodiky pro vykazování žáků se SVP ve výkonových výkazech, jejich ověřování a zjišťování příčin, pokud dojde k významným meziročním změnám.

Velký vliv na kumulaci žáků se sociálním znevýhodněním na dvou výše uvedených školách má rezidenční segregace (místa, kde dochází ke koncentraci příjemců dávek v HN³⁸ a koncentraci osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených, jsou ve spádových oblastech těchto dvou výše uvedených škol). Rozhovory s místními aktéry, zejména zástupci škol ale naznačují i vliv dalších faktorů, které segregaci prohlubují: **kumulují se zde obtížné případy žáků, kteří sem přechází z jiných škol, kde jejich potíže nedokázali řešit** (i z jiných městských částí). Už tak náročné kolektivy se stávají ještě náročnějšími. I z těchto důvodů pak následně těžko hledají personální kapacity – učitele nebo další odborníky, protože se práce na škole obávají (náročné kolektivy), případně se setkávají s jejich odchody.

Zároveň vedení obou škol zavádí vzdělávací metody a koncepty, které mají lépe odpovídat potřebám žáků se sociálním znevýhodněním a potřebám „náročných kolektivů“, ale zároveň se jedná o modely **a změny v oblasti výukových metod**, které by mohly sloužit jako příklady dobré praxe a přinést **pozitivní impakt pro všechny žáky**.

Otázka desegregace vyvolávala u části vedení ostatních škol obavy, zároveň ale většina deklarovala **ochotu se na diskusích a hledání řešení podílet**. Obavy se **týkaly přiměřeného počtu žáků se sociálním znevýhodněním na třídu**, ředitelé zdůrazňovali **důležitost**

³⁸ V červnu 2024 bylo v Brně-sever mezi SPO příjemců příspěvku na živobytí téměř 400 nezaopatřených dětí.

podpory, která musí s těmito žáky přijít. Část z nich vyjadřovala běž **obavy z personálních a kapacitních limitů** na straně učitelů a ochotě způsoby výuky měnit, což sebou ponese nároky na manažerskou práci např. na úrovni auditu pedagogických kompetencí a tvorby rozvojových plánů učitelů. Dále zaznívaly i **obavy z rychlých změn a z reakce rodičů**. Pozitivní je, že v rámci rozhovorů zazněl i názor, že by mohlo jít současně i o **příležitost ke změně a inovaci a zvyšování kvality** vzdělávání celkově. Z výše uvedeného vyplývá, že klíčová bude **kommunikace a to ve směru k rodičům, ostatní veřejnosti i školám**, která bude **všem cílovým skupinám vhodnou formou vysvětlovat**, proč je desegregace **nutná i výhodná** pro všechny. Podobně klíčová a pozitivně hodnocená je **kommunikace se zřizovatelem i setkávání ředitelů**.

Přechody ZŠ na SŠ

Pozitivně lze hodnotit, že ve městě Brně i MČ Brně-sever se **podíl žáků, kteří ukončují PŠD v 7. nebo 8. ročníku, dlouhodobě drží pod celorepublikovým průměrem**. Problém těchto předčasných odchodů ze základní školy se vyskytuje ve větší míře jen na některých školách, např. ZŠ a MŠ JAK, na ZŠ a MŠ Merhautova se je podařilo snížit. Zástupci škol i NNO sledávají, a data následně potvrzují, že žáci v segregovaných školách se ale více hlásí na nematuritní obory, méně na maturitní obory a gymnázia spíše výjimečně a vybírají z užšího spektra škol než žáci na ostatních školách. A také, přestože přesná data nejsou dostupná, jsou více ohroženi předčasnými odchody ze vzdělávání na středních školách.

Jak ukazují výzkumy, kvalitní kariérové poradenství má potenciál těmto odchodům ze vzdělávání předcházet. Většina z oslovených škol ale **nemá vytvořený plán rozvoje žáků, který by pravidelně vyhodnocovala**, a nevěnuje se systematickému rozvoji kariérových kompetencí dříve než v 8. ročníku. Důležitou roli přitom hraje včasná identifikace žáků ohrožených předčasným odchodem ze vzdělávání, která umožní s nimi dlouhodobou individualizovanou práci.

Zástupci škol by ocenili **zpětnou vazbu o úspěšnosti žáků na středních školách**. Hovoří o **potřebě druhých šancí** a potřebě tyto předčasně odcházející žáky vyhledat a s nimi pracovat. Klíčovou roli v období těchto přechodů (kdy žák již odešel ze ZŠ a nastupuje na SŠ) hrají NZDM.

Mateřské školy

V městské části Brno-sever se nachází 19 mateřských škol, z toho je 18 škol běžných a jedna MŠ zřizovaná podle § 16 odst.9 zřizovaná krajem. MČ je zřizovatelem 14 mateřských škol, zbylé čtyři jsou školy soukromé. V případě mateřských škol jsou **data, na jejichž základě bychom mohli zhodnotit, zda dochází či nedochází k segregaci dětí v jednotlivých školách, ještě méně dostačující**, než je tomu v případě základních škol. Kvalifikované odhady romských dětí v MŠ MŠMT nesbírá. Evidence dětí se SVP z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek ve výkonových výkazech, stejně jako v případě základních škol, není spolehlivá a reflektuje spíše různou praxi evidování a vykazování. Na základě těchto dat lze říct, že k velké kumulaci **dětí se sociálním znevýhodněním dochází na ZŠ a MŠ J. A. Komenského**. V minulosti vyšší podíl evidovala ještě ZŠ a MŠ Merhautova a soukromé MŠ Semínko a MŠ Hrášek. Ve svých spádových

obvodech mají SVL kromě již zmíněné ZŠ a MŠ J. A. Komenského, MŠ Černopolní, ZŠ a MŠ Merhautova ještě MŠ Tišnovská. Z tohoto důvodu lze jen **znovu doporučit identifikaci na základě metodiky NPI** (viz výše). Co se týče dětí s ukrajinským státním občanstvím, dochází do více mateřských škol, přesto vyšší podíl dětí eviduje opět ZŠ a MŠ J. A. Komenského, také MŠ Černopolní.

8.1 Přehled zjištění a doporučení k desegregaci – Brno-sever

ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Zjištění:

- Výrazná segregace žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí na některých školách (např. ZŠ Merhautova, ZŠ J. A. Komenského).
- Neaktuální kapacity v segregovaných i majoritních školách.

Návrhy a doporučení:

- **Supervize a metodická podpora učitelům** – zavedení pravidelného supervizního vedení pro pedagogy v oblastech práce s heterogenními třídami, individualizovaného přístupu k žákům a rozvoje formativního hodnocení.
- **Individuální podpora žáků** – nabídka individuálních vzdělávacích plánů a cílených intervencí pro žáky s výrazným znevýhodněním. Posílení rané adaptace a psychosociální podpory prostřednictvím sociálních pedagogů a adaptačních koordinátorů.
- **Analýza potřeb škol** – provedení kvalitativní analýzy zaměřené na realizaci desegregačních mechanismů.

MATEŘSKÉ ŠKOLY

Zjištění:

- Nerovnoměrné rozložení dětí se speciálními vzdělávacími potřebami mezi mateřskými školami.
- Nedostatečná metodická podpora učitelům.

Návrhy a doporučení:

- **Podpora pedagogů** – zajištění pravidelného metodického vzdělávání učitelů s důrazem na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami a rozvoj souvisejících kompetencí.
- **Předškolní kluby** – podpora programů zaměřených na děti ze sociálně vyloučených lokalit včetně adaptačních aktivit pro děti i rodiče.
- **Propojení MŠ a ZŠ** – intenzivnější spolupráce mezi mateřskými a základními školami s cílem usnadnit přechod dětí na základní stupeň vzdělávání.
- **Analýza potřeb škol** – zhodnocení reálných potřeb mateřských škol ve vztahu k desegregačním opatřením.

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

Zjištění:

- Nedostatečné kapacity kariérových poradců.
- Nízké povědomí o možnostech dalšího vzdělávání mezi žáky a rodiči.

Návrhy a doporučení:

- **Zvýšení kapacit** – navýšení počtu kariérových poradců ve školách s vysokým podílem žáků ze sociálně vyloučených lokalit.
- **Včasná identifikace ohrožených žáků** – systematický monitoring žáků s rizikem předčasného odchodu ze vzdělávání pro lepší plánování podpůrných opatření.
- **Informační kampaně** – organizace pravidelných workshopů a setkání pro rodiče a žáky zaměřených na možnosti dalšího vzdělávání.
- **Dlouhodobé individuální poradenství** – systematická práce s individuálními přechodovými plány žáků pokrývající minimálně poslední dva roky základní školy a první rok na střední škole.
- **Mentorský program** – zavedení mentoringu pro žáky při přechodu na střední školu s cílem posílit jejich adaptaci a motivaci ke studiu.

PŘECHODY NA STŘEDNÍ ŠKOLY

Zjištění:

- Velké procento žáků ze segregovaných ZŠ přechází na školy, kde je pravděpodobnější přijetí než na školách s vyššími nároky u přijímacích zkoušek i v průběhu studia.
- Nízká motivace žáků k dosažení kvalitního vzdělání.

Návrhy a doporučení:

- **Spolupráce mezi ZŠ a SŠ** – navázání partnerství mezi základními a středními školami s cílem rozšířit vzdělávací možnosti žáků.
- **Přípravné kurzy** – nabídka intenzivních přípravných kurzů pro žáky před přechodem na střední školy.
- **Podpora motivace** – zavedení motivačních programů pro rodiče a žáky zaměřených na význam kvalitního vzdělávání.

SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ LOKALITY

Zjištění:

- Vysoká koncentrace rodin v sociálně vyloučených lokalitách v některých oblastech Brna (např. Cejl, Bratislavská).
- Nedostatek komunitní podpory a preventivních aktivit.

Návrhy a doporučení:

- **Komunitní centra** – posílení jejich role ve vzdělávací podpoře dětí i rodičů.
- **Zapojení NNO** – informační kampaně v lokalitách, motivace rodičů k využívání předškolní přípravy co nejdříve, uplatňování mechanismů rané intervence, posilování kompetencí maminek a pedagogizace rodinného prostředí.
- **Propojení MŠ a sociálně aktivizačních služeb** – důraz na propojení sociálních a pedagogických opatření.
- **Preventivní aktivity** – organizace workshopů a osvětových akcí informujících rodiče o vzdělávacích možnostech a podpoře dětí.

INFRASTRUKTURA ŠKOL

Zjištění:

- Kapacity škol v některých případech neodpovídají aktuálním potřebám.
- Segregované školy mají nadměrný počet žáků, kteří by mohli být rovnoměrněji rozloženi mezi více škol.

Návrhy a doporučení:

- **Aktualizace kapacit** – přehodnocení školních kapacit v návaznosti na reálné počty žáků a prostorové možnosti. Hlubší analýza kapacit jednotlivých škol s ohledem na dispoziční možnosti a počty tříd. Možnost transformace nadbytečných učeben na jiné vzdělávací a podpůrné prostory (školní kluby, studijní místnosti, konzultační prostory pro sociální pedagogii, kariérové poradce apod.).
- **Regulace kapacit** – omezení oficiálních kapacit škol s vysokým podílem žáků ze sociálně vyloučených lokalit a nastavení jasných kritérií pro přijímání nových žáků. Využití tandemové výuky nebo posílení pedagogických kapacit tam, kde dochází ke slučování tříd.
- **Optimalizace spádových oblastí** – úprava spádových obvodů škol s cílem zajistit rovnoměrnější rozložení žáků.
- **Monitoring pohybu žáků mezi školami** – pravidelné sledování a vyhodnocování změn s cílem optimalizovat školní kapacity a zabránit prohlubování segregace. Přizpůsobení kapacit škol na základě reálných pohybů žáků a desegregačních opatření.
- **Úprava spádovosti** – řešení problémů s vysokým podílem mimospádových žáků v některých školách a zavedení opatření vedoucích k postupné a smysluplné redukci kapacit tam, kde to pomůže podpořit desegregaci.

9 Seznam literatury

- Beňák, D., Doležilová, V., Havlátová, O., Kopecká, Z., Lábusová, A., Matoušek, R. & Miklušáková, M. (2022). *Metodika rozvoje inkluzivního a kvalitního vzdělávání v obcích*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura). [Metodika rozvoje inkluzivního a kvalitního vzdělávání v obcích – OSZ – 2022 – Agentura pro sociální začlenování](#)
- Bocan, M., Svobodová, A., & Vepřková, R. (2018). *Výzkum předčasných odchodů žáků ze vzdělávání v Ústeckém kraji*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Úřad vlády ČR.
- Centrum Euroguidance. (2021). *Poradenství na základních a středních školách*. Národní pedagogický institut. [Poradenství na základních a středních školách](#)
- Cichá, M., Máčalová, J., Moravcová, B., Preissová Krejčí, A., Prokeš, M. & Roubínková, M. (2016). *Romové očima pedagogů základních a středních škol*. Antropowebzin (1-2). [Cicha.pdf](#)
- Čada, K. & Hůle, D. (2019). *Analýza škol z pohledu sociálního vyloučení*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Úřad vlády ČR. [Analýza segregace v základních školách z pohledu sociálního vyloučení – 2019 – Agentura pro sociální začlenování](#)
- ČŠI. (2014). *Sekundární analýza výsledků šetření PISA 2012*. Česká školní inspekce. [Sekundární analýzy výsledků šetření PISA 2012 \(csicr.cz\)](#)
- Davidová, E. & Uherek, Z. (2014). *Romové v československé a české společnosti v letech 1945-2012: národnostní struktura, specifika romské rodiny a migrací*. Národohospodářský ústav Josefa Hlávky
- Duffek, A. & Jašek, M. (2021). *Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality: tematicko-průřezový výzkum*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura). [Životní podmínky obyvatel SVL: Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality – OSZ – 2021 – Agentura pro sociální začlenování](#)
- European Commission EU. (2019). *PISA 2018 and the EU. Striving for social fairness through education. Education and training*. EU. https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/pisa-2018-eu_1.pdf
- Faltýn, J. et al. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. MŠMT. [rvp-zv-2021.pdf](#)
- Habrová, M. (2015). Definice sociálního znevýhodnění. In *Katalog podpůrných opatření: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění* (Felcmanová, Habrová ed.). Univerzita Palackého v Olomouci. [Katalog podpůrných opatření. Dílčí část pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění – PORTÁL SPOLEČNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ](#)
- Hoření et al. 2022. *Výzkumná zpráva: Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se dle RVP ZV UV ve třídách zřízených podle § 16 odst. 9, školského zákona a návrh souboru opatření pro oblast vzdělávání a další relevantní oblasti*. Research a STEM. [Výsledky výzkumu "Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se ve školách a třídách zřízených podle § 16 odst. 9, školského zákona" včetně doporučení - edu.gov.cz](#)

Jánská, I., & Habart, T. (2011). *Pojďte do školy! (Ne)Rovné šance ve vzdělávání znevýhodněných dětí*. Varianty (kol.), Člověk v Tísni, o.p.s. <https://www.clovekvtisni.cz/pojdte-do-skoly-ne-rovne-sance-na-vzdelavani-znevychodnenych-deti-1083pub>

Kašparová, I. & Souralová, A. (2014). „Od lokální k cikánské škole“: homogenizace školní třídy a měnící se role učitele. *Orbis Scholae*, 8 (1) 79–96. [OS 1 2014 06 Kasparova.pdf](#)

Knížková, B. (2021). *Evaluační zpráva Brno*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura). [Microsoft Word - EZ Brno 4 fin pro ÁŸO](#)

Lábusová, A. (2015). Projevy sociálního znevýhodnění a jeho dopady do vzdělávání. *Katalog Podpůrných opatření: pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. Univerzita Paleckého v Olomouci. [PROJEVY SOCIÁLNÍHO ZNEVÝHODNĚNÍ A JEHO DOPADY DO VZDĚLÁVÁNÍ - Katalog podpůrných opatření](#)

Lábusová, A. (n.d.) *Co zhoršuje výsledky vzdělávání?* Interní metodický materiál ASZ. (nepublikováno)

Lang, P. (2024). *Sociální vyloučení v Česku: rozsah v roce 2022*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura). [ČR TPV Rozsah SV CR 2022 2024.pdf](#)

Lang, P. & Matoušek, R., (2020). *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura). [Metodika-pro-posouzení-soc.-vyloučení \(7\).pdf](#)

Mair, J., Staveník, A., Svobodová, A. & Úlehlová, M. (2022). Podpora žáků se sociálním znevýhodněním při vzdělávání na základních školách. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura). [Podpora žáků se sociálním znevýhodněním při vzdělávání na základních školách – OSZ – 2022 – Agentura pro socialni zaclenovani](#)

Matějů, P., & Straková, J. (2000). *Role rodiny a školy v reprodukci vzdělanostních nerovností. Sociologický pohled na úlohu víceletých gymnázií ve světle výzkumu PISA 2000*. Sociologický ústav Akademie věd ČR a Anglo-americká vysoká škola.

MŠMT. (nedatováno). *Děti ukrajinských uprchlíků je ve školách více než 50 tisíc*. [Děti ukrajinských uprchlíků je ve školách více než 50 tisíc, MŠMT ČR](#)

Naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací: Monitorovací zpráva. (2020). Veřejný ochránce práv. [OMBUDSMAN-NF monitor-z-01 CZ.pdf](#)

Němec, Z. (2020). *'Zvedněte ruce, kdo půjde do míst, kde necítí uznání': O segregaci romských žáků ve vzdělávání*. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta.

Němec, Z. (2023). *Identifikace žáků se sociálním znevýhodněním v základní škole*. Národní pedagogický institut České republiky. [NEMEC-Zbynek-Identifikace-zaku-se-SZ web.pdf](#)

Novela školského zákona č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále pouze „školský zákon

NÚV. (2011-2022). *Střední vzdělávání*. [střední vzdělávání, Národní pedagogický institut České republiky \(dříve Národní ústav pro vzdělávání\) \(nuv.cz\)](#)

Prokop, D. (2020). *Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti*. Host. Brno

Souralová, A. (2008). Lokalita Brno: Závěrečná analytická zpráva. *Dlouhodobý monitoring situace romských komunit v České republice: Moravské lokality*. Úřad vlády České republiky a Fakulta sociálních studií Masarykova univerzita v Brně. [Microsoft Word - 64940A_hotovo.doc](#)

Seifert, M., Nesládek, M., Mouchová, D., Sedláková, U., Bartoš, J., Valová, R., Pohořská, A., Gorčíková, M., & Nešutová, E. (2019). *Vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním v základní škole: statistické ukazatele, efektivní podpůrná opatření, potřeby a charakteristiky žáků se znevýhodněním, výsledky vzdělávání*. Národní ústav pro vzdělávání. https://www.nuv.cz/file/4334_1_1/download/

Staveník, A. & Stejskalová, M. (2019). *Vstupní analýza v oblasti vzdělávání města Brna*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Úřad vlády ČR. [vstupni-analyza-v-oblasti-vzdelavani-mesta-brna-volny-cas-socialne-vyloucenych-deti_komprimovany.pdf](#)

Strategický plán sociálního začleňování Brno, 2016–2019. (2016). Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Úřad vlády ČR. [SPSZ Brno 2016-2019.pdf](#)

Svoboda, Z. & Volfová, K. (2023). *Kariérové poradenství na základních školách v Ústeckém kraji*. Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. [File.ashx](#)

Svobodová, A. 2022. O čem mluvíme, když mluvíme o předčasných odchodech ze vzdělávání – část I. *Školní poradenství v praxi*. <https://www.rizeniskoly.cz/cz/casopis/skolni-poradenstvi-v-praxi/o-cem-mluvime-kdyz-mluvime-o-predcasnych-odchodech-ze-vzdelavani-cast-i.m-8714.html>

Tuček, M. (2023). *Romové a soužití s nimi očima české veřejnosti – duben/květen 2023*. CVVM, SOÚ AV ČR, v.v.i. [ov230707.pdf](#)

Zíková, T., Jakoubek, M., Jakoubková Budilová, L., Koubková, H., Lábusová, A., Morvayová, P., Strohsová, K., Pokorná, V., Křištof, R., Svoboda, Z., & Radostný, L. (2011). *Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele základní školy*. Západočeská univerzita v Plzni. <http://www.kapezet.cz/sou/2011-bedekr-zs.pdf>

Zpráva ze zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základních školách ve školním roce 2023/2024. (2024). MŠMT. [Zpráva ke zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základních školách ve školním roce 2023/2024, MŠMT ČR](#)

10Přílohy

Tabulka 13 – Příspěvky na živobytí v Brně

	2019	2020	2021	2022	2023	červen 2024
počet příjemců (dom.)	3069	2761	2752	2 497	2 424	2 256
počet příjemců a dalších SPO	7787	6880	6715	6 067	5 792	5 364
- z toho nezaopatřené děti	3351	2902	2763	2 439	2 288	2 138

Zdroj: MPSV

Tabulka 14 – Doplatky na bydlení v Brně

	2019	2020	2021	2022	2023	červen 2024
počet příjemců (dom.)	1990	1879	1883	1704	1306	1306
počet příjemců a dalších SPO	4663	4336	4245	3847	2834	2834
- z toho nezaopatřené děti	1839	1684	1604	1420	1420	1045

Zdroj: MPSV

Tabulka 15 – Počet nezaopatřených dětí v SPO v domácnostech příjemců DnB podle typu bydlení (2016-2023) Brno

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
v bytech	1508	1345	1250	1054	687	426
v ubytovacích zařízeních	208	219	212	212	213	209
ve stavebách pro rekreaci		0	0	0	0	0
v jiných než obytných prostorech	7	6	9	23	17	9
v pobytových sociálních službách	116	114	133	131	128	133
bez přístřeší nebo nezjištěno	0		0	0	0	0

Zdroj: MPSV

Pozn. V letech 2019–2023 se jedná o průměrný měsíční počet za rok, v roce 2024 jde o údaje za červen.

Tabulka 16 – Počet nezaopatřených dětí SPO v domácnostech příjemců DnB podle typu bydlení (2016-2023) Brno-sever

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
v bytech	303	291	269	235	130	85
v ubytovacích zařízeních	0	0	1	0	1	1
ve stavebách pro rekreaci	0	0	0	0	0	0
v jiných než obytných prostorech	0	0	0	0	0	0
v pobytových sociálních službách	4	4	4	1	0	0
bez přístřeší nebo nezjištěno	0		0	0	0	0

Zdroj: MPSV

Pozn. V letech 2019–2023 se jedná o průměrný měsíční počet za rok, v roce 2024 jde o údaje za červen.

Tabulka 17 – Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ a MŠ J. A. Komenského

Název SŠ	2021	2022	2023	celkem 2021- 2023
Střední škola Brno, Charbulova, příspěvková organizace	3	4	9	16
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, příspěvková organizace	2	1	3	6
Střední škola technická a ekonomická Brno, Olomoucká, příspěvková organizace	1	1	2	4
Gymnázium Brno, Elgartova, příspěvková organizace	4	0	0	4
Odborné učiliště a praktická škola Brno, příspěvková organizace	0	4	0	4
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, příspěvková organizace	2	0	1	3
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	2	0	1	3
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, příspěvková organizace	1	1	1	3
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, příspěvková organizace	1	1	1	3
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, příspěvková organizace	1	2	0	3
Střední odborná škola EDUCAnet Brno, o.p.s.	0	0	2	2
Obchodní akademie ELDO, o.p.s.	0	0	2	2
Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, příspěvková organizace	1	0	1	2
Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, příspěvková organizace	0	1	1	2
Střední průmyslová škola chemická a gymnázium Brno, Vranovská, příspěvková organizace	1	1	0	2
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	1	1	0	2
Střední škola a základní škola Tišnov, příspěvková organizace	1	1	0	2
Hotelová škola s.r.o.	0	2	0	2
TRIVIS Střední škola veřejnoprávní Brno, s.r.o.	0	0	1	1
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	0	0	1	1
Střední škola Gemini Brno, příspěvková organizace	0	0	1	1
Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace	0	0	1	1
Gymnázium Brno, Křenová, příspěvková organizace	1	0	0	1
Bezpečnostně právní akademie Brno, s.r.o., střední škola	1	0	0	1
Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola Brno, Sokolská, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední škola polytechnická Vyškov, příspěvková organizace	1	0	0	1
Odborné učiliště Cvrčovice, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední škola elektrotechnická a energetická Sokolnice, příspěvková organizace	1	0	0	1
Gymnázium Globe, s.r.o.	0	1	0	1
Celkem	27	21	28	76

Zdroj: MŠMT

Tabulka 18 – Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci z Masarykovy ZŠ a MŠ

Název SŠ	2021	2022	2023	Celkem 2021-2023
Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola Brno, Sokolská, příspěvková organizace	3	5	8	16
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, příspěvková organizace	3	5	6	14
Gymnázium Matyáše Lercha, Brno, Žižkova 55, příspěvková organizace	6	1	4	11
Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, příspěvková organizace	4	2	4	10
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	3	5	1	9
Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace	3	4	2	9
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	4	2	2	8
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, příspěvková organizace	1	2	5	8
Střední průmyslová škola Brno, Purkyňova, příspěvková organizace	1	3	4	8
Gymnázium Brno, Elgartova, příspěvková organizace	2	3	2	7
Střední škola Brno, Charbulova, příspěvková organizace	2	1	4	7
Střední škola technická a ekonomická Brno, Olomoucká, příspěvková organizace	2	3	2	7
Střední průmyslová škola stavební Brno, příspěvková organizace	4	1	1	6
Biskupské gymnázium Brno a mateřská škola	2	3	1	6
Moravské gymnázium Brno s.r.o.	2	2	2	6
Gymnázium Brno, Vídeňská, příspěvková organizace	3	0	2	5
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, příspěvková organizace	1	3	1	5
Střední průmyslová škola chemická a gymnázium Brno, Vranovská, příspěvková organizace	0	2	3	5
I. Německé zemské gymnasium, základní škola a mateřská škola, o.p.s.	3	1	0	4
Obchodní akademie ELDO, o.p.s.	2	0	2	4
Církevní střední zdravotnická škola s.r.o.	2	0	2	4
Cyrilometodějské gymnázium a střední odborná škola pedagogická Brno	0	2	2	4
Gymnázium Brno, Křenová, příspěvková organizace	1	2	0	3
Hotelová škola s.r.o.	1	2	0	3
Střední škola umění a designu a vyšší odborná škola Brno, příspěvková organizace	1	1	1	3
Střední odborná škola Fortika, příspěvková organizace	0	2	1	3
Gymnázium Brno, Slovanské náměstí, příspěvková organizace	0	1	2	3
Střední škola uměleckomanažerská, s.r.o.	0	1	2	3
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	0	2	0	2
Odborné učiliště a praktická škola Brno, příspěvková organizace	0	2	0	2
Střední škola grafická Brno, příspěvková organizace	0	2	0	2
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, příspěvková organizace	0	1	1	2
Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, příspěvková organizace	0	1	1	2
Gymnázium Mojžírovo náměstí s.r.o.	0	0	2	2

Masarykova střední škola Letovice, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední odborná škola MORAVA o.p.s.	1	0	0	1
Gymnázium T. G. Masaryka Zastávka, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	1	0	0	1
Gymnázium a základní umělecká škola Šlapanice, příspěvková organizace	1	0	0	1
Gymnázium T. G. Masaryka Hustopeče, příspěvková organizace	1	0	0	1
AKADEMIA Gymnázium, Základní škola a Mateřská škola, s.r.o.	1	0	0	1
Střední průmyslová škola Jedovnice, příspěvková organizace	1	0	0	1
Gymnázium Brno-Bystrc, příspěvková organizace	0	1	0	1
Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka, Brno, Botanická 70, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední odborná škola EDUCAnet Brno, o.p.s.	0	1	0	1
Střední škola cestovního ruchu a gastronomie, s.r.o.	0	1	0	1
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední zahradnická škola Rajhrad, příspěvková organizace	0	1	0	1
Vyšší odborná škola a střední škola Boskovice, příspěvková organizace	0	1	0	1
Gymnázium a střední odborná škola Mikulov, příspěvková organizace	0	0	1	1
Gymnázium Brno-Řečkovice, příspěvková organizace	0	0	1	1
Celkem	64	74	72	210

Zdroj: MŠMT

Tabulka 19 – Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ZŠ a MŠ Milénova

Název ŠŠ	2021	2022	2023	Celkem 2021- 2023
Střední průmyslová škola Brno, Purkyňova, příspěvková organizace	9	1	5	15
Gymnázium Brno, Elgartova, příspěvková organizace	3	7	5	15
Střední škola Brno, Charbulova, příspěvková organizace	8	4	3	15
Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola Brno, Sokolská, příspěvková organizace	3	10	2	15
Gymnázium Matyáše Lercha, Brno, Žižkova 55, příspěvková organizace	5	4	5	14
Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace	4	2	7	13
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, příspěvková organizace	7	2	3	12
Gymnázium Brno, Slovanské náměstí, příspěvková organizace	3	6	3	12
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, příspěvková organizace	3	5	3	11
Gymnázium Brno-Bystrc, příspěvková organizace	4	0	5	9
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	4	2	3	9
Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, příspěvková organizace	2	6	1	9
Gymnázium Brno, Křenová, příspěvková organizace	1	2	5	8
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, příspěvková organizace	1	4	2	7
Střední škola umění a designu a vyšší odborná škola Brno, příspěvková organizace	2	1	3	6
Střední průmyslová škola stavební Brno, příspěvková organizace	2	1	2	5
Střední průmyslová škola chemická a gymnázium Brno, Vranovská, příspěvková organizace	2	1	2	5
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	3	1	1	5
Střední škola grafická Brno, příspěvková organizace	3	0	1	4
Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka, Brno, Botanická 70, příspěvková organizace	2	1	1	4
Gymnázium Mojžírovo náměstí s.r.o.	1	2	1	4
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, příspěvková organizace	1	0	2	3
Církevní střední zdravotnická škola s.r.o.	0	2	1	3
TRIVIS Střední škola veřejnoprávní Brno, s.r.o.	3	0	0	3
Střední odborná škola EDUCAnet Brno, o.p.s.	3	0	0	3
Biskupské gymnázium Brno a mateřská škola	2	1	0	3
Střední zahradnická škola Rajhrad, příspěvková organizace	1	2	0	3
Gymnázium Brno-Řečkovice, příspěvková organizace	0	0	2	2
Hotelová škola s.r.o.	0	0	2	2
Gymnázium Brno, Vídeňská, příspěvková organizace	1	0	1	2
Obchodní akademie ELDO, o.p.s.	1	0	1	2
Střední škola technická a ekonomická Brno, Olomoucká, příspěvková organizace	1	0	1	2
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	0	1	1	2
I. Německé zemské gymnasium, základní škola a mateřská škola, o.p.s.	0	1	1	2
Moravské gymnázium Brno s.r.o.	0	1	1	2
Gymnázium Tišnov, příspěvková organizace	1	1	0	2
Gymnázium T. G. Masaryka Zastávka, příspěvková organizace	0	1	0	1

Akademie pedagogiky, sociální činnosti a hotelnictví – Střední odborná škola, s.r.o.	0	0	1	1
Gymnázium Globe, s.r.o.	0	0	1	1
Odborné učiliště a praktická škola Brno, příspěvková organizace	0	0	1	1
Střední odborná škola Fortika, příspěvková organizace	0	0	1	1
Střední škola KNIH, o.p.s.	0	0	1	1
Střední vinařská škola Valtice, příspěvková organizace	0	0	1	1
Taneční konzervatoř Brno, příspěvková organizace	0	0	1	1
Střední škola uměleckomanažerská, s.r.o.	1	0	0	1
Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední odborná škola a Gymnázium Staré Město	1	0	0	1
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	1	0	0	1
Střední škola podnikatelská a Vyšší odborná škola, s.r.o.	1	0	0	1
Cyrlometodějské gymnázium a střední odborná škola pedagogická Brno	0	1	0	1
EKO GYMNAZIUM BRNO o.p.s.	0	1	0	1
Gymnázium P. Křížkovského s uměleckou profilací, s.r.o.	0	1	0	1
Gymnázium T. G. Masaryka Hustopeče, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední odborná škola MORAVA o.p.s.	0	1	0	1
Střední škola Edvarda Beneše Břeclav, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, příspěvková organizace	0	1	0	1
Celkem	91	79	83	253

Zdroj: MŠMT

Tabulka 20 – Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ Janouškova

Název SŠ	2021	2022	2023	celkem 2021- 2023
Střední odborná škola MORAVA o.p.s.	2	5	0	7
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, příspěvková organizace	1	5	1	7
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	0	6	1	7
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, příspěvková organizace	0	4	3	7
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	0	4	3	7
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, příspěvková organizace	0	3	3	6
Střední škola technická a ekonomická Brno, Olomoucká, příspěvková organizace	0	1	5	6
Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, příspěvková organizace	3	0	2	5
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, příspěvková organizace	1	2	2	5
Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace	1	3	1	5
Hotelová škola s.r.o.	0	5	0	5
Střední průmyslová škola Brno, Purkyňova, příspěvková organizace	1	2	1	4
Střední průmyslová škola stavební Brno, příspěvková organizace	0	3	1	4
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, příspěvková organizace	3	0	0	3
Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka, Brno, Botanická 70, příspěvková organizace	2	1	0	3
Bezpečnostně právní akademie Brno, s.r.o., střední škola	1	2	0	3
Obchodní akademie ELDO, o.p.s.	0	1	2	3
Střední škola grafická Brno, příspěvková organizace	0	2	1	3
Gymnázium Brno, Elgartova, příspěvková organizace	0	0	3	3
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	2	0	0	2
Gymnázium Matyáše Lercha, Brno, Žižkova 55, příspěvková organizace	1	0	1	2
Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola Brno, Sokolská, příspěvková organizace	1	0	1	2
Gymnázium Brno, Vídeňská, příspěvková organizace	1	1	0	2
Střední zahradnická škola Rajhrad, příspěvková organizace	1	1	0	2
Gymnázium Brno-Řečkovice, příspěvková organizace	1	1	0	2
Střední škola cestovního ruchu a gastronomie, s.r.o.	1	1	0	2
Akademie pedagogiky, sociální činnosti a hotelnictví – Střední odborná škola, s.r.o.	0	1	1	2
Církevní střední zdravotnická škola s.r.o.	0	1	1	2
Moravské gymnázium Brno s.r.o.	0	1	1	2
Střední průmyslová škola chemická a gymnázium Brno, Vranovská, příspěvková organizace	0	2	0	2
Střední škola Brno, Charbulova, příspěvková organizace	0	1	1	2
Střední odborná škola Fortika, příspěvková organizace	0	0	2	2
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	1	0	0	1

Gymnázium Brno, Slovanské náměstí, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední škola uměleckomanažerská, s.r.o.	1	0	0	1
Obchodní akademie a střední zdravotnická škola Blansko, příspěvková organizace	1	0	0	1
Gymnázium Tišnov, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední škola Edvarda Beneše Břeclav, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední škola polytechnická Kyjov, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední škola technická a gastronomická Blansko, příspěvková organizace	0	1	0	1
Gymnázium Brno, Křenová, příspěvková organizace	0	0	1	1
Střední škola umění a designu a vyšší odborná škola Brno, příspěvková organizace	0	0	1	1
	28	63	39	130

Zdroj: MŠMT

Tabulka 21 – Střední školy, kam do 1. ročníku nastoupili žáci za ZŠ a MŠ Merhautova

Název ŠŠ	2021	2022	2023	celkem 2021- 2023
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, příspěvková organizace	11	11	10	32
Odborné učiliště a praktická škola Brno, příspěvková organizace	6	9	9	24
Střední škola Brno, Charbulova, příspěvková organizace	11	5	3	19
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	11	5	0	16
Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace	5	1	1	7
Střední průmyslová škola Brno, Purkyňova, příspěvková organizace	3	4	0	7
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	0	5	2	7
Akademie pedagogiky, sociální činnosti a hotelnictví – Střední odborná škola, s.r.o.	4	0	2	6
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, příspěvková organizace	3	1	0	4
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, příspěvková organizace	2	1	1	4
Střední odborná škola MORAVA o.p.s.	0	3	0	3
Hotelová škola s.r.o.	0	1	2	3
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	1	1	0	2
Moravské gymnázium Brno s.r.o.	1	0	1	2
Střední zdravotnická škola Evangelické akademie	1	1	0	2
Výchovný ústav, základní škola, střední škola a středisko výchovné péče, Velké Meziříčí, K Rakůvkám 1	1	1	0	2
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, příspěvková organizace	0	2	0	2
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, příspěvková organizace	0	1	1	2
Střední odborná škola a Základní škola, Město Albrechtice, příspěvková organizace	1	0	0	1
Mateřská škola, základní škola a střední škola Gellnerka Brno, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední zahradnická škola Rajhrad, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední škola F. D. Roosevelta Brno, příspěvková organizace	1	0	0	1
Střední škola Edvarda Beneše Břeclav, příspěvková organizace	0	1	0	1
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	0	0	1	1
Celkem	64	53	33	150

Zdroj: MŠMT

Tabulka 22 – Střední školy, kam v 1. ročníku nastoupili žáci ze ZŠ a MŠ Blažkova

Název SŠ	2021	2022	2023	celkem 2021-2023
Střední průmyslová škola Brno, Purkyňova, příspěvková organizace	5	6	7	18
Gymnázium Brno, Elgartova, příspěvková organizace	8	6	2	16
Gymnázium Brno, Slovanské náměstí, příspěvková organizace	5	7	2	14
Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola Brno, Sokolská, příspěvková organizace	3	2	6	11
Obchodní akademie a vyšší odborná škola Brno, Kotlářská, příspěvková organizace	0	7	4	11
Integrovaná střední škola automobilní Brno, příspěvková organizace	1	2	7	10
Střední škola technická a ekonomická Brno, Olomoucká, příspěvková organizace	3	1	5	9
Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, příspěvková organizace	1	6	2	9
Gymnázium Matyáše Lercha, Brno, Žižkova 55, příspěvková organizace	3	1	4	8
Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše, příspěvková organizace	4	3	1	8
Střední škola Brno, Charbulova, příspěvková organizace	2	1	4	7
Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Brno, Merhautova, příspěvková organizace	3	1	3	7
Střední škola umění a designu a vyšší odborná škola Brno, příspěvková organizace	4	1	2	7
Střední zdravotnická škola Brno, Jaselská, příspěvková organizace	4	2	1	7
Střední škola a Vyšší odborná škola tradičních řemesel s.r.o.	2	4	1	7
Gymnázium Brno, Vídeňská, příspěvková organizace	0	2	3	5
Moravské gymnázium Brno s.r.o.	1	3	1	5
Střední průmyslová škola chemická a gymnázium Brno, Vranovská, příspěvková organizace	2	3	0	5
Obchodní akademie ELDO, o.p.s.	0	2	2	4
Sportovní gymnázium Ludvíka Daňka, Brno, Botanická 70, příspěvková organizace	0	2	2	4
Gymnázium Mojžírovo náměstí s.r.o.	1	0	2	3
I. Německé zemské gymnasium, základní škola a mateřská škola, o.p.s.	0	1	2	3
Gymnázium Brno-Řečkovice, příspěvková organizace	2	0	1	3
Střední škola grafická Brno, příspěvková organizace	2	0	1	3
Střední škola polytechnická Brno, Jílová, příspěvková organizace	0	2	1	3
Střední škola stavebních řemesel Brno-Bosonohy, příspěvková organizace	2	1	0	3
TRIVIS – Střední škola veterinární Emila Holuba Brno, s.r.o.	1	2	0	3
Střední škola uměleckomanažerská, s.r.o.	1	2	0	3
Gymnázium Brno, Křenová, příspěvková organizace	0	0	2	2
Gymnázium J. G. Mendela a jeho zařízení a Základní umělecká škola, školská právnická osoba	0	1	1	2
Střední škola KNIH, o.p.s.	0	1	1	2
Gymnázium Brno-Bystřec, příspěvková organizace	2	0	0	2
Cyrlometodějské gymnázium a střední odborná škola pedagogická Brno	2	0	0	2
Církevní střední zdravotnická škola s.r.o.	2	0	0	2

Vyšší odborná škola a střední škola Boskovice, příspěvková organizace	1	1	0	2
Odborné učiliště a praktická škola Brno, příspěvková organizace	0	2	0	2
Akademie pedagogiky, sociální činnosti a hotelnictví – Střední odborná škola, s.r.o.	0	0	1	1
Střední průmyslová škola stavební Brno, příspěvková organizace	0	0	1	1
TRIVIS Střední škola veřejnoprávní Brno, s.r.o.	1	0	0	1
Bezpečnostně právní akademie Brno, s.r.o., střední škola	1	0	0	1
Hotelová škola s.r.o.	1	0	0	1
Střední škola průmyslová a umělecká Hodonín, příspěvková organizace	1	0	0	1
Soukromá vyšší odborná škola grafická a Střední umělecká škola grafická, s.r.o.	1	0	0	1
Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Kuřim, s.r.o.	1	0	0	1
Střední škola strojírenská a elektrotechnická Brno, příspěvková organizace	1	0	0	1
AKADEMIA Gymnázium, Základní škola a Mateřská škola, s.r.o.	1	0	0	1
Biskupské gymnázium Brno a mateřská škola	0	1	0	1
Gymnázium a obchodní akademie Bučovice, příspěvková organizace	0	1	0	1
Obchodní akademie a střední zdravotnická škola Blansko, příspěvková organizace		1	0	1
Střední odborná škola EDUCAnet Brno, o.p.s.	0	1	0	1
Střední odborná škola Fortika, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední průmyslová škola Jedovnice, příspěvková organizace	0	1	0	1
Střední škola obchodní a služeb SČMSD, Žďár nad Sázavou, s.r.o.	0	1	0	1
Střední zdravotnická škola Evangelické akademie	0	1	0	1
Waldorfská škola Brno – střední škola, základní škola a mateřská škola, příspěvková organizace	0	1	0	1
celkem	75	84	72	231

Zdroj: MŠMT